

ZİLE TİCARET VE SANAYİ ODASI

UKRAYNA PAZAR ARAŞTIRMA RAPORU

Rapor Tarihi: 28.11.2018

ÜLKE PROFİLİ

Ukrayna'nın coğrafi yakınlığı, yaklaşık 42 milyonluk nüfusu ile oluşturduğu pazar yapısı, yetişmiş insan gücü, hammadde kaynaklarının zenginliği ve birçok sektördeki yeni yatırım ve modernizasyon ihtiyacı gibi hususlar dikkate alındığında, ülkemiz açısından önemli potansiyel barındırmaktadır.

Türkiye-Ukrayna arasında toplam dış ticaret hacmi 2008 yılında 8,3 milyara dolara yükselmiş, 2017 yılında ise 4,1 milyar dolara gerilemiştir. Bu gerilemenin ana faktörü, Ukrayna ekonomisinde yaşanan ve siyasi krizle derinleşen istikrarsız ortam oluşturmaktadır. Söz konusu istikrarsız yapının 2010 yılında yapılan başkanlık seçimi ile bir nebze düzeleceği düşünülmüş olsa da, anılan istikrarsızlık durumu ekonomik hayata yansımış, Ukrayna iş yapma açısından birçok sıkıntıları bünyesinde barındıran bir ülke haline gelmiştir. Özellikle 2013 yılı sonunda meydana gelen siyasi ve ekonomik olaylar sonucu ortaya çıkan reform çalışmaları iş hayatında bir takım belirsizliklerin oluşmasına yeniden zemin hazırlamıştır. Bu çerçevede, iki ülke arasında 2011 yılında 6,5 milyar dolar seviyesine yükselen toplam dış ticaret hacmi, 2012 yılında 6,2 milyar dolar gerilemiş, 2013 yılında ise 6,7 milyar dolara yükselmiştir. Ancak, 2014 2015 ve 2016 yıllarında sürekli düşüş kaydedilerek sırasıyla; 5,9, 4,5 ve 3,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiş ve 2017 yılında ise 4,1 milyar dolarla tekrar küçüğe olsa bir artış kaydedilmiştir.

2017 yılı bir önceki yılın istatistikleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'nin Ukrayna'ya ihracatında % 7 artışla 1,3, Ukrayna'dan ithalatında ise % 10 artışla 2,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Ukrayna 1 Ocak 2016 tarihinden itibaren 2014 yılında Avrupa Birliği ile imzalamış olduğu Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Anlaşması (STA) kapsamında, AB ülkelerinden ithal edilen eşyanın yaklaşık % 90'nın gümrük vergisi oranlarında indirim gitmiş veya sıfırlamıştır. Bu çerçevede, AB'ne üye ülkelerdeki üretilen ülkelere rakip ürünlerin Ukrayna pazarında avantajlı konuma gelmesi nedeniyle, 2016 yılından itibaren iki ülke arasındaki dış ticaret istatistikleri önem arz etmektedir.

Türkiye ile Ukrayna ekonomileri incelendiğinde birbirini tamamlayan yapılar olduğu dikkat çekmektedir. Esasen iki ülke arasındaki ticaret kalemlerine bakıldığında bu durum kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Ukrayna'dan yapılan ithalatta hammadde ve yarı mamul maddelerin ağırlık taşıdığı gözlenmektedir. Aslında bu yapı Ukrayna ekonomisinin genel yapısı ile paralellik arz etmektedir. Ülkemizden yapılan ihracat ise esas itibarıyla mamul maddelerden oluşmaktadır. Ancak, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin daha derinleşerek istenen potansiyelin yakalanmasına engel

olarak; Ukrayna'daki şeffaf ekonomik yapı eksikliği, hukuk sisteminin düzgün işlememesi, yatırım ortamının son derece geri kalmış olması, yolsuzlukla mücadelenin yeterli ölçüde yapılamaması gibi hususlar sayılabilir.

Ukrayna'nın 2008 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olmasının ülkenin küresel ekonomik sistem ile bütünleşmesi açısından büyük önem taşıdığı değerlendirilmektedir. Ancak, siyasi kriz ortamının yansımaları kendini bu konuda da göstermektedir.

Ukrayna'nın büyük bir pazar olarak önemi gözönüne alındığında, firmalarımızın sadece dış ticaret yoluyla ticari ilişkilerini sürdürmesi yerine, ekonomik ilişkilere de ağırlık vererek, Ukrayna'da yatırıma yönelmeleri, ekonomik ve ticari ilişkilerimizin geleceği açısından çok önemlidir. Ancak, bunun gerçekleşmesi için Ukrayna'da yatırım ortamının daha şeffaf hale gelmesi bir zorunluluktur. Yine yatırım yapan işadamlarımızın anılan yatırımları için gerekli teçhizat ya da hammadde ithalatlarında gümrüklerde yaşadıkları sıkıntılar, bu yatırımları faydalı olmaktan çıkarmaktadır. Diğer taraftan, halen gıda, tekstil ve hazır giyim, temizlik maddeleri gibi klasik mal gruplarında odaklanan dış ticaretimizin çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Ukrayna'ya ihracatta inşaat malzemeleri, otomotiv yan sanayi, elektrikli ev aletleri ve çeşitli gıda maddeleri sektörlerinin büyük potansiyel arz ettiği görülmektedir. Sayılan tüm bu sektörlerde az veya çok ekonomik faaliyetlerin gözleniyor olmasına karşın, birçok sektörde pazarın zorluğu nedeniyle işadamlarımız uzak durmayı tercih etmektedirler. Örneğin işlenmiş gıda konusunda son derece çekimser davranılmaktadır. Yine yaş meyve sektöründe piyasadaki ürünlerin büyük bir çoğunluğunun ülkemiz menşeli olmasına rağmen, ülkemiz firmalarının bu sektörde doğrudan faaliyet göstermemeleri nedeniyle, ihracatımız istenilen düzeye ulaşmamıştır.

Ukrayna, ülkemiz açısından, müteahhitlik hizmetleri, turizm ve yenilenebilir enerji vb. alanlarda son derece ciddi bir pazar konumundadır. Gerek ülkede yenilenme ihtiyacı duyulan birçok bina bulunması, altyapı yatırımlarının neredeyse tamamının yenilenmeye gereksinimi olması ve gerekse yeni yapılacak yaşam yerlerine dair muhtelif projelerin sürekli gündeme alınması, inşaat konusunda önemli bir potansiyel bulunduğunu ortaya koymaktadır. Turizm konusu ele alındığında ise ülkemizin Ukraynalılar açısından ziyaret konusunda ilk sıralarda yer alması, keza 2017 yılında yaklaşık 1,2 milyon Ukraynalı turistin ülkemizi ziyaret etmesinin önemli bir gelir kazandırıcı etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, Ukrayna'nın enerji geçiş hattı üzerinde olmasına rağmen, son dönemlerde yapımı devam eden yeni enerji hatları, Ukrayna ile Rusya arasındaki mevcut kriz, enerji geçiş koridorundaki Ukrayna'nın önemini azaltmaktadır. Bu itibarla, Ukrayna'nın önümüzdeki

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

yıllarda kullanacağı enerjinin bir bölümünü, güneş, rüzgâr gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılaması tek çözüm yolu olarak ortaya çıkmaktadır.

SOSYAL VE EKONOMİK GÖSTERGELER

Ülke Kimliği

Devletin Adı	Ukrayna
Başkenti	Kiev
Yönetim Biçimi	Parlamente Cumhuriyet
Resmi Dili	Resmi dil Ukraynaca'dır. Doğu Slav dillerindendir. Rusça, doğu ve merkezi Ukrayna'da çok yaygın olarak konuşulmaktadır. Ayrıca, Kırım'da Tatarca konuşulmaktadır.
Dini	Nüfusun % 85'i Ortodoks Hristiyan, % 10'u Grek-Katolik, % 3'ü Protestan (Baptist), % 1,3'ü Yahudi ve % 0,7'si Müslüman'dır. Katolik mezhebi ülkenin batısında hâkimdir. Tatarlar ise Müslüman nüfusu oluşturmaktadır
Para Birimi	Bağımsızlıktan sonra 'karbovanets' olan para birimi, 2 Eylül 1996 tarihinde 1 Grivna=100,000 karbovanets üzerinden 'Grivna' (UAH) olarak değiştirilmiştir
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	Bağımsız Devletler Topluluğu, Avrasya Ekonomik Topluluğu (gözlemci statüsünde), Birleşmiş Milletler, BSEC (Karadeniz Ekonomik İşbirliği), Avrupa Konseyi, UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konseyi), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), WTO (Dünya Ticaret Örgütü), EBRD (Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası), IFC (Uluslararası Finans Kuruluşu), IMF (Uluslararası Para Fonu), CCC (Gümrükler İşbirliği Konseyi), ECE (Avrupa Ekonomik Komisyonu), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), ISO (Uluslararası Standardizasyon Örgütü) üyesidir.
Yıllık Ortalama Döviz Kuru	1 ABD doları = 7,99 Grivna (2013 Resmi Kur) 1 ABD doları = 11,88 Grivna (2014 Resmi Kur) 1 ABD doları = 21,84 Grivna (2015 Resmi Kur)

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

	1 ABD doları = 25,55 Grivna (2016 Resmi Kur) 1 ABD doları = 26,59 Grivna (2017 Resmi Kur)
Nüfus	42,4 milyon (19,5 milyon erkek ve 22,9 milyon kadın) (Kırım Özerk Cumhuriyeti ve anti-terör operasyonunun olduğu bölgeler hariç)
Yıllık Nüfus Artışı (Azalışı)	- 210.136 kişi
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km²)	75
Mesai Saatleri ve Günleri	Pazartesi-Cuma
Büyük Bölgeler ve Limanlar	Kiev,Dnipropetrovsk, Harkov, Lviv, Odesa, Herson, Mikolayev ve Zaporojje Bölgeleridir
Türkiye ile Saat Farkı	Mart ayı son haftası ile Ekim ayı son haftası arasındaki dönemde Türkiye ile Ukrayna arasında saat farkı yoktur. Bunun dışında Ukrayna ile Türkiye arasında 1 saat farkı vardır.
Haftalık Çalışma Saati	Haftalık çalışma süresi 40 saattir. Bunun üzerindeki çalışma fazla mesai olarak kabul edilmektedir. Yıllık fazla çalışma süresi 120 saati aşamaz ve bir çalışan üst üste iki gün 4 saatten fazla mesaiye kalmaz. Fazla mesai ücreti normal saat ücretinin % 200'ü kadardır.
Resmi Tatil Günleri	1 Ocak <i>Yeni Yıl</i> 7 Ocak <i>Ortodoks Christmas</i> 8 Mart <i>Uluslararası Kadın Günü</i> Paskalya her yıl tarih değişiyor (<i>Nisan-Mayıs</i>) 1 Mayıs <i>Uluslararası İşçi Dayanışma Günü</i> 9 Mayıs <i>Zafer Bayramı</i> St. Trinity Günü her yıl tarih değişiyor (<i>Nisan-Mayıs</i>) 28 Haziran <i>Anayasa Günü</i> 24 Ağustos <i>Bağımsızlık Günü</i> 14 Ekim <i>Ukrayna'nın Savunucusu Günü</i> Tatillerin Cumartesi ya da Pazar gününe rastlaması halinde izleyen Pazartesi günü de resmi tatil kabul edilmektedir.
Uluslar arası Telefon Kodu	+380

Sosyal Göstergeler

Ortalama Ömür (Yıl)	71
Kadın (Yıl)	76
Erkek (Yıl)	66
Doğan Kişi Sayısı	363.987
Ölen Kişi Sayısı	574.123
Okuma Yazma Oranı	% 99,7
Yüksek Öğretim Okul Sayısı*	661
Yüksek Öğretimdeki Öğrenci Sayısı*:	1.538.600
Hastane Sayısı	1.700
Gelen Turist Sayısı	14.229.642
Giden Turist Sayısı*	26.437.413
Karayolu Uzunluğu	163.119 km
Demiryolu Uzunluğu	19.770 km
Kişi Başına Yıllık Elektrik Tüketimi	2.700 Kwh
Asgari Ücret	01.01.2014 tarihi itibariyle – 1.218 Grivna 01.01.2015 tarihi itibariyle – 1.218 Grivna 01.01.2016 tarihi itibariyle – 1.378 Grivna 01.01.2017 tarihi itibariyle – 3.200 Grivna 01.01.2018 tarihi itibariyle – 3.723 Grivna
Ortalama Ücret (2017 Aralık ayı itibariyle)	8.777 Grivna (yaklaşık 330 ABD doları)

*Kırım Özerk Cumhuriyeti ve anti-terör operasyonunun olduğu bölgeler hariç

Ekonomik Göstergeler

	2013	2014	2015	2016	2017
GSYİH (Milyar Grivna)	1.455	1.566	1.979	2.383	2.983
GSYİH (Milyar ABD doları)	182	132	90,6	93,2	112,2

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

GSYİH Büyüme Hızı (%)	0,0	-6,8	-9,9	2,3	2,5
Kişi Başına GSYİH (\$)	4.003	2.920	2.115	2.187	2.652
Enflasyon Oranı					
TÜFE Yıllık Artış (%)	0,5	24,9	43,3	12,4	13,7
ÜFE Yıllık Artış (%)	1,7	31,8	25,4	35,7	16,5
İşgücü (faal nüfus 1.000 kişi)	20.478	19.035	17.396	15,477	15.496
İşsizlik Oranı (%)	7,2	9,3	9,1	9,2	9,9
GSYİH-Sektörel Büyüme Hızları(%)					
Tarım	13,8	2,9	-4,7	6,1	-2,5
İmalat Sanayi	-9,3	-12,0	-13,7	3,6	5,1
İnşaat	-13,6	-19,9	-12,4	17,4	26,9
Maden	0,7	-14,2	-14,3	-1,0	-5,9
Sabit Sermaye Yatırımları (Milyon Grivna)	247.891	204.062	251.154	326.164	412.813
Dış Ticaret(Milyon ABD doları)	140.275	108.294	75.636	75.610	92.872
İhracat	63.312	53.913	38.134	36.362	43.265
İthalat	76.963	54.381	37.502	39.248	49.607
Denge	-13.651	-468	632	-2.286	-6.342
Türkiye ile Ticaret (Milyon ABD doları)	5.658	4.859	3.622	3.226	3.782
Ukrayna'nın Türkiye'ye yaptığı ihracat	3.805	3.561	2.771	2.048	2.519
Ukrayna'nın Türkiye'den ithalatı	1.853	1.298	851	1.178	1.263
Denge	1.952	2.263	1.920	870	1.256
Ukrayna'nın Dış Ticaretinde Türkiye'nin Payı (%)	4,0	4,5	4,8	4,2	4,0
İhracat	6,0	6,6	7,2	5,6	5,8
İthalat	2,4	2,4	2,3	3	2,5
Cari İşlemler Dengesi (Milyon\$)	-16.518	-4.596	1.616	-1.340	-2,088
Ukrayna Devletinin Borç Stokları					
İç Borç Stoku (Milyar \$)	32,1	29,2	22,1	25,3	26,8
Dış Borç Stoku(Milyar \$)	27,9	30,8	43,4	36,5	38,5

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları (Mil. \$)	5,5	2,5	4,4	3,8	3,9
Seçilmiş Oranlar (%)					
İhracat/İthalat	72,8	87,6	91,5	77	87
İhracat/GSYİH	46,9	49,2	52,8	49,3	47,9
İthalat/GSYİH	-55,4	-53,2	-54,8	-55,5	-54,3
Cari İşlem Dengesi/GSYİH	-8,7	-3,4	-0,2	-3,7	-2,9
Gayri Safi Dış Borç/GSYİH	78,6	97,6	131,5	129,4	104

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi, Ukrayna Maliye Bakanlığı, Ukrayna Milli Bankası

*2014, 2015, 2016 ve 2017 yıllarına ilişkin veri Kırım Özerk Cumhuriyeti ve anti-terör operasyonunun olduğu bölgeler hariçtir.

ÜLKE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Ülkenin Kısa Tarihçesi

Ukrayna'nın tarihi, Kiev Ruslar'ın 9. yüzyılda kurdukları kent devletine kadar uzanmaktadır. Bu devlet 13. yüzyılda Tatarlar, daha sonra da Polonya ve Litvanya tarafından işgal edilmiş, 1654 yılında Polonya'dan kaynaklanan tehdit yüzünden Ruslarla bir Anlaşma yapılmış, ancak bu Anlaşma, ülkenin tamamen Rus İmparatorluğu'nun kontrolüne geçmesine neden olmuştur.

Modern Ukrayna'daki ilk bağımsızlık hareketleri, 1917-1921 yıllarında Rus İmparatorluğu'nun çökmesi ile ortaya çıkmış, çok kısa bir süre bağımsız kalan ülke, Bolşevik İhtilali'ne karşı koyamamış ve 1922 yılında SSCB'ne dahil olmuştur. Ancak, ülkenin batısı 1939 yılına kadar Polonya'nın idaresinde kalmıştır.

Stalin'in devlet başkanlığı döneminde hızla sanayileşen ülke, büyük kömür ve demir rezervleri sayesinde 1930'lu yıllarda Sovyet sanayileşmesinde merkezi bir duruma gelmiştir. Büyük oranda köylü nüfusa sahip Ukrayna'da, Stalin'in 1932-1933 yıllarındaki uygulamaları sonucunda ortaya çıkan açlık felaketinedeniyle milyonlarca kişi ölmüştür. II. Dünya Savaşı sırasında, milliyetçi akımlar önem kazanmıştır. Sovyet döneminde milliyetçilik akımının güçlü olduğu Ukrayna, 1980'li yılların sonuna kadar Komünist Parti tarafından sıkı bir kontrol altında tutulmuştur.

24 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanan ve 24 bölgeden oluşan Ukrayna'nın Başkenti Kiev'dir. Ukrayna'nın özerk bölgesi olan Kırım 18 Mart 2014 tarihinde Rusya Federasyonu tarafından ilhak edilmiştir. Ayrıca, Ukrayna sanayisinin %15'ni, ihracatının %25'ni gerçekleştirdiği,

kömür ve demir rezervlerine sahip Donbas bölgesinin büyük bölümünün kontrolü Rus ayrılıkçıların idaresine geçmiştir.

Siyasi ve İdari Durum

Devlet Başkanlığı, Bakanlar Kurulu ve Parlamento, ülke yönetiminde söz sahibi olan üç temel organdır. Bağımsızlığını 1991 yılında ilan eden Ukrayna'nın Anayasası 28 Haziran 1996 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Anayasa, Kırım'ı Kırım Parlamentosu tarafından da onaylanmış kendi Anayasasına sahip özerk bir Cumhuriyet olarak ilan etmektedir.

Bağımsız Ukrayna'nın siyasi tarihindeki dönüm noktalarından biri olan 2004 yılının sonlarında yaşanan Turuncu Devrim isimli toplumsal olayların ardından yapılan Anayasa değişikliği ile Parlamento'nun yetkileri artırılırken, Devlet Başkanı'nın başta atamaları kapsayan yetkileri önemli ölçüde kısıtlanmıştır.

31 Ekim 2004 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde; en önemli iki adaydan Viktor Yanukoviç ile Viktor Yuşçenko seçilmek için yeterli oyu alamamışlardır. Seçimlerin 2 inci turunun ardından seçim sonuçlarının gerçeği yansıtmadığı gerekçesiyle Yuşçenko önderliğinde Turuncu Devrim olarak anılan sivil direniş başlamış, ayrıca sonuçlara yasal yollardan itiraz edilmiştir. ("Turuncu" denilmesinin sebebi Viktor Yuşçenko'nun seçim kampanyası döneminde bu rengi kullanmasıdır). Bunların sonucunda, seçimin 2 inci turu yenilenmiş ve Viktor Yuşçenko geçerli oyların % 52'sini almıştır. Seçimi kazanan Viktor Yuşçenko 23 Ocak 2005'te yemin ederek görevine başlamıştır.

Yuşçenko tarafından Başbakan olarak atanan Yulia Timoşenko Eylül 2005 tarihine kadar görevde kalmış, 22 Eylül 2005 tarihinde Başbakanlığa Yuri Yekhanurov getirilmiştir.

26 Mart 2006 tarihinde yapılan parlamento seçimlerinin ardından Ağustos 2006'da kurulan koalisyon hükümetinde Viktor Yanukoviç başbakanlık görevini üstlenmiştir. Bununla birlikte, derinleşen siyasi kriz sonucunda 2 Nisan 2007 tarihinde parlamento Cumhurbaşkanı Viktor Yuşçenko tarafından feshedilmiş ve 30 Eylül 2007 tarihinde genel seçimler gerçekleştirilmiştir. Seçimlerin ardından yeni hükümet % 30 oranında oy alan Yuliya Timoşenko Bloğu lideri Yuliya Timoşenko tarafından, 18 Aralık 2007 tarihinde, 450 üyeli parlamentoda 226 milletvekilinin oyu ile kurulmuştur.

Söz konusu hükümet ile Turuncu Devrim ortağı devlet başkanı arasında sürekli anlaşmazlıklar yaşanması ülke siyasetinde istikrarsız bir ortam oluşturmuştur. Keza, 2008 yılında başlayan küresel

ekonomik kriz Ukrayna'yı da etkilemiş, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık sonucunda Turuncu Devrim'le hedeflenen dönüşüm gerçekleştirilememiştir.

Ukrayna'da 17 Ocak 2010 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda Yanukoviç % 35, Timoşenko ise % 25 oranında oy almıştır. 7 Şubat 2010 tarihinde gerçekleşen ikinci tur devlet başkanlığı seçimlerini Rusya yanlısı Bölgeler Partisi lideri Viktor Yanukoviç kazanmıştır.

Aynı dönemde, mevcut hükümet için yapılan güven oylamasında görevde bulunan hükümet düşürülerek, Bölgeler Partisinden Mikolo Azarov başkanlığında bir koalisyon hükümeti kurulmuştur. Anılan hükümet tarafından muhtelif alanlarda Turuncu Devrim ile getirilen konularda yeni düzenlemeler yapılmış, 2004 yılında Anayasada yapılan değişiklikler iptal edilerek, Anayasa'da Devlet Başkanı'nın yetkileri yeniden artırılmış ve Rusya ile yakın ilişkilere önem verilmiştir. Hükümet aynı zamanda Avrupa Birliği (AB) ile de ilişkilerini güçlü tutmaya gayret göstermiştir. Ancak 2011 yılında Timoşenko hakkında geçmişte görevini kötüye kullandığı iddiasıyla mahkûmiyet kararı verilmesi, Ukrayna-AB ilişkilerinde gündemi uzun süre işgal edecek bir hususu teşkil etmiştir.

28 Ekim 2012 tarihinde ise Ukrayna'da Parlamento Seçimleri gerçekleştirilmiştir. Merkez Seçim Kurulu tarafından açıklanan sonuçlara göre iktidardaki Bölgeler Partisi oyların % 30'nu alarak birinci parti olmuştur. O dönemde tutuklu bulunan eski Başbakan Yuliya Timoşenko'nun Vatan Partisinin de aralarında bulunduğu Birleşik Muhalefet Koalisyonu'nun "Batkivşçina" partisi % 25,54 oy oranı ile ikinci sırada; dünya ağır siklet boks şampiyonu Vitaliy Kliçko'nun "UDAR" (Yumruk) partisi % 13,96 oy oranı ile üçüncü sırada yer almıştır. Komünist Parti ise % 13,18 oy oranı ile dördüncü olarak parlamentoya girmiştir. Milliyetçi "Svoboda" (Özgürlük) Partisi % 10,44'lük oranla seçimleri beşinci sırada tamamlarken, parlamento seçimine katılan diğer partiler % 5'lik barajı aşamamıştır.

21 Kasım 2013 günü Başbakan Mikola Azarov Hükümeti 2013 Kasım ayı sonundaki Vilnius Zirvesinde imzalanması gündemde olan AB-Ukrayna Ortaklık Anlaşmasının imzalanma sürecini askıya aldığını duyurmuş, aynı gece Kiev'de Bağımsızlık Meydanı'nda başlayan ve ilerleyen aylarda ülke geneline yayılan protesto gösterileri başlamıştır. 30 Kasım'da Kiev'de Berkut adı verilen çevik kuvvet güçleri göstericileri güç kullanmak suretiyle dağıtmış, bu olay ülke çapında tansiyonu yükseltmiştir. Zaman zaman yaklaşık 300.000 kişinin katıldığı Kiev'in merkezindeki Bağımsızlık Meydanı'ndaki gösteriler kapsamında, bazı kamu binaları işgal edilmiş, bazıları ise ablukaya alınmıştır.

17 Aralık 2013 tarihinde Devlet Başkanı Yanukoviç Rusya'yı ziyaret etmiş, ziyarette Rusya'nın Ukrayna'dan 15 milyar dolar tutarında devlet tahvili satın alması ve doğalgaz fiyatında indirim

gidilmesi kararlaştırılmıştır. Yanukoviç'in Rusya ziyaretinden elde edilen mali destekle ekonomideki gerginlik düşmüş, ancak ülkenin başka kentlerine de yayılan "Meydan" gösterileri, önce bazı önde gelen muhaliflere yönelik şiddet olayları, ardından 16 Ocak 2014 günü kabul edilen gösteri karşıtı yasalara yönelik tepkiler sonucunda güç kazanmıştır. Tepkilerin odağında yer alan isimler arasında yer alan Başbakan Mikola Azarov 28 Ocak 2014 tarihinde istifa etmiştir.

18 ve 20 Şubat 2014 günlerinde Meydan'daki göstericilere karşı açılan keskin nişancı ateşi sonucunda 100'den fazla kişinin hayatını kaybetmesiyle yönetim karşıtı Meydan gösterileri bir kriz boyutu kazanmıştır. 21 Şubat 2014 tarihinde Devlet Başkanı Yanukoviç, muhalefet liderleri (Batkivşçina Parti Grubu lideri Arseniy Yatsenyuk, Svoboda Partisi lideri Oleh Tianibok, UDAR lideri Vitali Kliçko), Alman, Fransız ve Polonya Dışişleri Bakanlarının arabuluculuk ettiği görüşme sonunda, (Devlet Başkanının yetkilerinin sınırlı olduğu) 2004 Anayasasına dönülmesi, erken Devlet Başkanlığı seçimlerinin yıl sonunda yapılması, Mart ayı başında Ulusal Birlik Hükümeti kurulmasını öngören "Krizin Çözümüne İlişkin Anlaşma" başlıklı uzlaşma belgesi taraflarca imzalanmıştır. (Görüşmelere iştirak eden Rusya Federasyonu (RF) Özel Temsilcisi nihai metni imzalamamıştır).

21 Şubat gecesi Berkut polislerinin sokaklardan çekilmeye başlamasıyla Kiev şehri göstericiler ve muhalefetin kontrolüne girmiş, aynı gece Yanukoviç'in Kiev'den ayrıldığı rapor edilmiştir. 22 - 23 Şubatta Parlamento Yanukoviç'in görevden alınması yönünde karar almış, Aleksandr Turçinov'u Parlamento Başkanlığına getirmiş (adı geçen geçici Devlet Başkanı görevini de üstlenmiştir) ve 25 Mayıs 2014 tarihinde erken Devlet Başkanlığı seçimleri yapılması kararlaştırılmıştır. Parlamento 22 Şubat günü aldığı kararla ayrıca eski Başbakan Yulya Timoşenko'nun hüküm giymesine neden olan maddeyi Ceza Kanunu kapsamından çıkarmış ve Timoşenko'nun tahliyesinin önü açılmıştır. 27 Şubat 2014 tarihinde Başbakan Yatsenyuk'un başkanlığında Meydan aktivistlerine de çeşitli görevlerin verildiği Hükümet kurulmuştur.

27 Şubat'ta Kırım'da Rusya yanlıları tarafından Kiev'deki yeni yönetimi protesto gösterileri düzenlenmeye başlamıştır. Silahlı, maskeli ve askeri üniformalı şahıslar Kırım Özerk Cumhuriyeti (KÖC) Hükümet binalarını işgal etmiş ve binalara Rus bayrakları çekilmiş, 28 Şubat'ta ise Kırım Özerk Cumhuriyeti Simferopol Uluslararası Havalimanı ve Sivastopol yakınlarındaki Balbek Havalimanı silahlı gruplarca işgal edilmiştir.

16 Mart 2014'te KÖC'de yapılan sözde referandumda Rusya'ya bağlanma kararı çıkmıştır. Referandumu RF dışında tanıyan ülke olmamıştır. Referandumun ardından toplanan KÖC Parlamentosu "Kırım Cumhuriyeti'ni" ilan etmiş ve bu kararın ardından Ukrayna devletine ait bütün mülk, şirket vb. Kırımlılaştırılmıştır. 18 Mart 2014 tarihinde RF Devlet Başkanı Putin ile Kırım

Başbakanı, Kırım Devlet Konseyi Başkanı ve Sivastopol Şehir İdaresi Başkanıtaraftından Kırım ve Sivastopol'un RF bünyesine dahil edilmesine ilişkin antlaşma Moskova'da imzalanmıştır.

Ukrayna Parlamentosu 17 Martta kısmi seferberlik kararının yanı sıra, 19 Martta Kırım'daki ordusunu çekme kararı almıştır.

21 Mart 2014 tarihinde Ukrayna ile AB arasındaki Ortaklık Anlaşması'nın siyasi kısmı imzalanmıştır.

22-23 Martta Harkiv, Donetsk ve Luhansk şehir merkezlerinde Yanukoviç'e destek mitingleri düzenleyen RF yanlısı göstericiler 7 Nisan'da Hükümet binalarını ele geçirerek, bağımsızlık için referandum yapılması amacıyla, Rusya'dan yardım talep etmişlerdir.

Ukrayna 15 Nisan'da Donetsk ve Luhansk'ta terörle mücadele kampanyasını Anti Terör Operasyonlarına (ATO) başlatmıştır. 24 Nisan'da Rusya ATO'ya cevaben Ukrayna sınırında yeni askeri manevralara başlamıştır. 2 Mayıs'ta ise Odesa şehir merkezinde Hükümet/Avrupa Meydanı yanlılarıyla, Rus yanlısı ayrılıkçılar arasında çıkan olaylarda 46 kişi ölmüştür. 11 Mayıs'ta Donetsk ve Luhansk'taki ayrılıkçılar referandum düzenleyerek bağımsızlık ilan etmişlerdir.

25 Mayıs 2014 tarihinde Devlet Başkanlığı seçimleri düzenlenmiş, Petro Poroşenko ilk turda oyların % 54,7'sini alarak Devlet Başkanı olmuştur. 25 Ağustos'ta erken Parlamento seçimlerinin 26 Ekim 2014 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır.

5 Eylül 2014 tarihinde, daha önce krizin çözümüne yönelik olarak oluşturulan, Ukrayna, RF ve AGİT temsilcilerinden müteşekkil Üçlü Temas Grubu Donetsk ve Luhansk bölgelerinden ayrılıkçı temsilcileriyle Minsk'te bir görüşme gerçekleştirmesinin ardından imzalanan Protokolde ateşkes sağlanması, Donetsk ve Luhansk'ta yönetimin yerel makamlara devredilmesi, bu bölgede erken yerel seçimlerin düzenlenmesi öngörülmüştür.

16 Eylül 2014 tarihinde, Ukrayna Parlamentosunda Donetsk ile Luhansk'a üç yıl süreyle "özel statü" verilen yasa kabul edilmiş, bahse konu yasalar Devlet Başkanı Poroşenko tarafından 16 Ekim'de onaylanmıştır. Yasa ile bölgenin meşru temsilcilerinin seçimi için 7 Aralık günü yerel seçim yapılması öngörülmüş, ancak Donetsk ve Luhansk'taki ayrılıkçılar yasa hükümlerini tanımayacaklarını ilan etmişlerdir.

26 Ekim 2014 tarihinde Ukrayna'da erken Parlamento seçimleri yapılmıştır. 29 siyasi partinin katıldığı seçimlerden Başbakan Yatsenyuk'un partisi Halk Cephesi az farkla birinci, Devlet Başkanı Poroşenko'nun liderliğindeki Poroşenko Bloğu ikinci parti olarak çıkmış, ancak Parlemtentoda en

fazla sandalyeyi Poroşenko Bloğu almıştır. Seçimler sonucunda parlamentoya Lviv şehri Belediye Başkanının kurduğu Öz Yardım, Muhalefet Bloku, Radikal Parti ve Atavatan Partisi girmiştir. Seçimler için Kırım yarımadasında, ayrıca ATO'nun sürdüğü Donetsk ve Luhansk'ın bazı bölgelerinde sandık kurulamamıştır.

Seçimlerin ardından 4 Aralık günü kurulan koalisyon hükümetinde pek çok Bakan, Bakan yardımcısı ve üst düzey bürokrat insan kaynakları şirketlerinin de dahil edildiği bir süreçle yöneticilik kariyeri olan kişiler arasından seçilmiştir. Öte yandan Ekonomik Kalkınma ve Ticaret, Maliye ve Sağlık Bakanları Devlet Başkanlığı kararnamesiyle Ukrayna vatandaşlığına geçirilen yabancı ülke vatandaşları arasından atanmıştır. Hükümetin kurulmasıyla başlatılan ve yasama, kurumsallaşma çalışmaları ve idari düzenlemeleri içeren reform süreci Ukrayna'nın bağımsızlığını kazanmasından bugüne kadar denenen en kapsamlı reform süreci olarak gözükmektedir. Ancak ülkenin geçmişten gelen yapısal bürokratik ve ekonomik sorunlarına ilaveten Kırım meselesi ve Donbas'taki kırılgan ateşkes koşullarında geniş kapsamlı reform programlarının uygulanması, Ukrayna yönetiminin önünde önemli bir sınama teşkil etmektedir.

Arseniy Yatsenyuk başkanlığındaki Hükümet 2 Aralık 2014 tarihinde Parlamentonun onayını alarak göreve başlamış ve 14 Nisan 2016 tarihine kadar görevini sürdürmüştür.

Arseniy Yatsenyuk'un Başbakanlıktan istifasından sonra, Petro Poroşenko Bloğu milletvekili olarak parlamentoya giren Vladimir Groysman Başbakanlığında Petro Poroşenko Bloku ve Halk Cephesi koalisyonu oluşturulmuş ve yeni hükümet, 450 sandalyeli Ukrayna Parlamentosu'nda 257 oy alarak, 14 Nisan 2016 tarihinden itibaren görev yapmaktadır.

Coğrafi Bilgiler ve Nüfus

Coğrafi Konum, İklim ve Yer Şekilleri

Ukrayna eski Sovyetler Birliği'ni oluşturan on beş Cumhuriyet içinde Rusya Federasyonu ve Kazakistan'ın ardından yüzölçümü en büyük üçüncü ülkedir.

Ukrayna'nın güneyi Karadeniz ve Azak Denizi ile çevrilmiştir. En önemli limanları Odesa, Herson ve Mikolayev'dir. Ülkenin kuzeyden güneye en uzak mesafesi 893 km, batıdan doğuya en uzak mesafesi ise 1.316 km'dir. Sınırlarının toplam uzunluğu 7.698 km'dir. Denize olan kıyılarının uzunluğu 1.533 km'si Kara Deniz'e, 225 km'si Azak Denizi'ne olmak üzere toplam 1.758 km'dir. En yüksek yeri, Karpat Dağlarında 2.061 m ile Hoverla tepesi, güneyde Kırım Dağlarında ise 1.545 m ile Roman-Koş tepesidir. Ukrayna'nın % 70'i alçak, % 25'i yüksek ve % 5'i dağlık arazi olup, topraklarının % 55'i tarıma elverişlidir.

24 bölge, bir otonom bölge (Kırım) ve bölge statüsündeki iki kentten (Kiev ve Sivastopol) oluşan Ukrayna kuzeyde Belarus, doğu ve kuzey doğuda Rusya Federasyonu, kuzeybatıda Polonya, batıda Slovak Cumhuriyeti ve güney batıda Macaristan, Romanya ve Moldova ile sınır komşusudur.

Ukrayna'da Ocak ayındaki ortalama hava sıcaklığı; kuzey doğuda -8°C , güney batıda -2°C 'dir. Temmuz ayındaki ortalama hava sıcaklığı ise; kuzey batıda $+18^{\circ}\text{C}$ 'dir. Yıllar itibariyle en yüksek hava sıcaklığı 36°C ile 44°C arasında, en düşük hava sıcaklığı ise -30°C ile -40°C arasında değişmektedir. Don olmayan günlerin sayısı kuzeyde 160, güneyde ise 250 gün kadardır.

Ülkede uzunluğu 100 km'den fazla olan 100'ün üzerinde akarsu vardır. Bunların en büyükleri, Dinyeper, Dinyester, Güney Bug, Siverski Donets ve Tisa'dır. Bu nehirlerin hemen hepsi Karadeniz ve Azak Denizi'ne dökülür. Dinyeper gibi gemilerin yüzebileceği büyük nehirler ulaşım açısından çok önemlidir. Dinyeper nehrinin uzunluğu 981 km'si Ukrayna içinde olmak üzere toplam 2.300 km'dir.

Ukrayna'da irili ufaklı 3.000 den fazla tabii göl mevcuttur. Bunlar genellikle Polissia, Kırım ve Karadenize yakın bölgelerde olup, ayrıca 22.000 civarında suni gölet bulunmaktadır.

Tablo: 1 Başkent Kiev’in Ukrayna’nın Başlıca Diğer Şehirlerine Uzaklığı (km)

	Mesafe
Kiev-	
Vinnitsa	266
Dnipropetrovsk	479
Donetsk	729
Jitomir	140
Zaporoji	568
Ivano-Frankovski	599
Izmail	695
Kerç	989
Kirovograd	299
Lugansk	836
Lutsk	398
Lviv	544
Mariupol	790
Nikolayev	517

	Mesafe
Kiev-	
Odessa	480
Poltava	343
Rivne	324
Sevastopol	939
Simferopol	852
Sumy	339
Ternopil	465
Ujgorod	819
Harkov	487
Herson	584
Hmelnitski	348
Çerkasi	201
Çernivtsi	538
Çernigiv	151

Demografik Yapı

Nüfusun % 46,3’ünü erkekler, % 53,7’sini kadınların oluşturduğu Ukrayna’da, % 29’nu 25 yaşına kadar olan gençler teşkil etmekte olup, % 69,2’si kentlerde yaşamaktadır. Nüfus yoğunluğu kilometre kare başına 75 kişidir.

En büyük şehirleri; Dnipropetrovsk 3,2, Kiev 2,9, Harkov 2,6, Lviv 2,5, Odesa 2,4 ve Zaporojje 1,7 milyon kişidir.

Yurt dışında yaşayan Ukrayna kökenli kişi sayısı yaklaşık 12-20 milyon civarındadır. En çok Ukraynalı Rusya Federasyonu 10 milyon, ABD 1,5 milyon, Kanada 1,3 milyon, Brezilya 600 bin, Kazakistan 550 bin, Moldova 455 bin, Arjantin 350 bin, Belarus 237 bin, Almanya 140 bin ve Özbekistan’da 95 binkişi yaşamaktadır. Aynı zamanda oldukça geniş Ukrayna diasporası Romanya, Slovakya, Litvanya, Letonya, Polonya, Büyük Britanya, Azerbaycan, Estonya, Fransa, Avusturya, Bulgaristan, Macaristan ve Avustralya gibi ülkelerde bulunmaktadır.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Bunun dışında Ukrana'dan geçici iş gücü Polonya'da 1,3 milyon iken, Avrupa Birliği ile Ukrayna arasında vizenin kaldırılmasıyla bu sayı 3 milyon kişiye ulaşmış, ayrıca, İspanya 100, Portekiz 50 ve Yunanistan'da 32 bin kişi çalışmaktadır.

Nüfusun % 78'i Ukraynalı, % 17'si Rus, % 5'i ise Belarus, Yahudi, Kırım Tatarları (toplam nüfusun % 0,5'i veya 250.000 kişi), Kazan Tatarı, Moldovalı, Polonyalı, Macar, Romen, Rum, Alman, Bulgar ve Ermeni'dir.

Tablo: 2 Ukrayna'nın Altı Bölgesinde Nüfusun Etnik Dağılımı

	Kiev	Batı	Merkez	Kuzey	Doğu	Güney
Ukraynalılar (%)	62	91	85	79	63	46
Ruslar(%)	30	5	12	18	34	46

Çalışma ve İşgücü

2017 yılı itibariyle Ukrayna'da çalışma çağındaki nüfus 15,5 milyon kişidir. Ukrayna'da çalışan nüfusa ait veriler aşağıda yer almaktadır. Bu nüfusun 1.697 bin kişisi işsiz olup, ILO metoduna göre hesaplanan işsizlik oranı % 9,9 seviyesindedir.

Tablo: 3 Yıllar İtibariyle Ukrayna'da Çalışan Nüfus İstatistikleri (milyon kişi)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Çalışan Erkek Nüfus	9,99	10,03	9,02	8,25	8,13	8,1
Çalışan Kadın Nüfus	8,74	8,87	8,17	7,49	7,49	7,4

* **Kaynak:** Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

2015 yılı sonunda Ukrayna'da 4.195 Grivna (158 dolar)olan ortalama ücret, 2016 yılında 5.183 Grivna'ya (203 dolar), 2017 yılında 8.777 Grivna'ya (330 dolar) yükselmiştir.

Asgari ücret; 01 Ocak 2015 tarihi itibariyle 1.218 Grivna (yaklaşık 45dolar) iken, 01 Ocak 2016 tarihinde 2.640 Grivna'ya (99 dolar), 2017 yılında da 3.723 Grivna'ya (140 dolar) yükselmiştir.

Eğitim, Kültür ve Sosyal Güvenlik

Ukrayna'da okuma yazma oranı % 99,7 olup, nüfusun %11'i üniversite ve yüksekokul mezunudur. 2017 yılı verilerine göre Ukrayna'da 661 üniversite ve yüksekokul bulunmaktadır. 2017 yılında yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin sayısı ise 1,5 milyon kişidir.

Ukrayna’da devlet doğan her çocuk için 1 Temmuz 2014 tarihinden itibaren 41.280 Grivna (2017 Resmi Kuruna göre 1.548 \$) tutarında parasal yardımda bulunmaktadır.

2017 yılında emekli nüfusun sayısı 11,9 milyon kişi seviyesinde kaydedilmiştir. Emekli maaşlarının artırılması yönündeki çalışmalar devam etmektedir. Hali hazırda, Ukrayna’da ortalama emekli aylığı 1.828,3Grivna (68,5 dolar) dır.

Sistemdeki yaygın yolsuzluk, mevcut çalışanların geçmişte ve günümüzde sisteme yetersiz katkıları gibi nedenlerden dolayı, emeklilik giderlerinin ülke GSMH’sine oranı % 13,5’dir.

GENEL EKONOMİK DURUM

Genel Durum

Bağımsızlık sonrası, sekiz yıllık daralmayı takiben, Ukrayna ekonomisi 1999 -2013 yılları (2008 yılı krizi hariç) arasında bir büyüme trendi yakaladığı görülmektedir. Ülkede 2013 yılı sonlarında başlayan siyasi sıkıntılar, Kırım’ın Rusya tarafından ilhakı ve ülkenin doğu bölgesindeki sıcak çatışmaların etkisiyle, büyük bir ekonomik krize giren Ukrayna’da ekonomisi; 2014’te % 6,8, 2015 yılında ise % 9,9 oranında küçülmenin ardından, 2016 yılında % 2,3, 2017 yılında ise % 2,5 oranında büyüme gerçekleşmiştir.

İmalat sanayinde % 5,1 ve inşaat sektöründe % 26,9 oranında büyüme gerçekleşirken, tarım sektörü % 2,5 maden sektörü ise % 5,9 küçülmüştür. Ülkedeki düşük iç talep, kuzeydeki çatışma bölgeleri ve yeterli reformların gerçekleştirilememesi nedeniyle, yabancı yatırımlar istenilen düzeye ulaşmamıştır. Yıllık enflasyon % 13,7, işsizlik oranı % 9,9 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında sosyal güvenlik sistemleri açıkları, vergi gelirlerine rağmen, GSYİH’nın 2016 yılında % 2,2 oranın yükselen açığı, 2017 yılında % 1,6 ye gerilemiştir. Nafto gaz açıklarının sıfırlanmasına karşın, 2016 yılında Privat bankasının özelleştirilmesi nedeniyle, kamu garantili devlet borçları milli gelirin % 81, 2017 yılında ise % 85 seviyesine yükselmiştir. Çatışmalı bölgelerden kömür temininde ortaya çıkan sorunlar nedeniyle, enerji tüketiminin artması sonucu cari açık yükselmesine karşın, ulusal döviz rezervi 18,8 milyar dolar seviyesine yükselmiştir.

Demir çelik ürünleri ihracatına dayalı Ukrayna ekonomisinde anılan sektörde yaşanan sorunlar genel ekonomik yapıda da kendini derhal hissettirmektedir. Özellikle doğal gaz kullanarak çalışan demir çelik sektörünün, doğal gaz fiyatındaki %100’e varan artışlarından da yoğun bir şekilde etkilenmiştir.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

2017 yılı GSYİH cari fiyatlarla 2.983 milyar Grivna (yaklaşık olarak 112,2 milyar dolar) olarak gerçekleşmiştir. GSYİH'nin % 25,7'si sanayi, % 16,7'si ticaret, % 12,1'i tarım, % 7,6'sı ulaşım, % 2,7'si inşaat ve % 35,2'i diğer sektörlerdeki üretimden oluşmaktadır.

2016 yılında özelleştirmesine başlanılan 2000'e yakın kuruluşun, hukuki sorunlar ve yasal alt yapı yetersizliği gibi nedenlerle, 2017 yılında da önemli bir gelişme kaydedilememiş ve 2018 yılında da söz konusu kuruluşların özelleştirmesine devam edilecektir.

Tablo: 4 Yıllar İtibariyle Ukrayna GSYİH Ve Kişi Başına Düşen Milli Gelir

Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
GSYİH (Milyar \$)	165	174	182	132	90,6	93,2	112,2
Kişi Başına Milli Gelir (\$)	3.613	3.815	4.003	2.920	2.115	2.187	2.652

* **Kaynak:** Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

2016 yılında 2.187 dolar olan kişi başı milli gelir, 2017 yılında % 24 artarak 2.652 dolara yükselmiştir.

Tablo: 5 Ukrayna'nın Son Yedi Yıldaki Tüketici Ve Üretici Fiyat Endeksleri

YILLAR	TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİ (%) (Bir önceki yılın Aralık ayına kıyasla)	ÜRETİCİ FİYAT ENDEKSİ(%) (Bir önceki yılın Aralık ayına kıyasla)
2010	9,1	18,7
2011	4,6	14,2
2012	-0,2	0,3
2013	0,5	1,8
2014	24,9	31,8
2015	43,3	25,4
2016	12,4	35,7
2017	13,7	16,5

* **Kaynak:** Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

*201,2015, 2016 ve 2017 yıllarına ilişkin veri Kırım Özerk Cumhuriyeti ve anti-terör operasyonunun olduğu bölgeler hariçtir

2011 yılında bir önceki yıla göre tüketici fiyat endeksi % 4,6 olarak gerçekleşmiştir. Ukrayna’da 2012 yılında kaydedilen % 0,2 oranındaki deflasyonu müteakip, 2013 yılında tüketici fiyat endeksi % 0,5 artmıştır. 2014 yılında ülkede yaşanan derin ekonomik kriz neticesinde enflasyon (TÜFE) % 24,9, 2015 yılında 43,3 seviyesine yükselmiş, 2016 yılında ise 12,4 seviyesine düşmesine karşın 2017 yılında % 13,7 ye yükselmiştir.

Öte yandan, Ukrayna’da 2008 yılındaki global kriz sonrasında, 2009 yılında % 9,6 seviyesine yükselen işsizlik oranı yıllar itibariyle düşüş göstermiştir. Ancak 2015’te % 9,1, 2016’da % 9,2’ ve 2017 yılında ise % 9,9’a yükselmiştir.

2015 yılında kamu borcu (kamu garantili dâhil) bir önceki yıla göre % 6,3 düşüşle 65,4 milyar dolar seviyesine inmiş, 2016 yılında yaklaşık % 18 artarak 79 milyar dolara yükselmiştir. İç borçlar % 25 oranında azalarak 22 milyar dolar seviyesine gerilemiş, 2016 yılında 25,3 milyar dolara, 2017 yılında ise 26,8 milyar dolara ulaşmıştır. 2015 yılında 78 milyar dolar olan dış borçlar 2016 yılında 78,9 milyar dolara, 2017 yılında ise 85,2 milyar dolara yükselmiştir.

2016 yılı Standard & Poor's ve Fitch's kredi derecelendirme kuruluşları tarafından Ukrayna’nın kredi notunu B- durağan olarak açıklamıştır.

Ukrayna’nın, ödemeler dengesinin sağlanması, ekonominin yeniden rayına oturtulması, kamu finansmanının güçlendirilmesi, yapısal ve yönetsimsel reformların gerçekleştirilmesi yoluyla sürdürülebilir ve güçlü bir büyümenin yakalanması oluşturmak amacıyla, 11 Mart 2015’te toplanan IMF icra kurulu, Ukrayna hükümetinin 30 Nisan 2014’de imzalanan stand-by antlaşmasının iptaline ilişkin talebini değerlendirmiş ve 5 milyar doları hemen, dört yıl içerisinde ise toplamda 17,5 milyar dolarlık destek sağlayacak genişletilmiş fon kolaylığı anlaşması onaylanmıştır.

Bu çerçevede, IMF ile 17,5 milyar dolarlık mali paket konusunda anlaşma sağlanarak, Batı ülke ve kurumlarından gelen mali destekle bu paket dört yıl için 40 milyar dolara çıkarılmıştır. 2014 yılında % 70 oranında (devalüe olan Ukrayna yerel para birimi dolar karşısında istikrara kavuşturularak döviz rezervleri 5 milyar dolardan, 13,3 milyar dolara yükselmiştir. Rusya hariç kreditorlerle antlaşma sağlanarak devlet dış borçlarının 15 milyar dolarlık bölümünde yeniden yapılandırılmaya gidilmiştir. Ukrayna’da son yıllarda yapılan kısıtlı reformlarına 2017 yılı sonunda Merkez Bankası döviz rezervi 18,8 milyar dolara yükselmiştir. Öte yandan IMF 2017 yılında 1,7 milyar dolarlık dilimi, Rüşvetle Mücadele Yüksek Mahkemesinin Kurulması, doğal gaz fiyatlarının Avrupa Ülkeleri fiyatlarına çıkarılması ve Sosyal Güvenlik Reform Yasasının yürürlüğe konulmaması nedeniyle serbest bırakmamıştır.

Ancak güçlü ve sürdürülebilir büyüme için yapısal ve yönetsimsel reformların kararlılıkla uygulanması ve ayrıca yukarıda sözü edilen yasaların yürürlüğe konulması önem arz etmektedir.

Tarım

Ukrayna, verimli toprakları ve uygun iklim koşulları ile tarım alanında dünyada en yüksek üretim potansiyeline sahip ülkelerden biridir. Ülke topraklarının yaklaşık % 55'i (34,1 milyon hektar) ekilebilir tarım arazisidir. Kişi başına düşen arazi miktarı 0,87 hektardır. Eski SSCB döneminde; tahıl, et ve süt üretiminin yaklaşık dörtte birlik kısmını tek başına karşılayan Ukrayna'nın şu andaki önemli tarım ürünleri tahıllar, patates, şeker pancarı ve ayçiçeğidir. Aynı zamanda başta ayçiçeği olmak üzere, bitkisel yağlarda da eskiden olduğu gibi BDT ülkeleri içerisinde en büyük üretici konumundadır.

1990'ların başında GSYİH'nın yaklaşık % 20'sini oluşturan tarım kesiminin GSYİH içindeki payı, diğer sektörlerdeki gelişmelere paralel, 2017 yılında % 12,1 olarak gerçekleşmiş ve tarımsal üretimde % 2,5 oranında düşüş kaydedilmiştir. 2017 yılında hububat rekoltesi bir önceki yıla göre % 6,3 oranında düşüş göstererek 61.916 milyon tona inmiştir. Öte yandan, şeker pancarı üretimi % 6,2 oranında, patates üretimi % 2,1 oranında artış gösterirken, ayçiçeği tohumu üretimi % 10,2 oranında ve sebze üretimi % 1,4 oranında düşüş meydana gelmiştir.

Ukrayna 2016 yılı dünya ihracat sıralamasında; ay çiçek yağında % 32 lik payla 1 inci, arpada 3 üncü, mısırdaki 3 üncü, buğdayda % 7,2 payla 6 ncı ve soya fasulyesinde % 1,3 payla 7 nci sırada yer almaktadır. 2017 yılında da Ukrayna bu sektördeki öncülüğünü devam ettirmiştir.

2001 yılında parlamento tarafından kabul edilerek 2002 yılında yürürlüğe giren arazi yasasına göre “2005 yılından itibaren tarım arazisi satışına izin verilecek” olmasına karşın, 2004 yılından beri söz konusu kanunda her yıl yapılan değişiklikler ile tarım arazisi satışının serbestleşmesi 1 Ocak 2019 tarihine kadar uzatılmıştır. Dolayısıyla, tarım arazilerinin satışı henüz mümkün değildir. Bu durum, tarımsal üretimde verimliliğin artırılmasını engelleyici bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Tarım sektörü zamanla daha rekabetçi hale gelmiş olup, tarım sektöründe faaliyet gösteren firmalar daha verimli üretim modellerine geçiş için çalışmalarını sürdürmektedir.

Tablo: 6 Ukrayna Başlıca Tarımsal Ürünler Üretimi (bin ton)

Yıllar	Hububat	Şeker Pancarı	Ayçiçeği Tohumu	Patates	Sebzeler
2009	46.028	10.067	6.364	19.666	8.341
2010	39.226	13.691	6.769	18.705	8.122
2011	56.674	18.730	8.659	24.247	9.826
2012	46.216	18.438	8.387	23.250	10.016
2013	63.051	10.789	11.050	22.258	9.872
2014	63.859	15.734	10.134	23.693	9.638
2015	60.125	10.330	11.181	20.839	9.214
2016	66.088	14.011	13.627	21.750	9.415
2017	61.916	14.881	12.235	22.208	9.286

* **Kaynak:** Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

**201, 2015,2016ve 2017 yıllarına ilişkin veri Kırım Özerk Cumhuriyeti ve anti-terör operasyonunun olduğu bölgeler hariçtir*

Tarım sektörü, son yıllarda Ukrayna ekonomisinin en önemli ve istikrarlı sektörü olarak kendisini göstermektedir. Ancak 2009 yılında kriz nedeniyle bu sektörde de daralma yaşanmıştır. 2013 yılında Ukrayna'nın tarımsal ürünlerin üretim hacmi cari fiyatlarla 308,1 milyar Grivna (yaklaşık 38,5 milyardolar) olmuştur. 2014 yılında % 19,1 oranında artış göstererek 370,8 milyar Grivna (31,2 milyar dolar) seviyesine ulaşan tarımsal üretim, 2015 yılında 544,2 milyar Grivna (24,9 milyar dolar), 2016 yılında 631,1 milyar Grivna (24,7 milyar dolar) ve 2017 yılında ise 690,9 milyar Grivna (25,9 milyar dolar) olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılında Ukrayna'nın toplam ihracatındaki payı 38,2 olan tarım ürünleri ihracatı, 2014 yılına göre % 12,5 oranında düşüşle 14,6 milyar dolar seviyesine gerilemiştir. 2016 yılında tarım ürünleri ihracatı bir önceki yıla oranla %5 artarak 15,2 milyar dolara yükselmiştir. 2017 yılında da tarım ürünleri ihracatında % 16,3 oranında büyüme kaydedilerek 17,9 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.

2016 yılı Ukrayna tarım ürünleri fiyatlarına göz atacak olursak; tahıllarda bir değişiklik olmazken, patates % 1, yağlık bitkiler % 2, şeker kamışı % 20 , meyve suları % 25 ve canlı hayvanlarda % 31

oranında artış gerçekleşmiştir. Sütte % 7, sebzelerde % 12 ve yumurta fiyatlarında ise % 15 azalış gerçekleşmiştir.

Banka kredileri için toprağını ipotek olarak gösteremeyen küçük çiftçi, gübre, tohum, makine ekipman gibi ihtiyaçlarını karşılamak için banka kredilerinden mahsur kalarak, toprağını aracılara kiralamışlardır. Aracılarda daha daha yüksek bedellerle büyük işletmelere bu haklarını devrederek, toprağın sahibinden çok daha fazla gelir elde etmektedirler.

Sözleşme sürelerinin sınırlı olması ve ülkedeki belirsizliklerden dolayı yerli ve yabancı sermayenin tarım sektörüne yatırımları gerçek potansiyelin altında kalmıştır. Bankacılık sektöründe tarım kredileri yeterince gelişemezken, toplam kredilerin tamamına yakını orta ve büyük işletmeler tarafından kullanılmıştır. Öyle ki Ukrayna'daki tarım işletmelerinin % 86'sı 5000 dönümden daha düşük alanda tarım yapıyor ve bunların ancak % 2'si banka kredisi kullanabiliyor. Bugün için sektörde yılda birkaç yüz milyon dolar olarak gerçekleşen yatırım, moratoryumun kaldırılması ve tarım reformunun gerçekleştirilmesiyle yıllık 5 milyar dolarlık seviyelere rahatlıkla ulaşabilecektir.

Ukrayna yabancı sermaye çekmek, tarımda dünyada rekabetçi bir ülke olmak ve bugün için yıllık 66 milyon ton olan tahıl üretimini çok değil, 10 yıl içerisinde iki katına çıkarılması imkan dahilindedir. Bu durumda, moratoryumun kaldırılması ve tarım reformunun ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda hiç vakit kaybetmeden gerçekleştirilmesi bir tercih değil zorunluluktur. Tarıma gelecek yabancı sermaye, başka sektörlerdeki yabancı sermaye gelişi için de katalizör görevi görecektir.

Sanayi

Doğal kaynaklarının zengin oluşu ve Sovyet dönemindeki planlama Ukrayna'yı sanayi sektöründe, her ne kadar eski ve enerji yoğun teknolojiye sahip olsa da, belirli bir gelişmişlik düzeyine ulaştırmıştır. Ülkenin gelişmiş demir ve çelik sanayi eski SSCB'nin dökme demir üretiminin % 5'ini, çelik üretiminin % 40'ını ve çelik boru üretiminin % 25'ini karşılamaktaydı. Yine mineral gübre üretiminin % 21'ini karşılayan, bunun yanında özellikle lastik, plastik ve gübre üretiminde deneyimli bir kimya sanayi tecrübesine sahiptir. Sovyetler Birliği döneminde Ukrayna'da, ağır sanayi ve savunma sanayi ön planda yer almış, ancak bağımsızlıkla birlikte merkezi otorite dağılmış ve piyasa mekanizmasının geliştirilmesinde güçlüklerle karşılaşmıştır. 1993'ten itibaren Ukrayna sanayisi yapısal değişiklikler yaşamıştır. Temel sanayi olarak adlandırılan enerji sektörü ve çelik sanayi üretiminin genel sanayi

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

üretimi içindeki payı artarken, imalat sanayi olarak adlandırılan makina yapımı ve hafif sanayi üretiminin payı azalmıştır.

Ukrayna sanayisi içindeki diğer önemli sektörler makina imalatı, gıda, demir-çelik, metalurji, kimyasallar, uçak ve gemi inşa sanayisidir. Makina üretimi ve kimyasallar alanlarındaki en büyük sorun, eski teknolojilerin kullanılıyor olması ve ithal edilen mallarla rekabet edilememesidir. Bu nedenle üretim istenen seviyeye ulaşamamaktadır. Fakat özelleştirme süreciyle birlikte bu alanlarda bir canlanma gözlenmektedir. Buna karşın özelleştirilen alanlara yeni yatırımlar yapılması yerine genelde mevcutla devam edilmesi benimsenmektedir.

Sanayi üretimi 2015 yılında bir önceki yıla oranla % 14,0 oranında azalmış olup, 2016 yılında % 2,8 oranında ve 2017 yılında % 4 oranında artmıştır.

Sanayi üretim endekslerinin yıllar itibariyle değişimine ilişkin aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere; 2016 yılında bir önceki yıla kıyasla % 0,2 oranında düşüş gösteren madencilik sanayinde 2017 yılında da % 5,7 oranında küçülmüştür. 2016 yılında % 4,3 oranında artış kaydedilen imalat sanayinde 2017 yılında da % 4,8 oranında büyüme gerçekleşmiştir. 2017 yılında sanayi üretiminde en fazla gerileme % 14,8 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatında ve % 6,3 ile metal cevherleri madenciliğinde görülmüştür. Öte yandan, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatında % 18,4, motorlu kara taşıtı, römork ve yarı-römork imalatında % 15,5, diğer madencilik ve taş ocakçılığında % 12,5 ve tekstil, hazır giyim, deri, deri ürünleri ve diğer materyallerin üretiminde % 7,2 oranlarında artış kaydedilmiştir.

Tablo: 7 Yıllar İtibariyle Ukrayna'nın Üretim Endeksleri (bir önceki yıla göre % değişim)

SANAYİ ÜRETİM ENDEKSLERİ	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<u>Sanayi</u>	7,6	-0,5	-4,3	-10,1	-14,0	2,8	0,4
I. Madencilik ve İmalat	8,8	-0,9	-4,7	-10,7	-14,3	2,9	1,6
A- Madencilik	6,8	1,9	0,6	-13,7	-15,5	-0,2	-5,7
→ Kömür ve linyit madenciliği	13,7	4,5	-2,4	-30,5	-40,5	4,8	-16,3
→ Ham petrol ve doğalgaz çıkarımı	-2,7	1,2	-2,9	-1,7	-4,9	-2,6	0,2
→ Metal cevherleri madenciliği	3,2	1,2	4,6	-6,6	-5,8	-2,1	-6,3
→ Diğer madencilik ve taşocakçılığı	25,7	-4,8	-1,1	-4,4	-12,1	7,5	12,5

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

B- İmalat	9,6	-2,0	-7,1	-9,3	-13,7	4,3	4,8
→ Gıda, içecek ve tütün ürünlerinin imalatı	2,9	1,0	-5,1	2,5	-11,1	4,4	2,9
→ Tekstil sanayii, Giyim/ Konfeksiyon, deri, deri ürünleri ve diğer materyallerin üretimi	07,6	-6,6	-5,8	-1,4	-8,2	2,2	7,2
→ Kereste ve orman ürünleri, kağıt üretimivematbaacılık	18,6	-0,8	2,5	-4,0	-12,0	2,0	5,8
→ Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	-3,6	-18,4	-10,8	-21,3	-21,0	8,7	-14,8
→ Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	23,7	-3,8	-16,9	-14,2	-15,8	1,1	18,4
→İlaç ve eczacılık müstahzarlarının imalatı	-1,4	7,2	11,8	1,9	-9,1	4,4	6,9
→ Plastik ve kauçuk ürünleri ile diğer metal dışı mineral ürünlerin imalatı	9,4	-1,6	-2,4	-8,8	-8,4	8,5	8,2
→ Makine ve teçhizat hariç başlıcametallerin ve fabrikasyon metalürünlerinin imalatı	11,0	-3,6	-5,3	-14,5	-17,3	6,8	0,2
→ Mühendislik, makine ve ekipmanların onarımı ve montajı hariç	15,9	-3,3	-13,2	-20,6	-15,9	2,0	7,9
→Elektrik ekipmanı üretimi	28,6	-12,3	-8,9	0,9	-11,3	0,9	-2,5
→ Diğer makine ve teçhizat imalatı	10,2	-2,7	-5,0	-11,3	-14,2	2,3	6,6
→ Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı-römork imalatı	19,0	0,5	-20,4	-35,7	-17,4	-1,6	15,5
→Mobilya üretimi ve diğer imalat, makine ve ekipmanların onarımı ve montajı	13,7	8,0	-7,9	-7,0	-16,9	1,3	11,1
II. Elektrik, gaz ve buhar üretimi ve dağıtımı	3,6	2,0	-1,4	-6,6	-12,2	2,5	-6,5

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

→ Elektrik enerjisi üretim, iletim ve dağıtımı	3,9	2,5	-1,0	-6,1	-11,7	2,5	-6,6
→Gaz imalatı; ana şebeke üzerinden gaz yakıtların dağıtımı	-0,3	-4,7	-5,6	-12,5	-19,7	3,9	-5,0

* **Kaynak:** Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

***2014, 2015, 2016 ve 2017 yıllarına ilişkin veri Kırım Özerk Cumhuriyeti ve anti-terör operasyonunun olduğu bölgeler hariçtir**

2014 yılında sanayi üretimi Ukrayna'nın 25 bölgesinin (*Kırım Özerk Cumhuriyeti ve Sivastopol hariç*) 16 bölgesinde azalmış olup, en büyük düşüş bir süredir yoğun çatışmaların yaşandığı Lugansk % 42 ve Donetsk % 31,5 bölgelerinde kaydedilmiştir. (*2013 yılında Lugansk ve Donetsk bölgelerindeki üretim Ukrayna'nın toplam sanayi üretiminin % 25'ine tekabül ederken 2014 yılında bu oran % 19 seviyesine düşmüştür*). 2015 yılında ise sanayi üretimindeki düşüş devam ederken 2016 yılında Lugansk Bölgesinde % 39 oranında ve Donetsk Bölgesinde % 6,4 oranında büyüme yaşanmıştır. 2017 yılında ise Ukrayna bölgelerinin çoğunda sanayi üretiminde artış gözlemlendiği halde Lugansk % 31 ve Donetsk % 10,9 bölgelerinde düşüş kaydedilmiştir

Ukrayna sanayisi enerjiye oldukça bağımlıdır. 2016 yılında doğal gaz ve elektriğe % 100'e varan oranlarda zam yapılmıştır. 1 Mayıs 2016 tarihinden itibaren evlerde kullanılan doğalgaz fiyatı 1.000 m³'e kadar 6.879 Grivna, sanayide kullanılan 1.000 m³ doğal gaza ise 7.000-11.000 Grivna arasında değişmektedir. 1 Mart 2017 tarihi itibarıyla elektrik fiyatları 100 kilovat saate kadar 0,9 Grivna/kilovatsaat, 100-600 Kwh 1,68 Grivna/Kwh ve 600'den fazla 1,68 Kwh fiyaaat uygulanmaktadır. Anılan fiyatlara % 20 KDV olabilecek diğer bazı masraflar dahildir.

Ulaştırma

Ukrayna'nın ulaştırma sektörünü; eskimiş demiryolu taşıtları, kalitesiz karayolları, kapasiteyi karşılamak hususunda yetersiz deniz ve hava limanları ile özetlemek mümkündür.

Ukrayna'nın 2012 Avrupa Futbol Şampiyonası'nda Polonya ile birlikte evsahibi ülke olması, ülkenin eski olan ulaştırma altyapısının yenilemesini zorunlu kılmıştır. Ancak, Ukrayna'nın şampiyonaya evsahipliği yapacağının belli olmasından itibaren projeler gerekli hız ve etkinlikte gerçekleştirilememiştir. Son olarak da ekonomik krizin etkilerini göstermesiyle birlikte, diğer altyapı projelerine olduğu gibi, ulaştırma altyapısının yenilenmesiyle ilgili projelere de kaynak aktarımı

oldukça azalmıştır. Buna karşın şampiyonaya kısa süre kala şampiyonaya ilişkin altyapı tamamlanmış ve şampiyona sorunsuz atlatılmıştır.

Ukrayna 19.769,9 km'lik bir demiryolu ağına sahip olmasına karşın, bu alanda modernizasyona ihtiyaç duyulmaktadır. Demiryolu ağının 9.334,5 km'lik bölümü elektrikli dir. Demiryolu ulaşımı uzun mesafeli yolcu ve yük taşımacılığı için en ucuz yol olmasına rağmen, bağımsızlık sonrasında sistemin etkinliğinde bir düşüş olmuştur.

Ukrayna'da karayollarının toplam uzunluğu 163.119 bin km'dir. Ülkede sadece Kiev-Odesa, Kiev-Harkiv, Kiev-Lviv şehirleri arasında tamamlanmış bölünmüş yol bulunmaktadır. Bu yollardan Kiev-Harkiv ve Kiev-Lviv arasındaki yollar 2012 Avrupa Futbol Şampiyonası hazırlık çalışmaları kapsamında gerçekleştirilmiştir. 2008 yılı sonunda başlayan küresel kriz ve Ukrayna'nın kronik siyasi istikrarsızlığı bu alanda da tıkanmaları ortaya çıkarmış ve 2011 yılına kadar bu alanda herhangi bir gelişme sağlanamamış, ancak 2012 yılında 230,8 km yol tamir edilmiş ve 25,3 km uzunluğunda yeni yol inşa edilmiştir. 2013 yılında tamir edilmiş ve inşa edilmiş toplam yol uzunluğu ise 626 km'dir. 2014 yılında toplam 133 km, 2015 yılında 121 km, 2016 yılında 816 km, 2017 yılında ise 727 km yol inşaatı ve tamiri yapılmıştır.

Ukrayna'nın, Karadeniz ve Azak Denizi ile Yujniy Bug ve Dnipro nehirlerinde toplam 18 limanı bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri Odesa, İliçevsk ve Yujniy limanlarıdır. Buna ek olarak oldukça gelişmiş olan Mikolayiv limanı da sivil kullanıma açılmıştır. Bütün limanlar eskidir ve işletme problemleri bulunmaktadır. Yeni yatırımlarla limanların kapasitelerinin arttırılmasına ve derinleştirme çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında, önceden bütün uluslararası bağlantılar Moskova üzerinden yapıldığı için, Ukrayna yeni bir havayolu ağı kurma ihtiyacı ile karşı karşıya kalmıştır. Bu süreç zarfında özel muhtelif havayolu şirketleri oluşmuştur. Örneğin, Ukrayna Uluslararası Havayolları halen yurtdışında 57 şehirle bağlantılı olarak hizmet vermektedir. Kiev şehir merkezine 30 km uzaklıkta bulunan Borispol Havaalanı kısmen yenilenmiş olmakla birlikte uluslararası standartlarda faaliyet göstermemektedir. Borispol'deki havalimanına yeni D Terminali ülkemiz firmalarından müteşekkil bir konsorsiyum tarafından yapılmış olup, 2012 yılının Mayıs ayında hizmete açılmıştır.

Ukrayna'da pist uzunluğu 3.047 metreden uzun 13 havaalanı vardır. Uluslararası uçuşlar halihazırda Kiev, Odesa, Kherson, Dnipropetrovsk, Lviv, Zaporozhye ve İvano-Frankivsk'den gerçekleştirilmekte olup, Simferopol ve Donetsk havaalanları ise ülkede son yaşanan olaylar nedeniyle

kullanılamamaktadır. Ülkedeki havayolu taşımacılığının % 60'ı Kiev Borispol havaalanından gerçekleştirilmektedir. Lviv ve Donetsk hava limanları 2012 Avrupa Futbol Şampiyonası çerçevesinde yeniden inşa edilmiştir.

Havacılık sektöründe Ukrayna'nın bağımsızlığından itibaren Türk Hava Yolları faaliyet göstermekte olup, günümüzde İstanbul; Kiev, Odesa, Kherson, Lviv, Zaporojie ve Harkov olmak üzere 6 şehre doğrudan uçuş gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, Ukrayna hava yollarında faaliyet göstermekte olup, iki Türk özel yolcu taşıyıcı firmalarımız Onur Air ve Pegasus'un da Ukrayna'ya uçuşları bulunmaktadır.

Demiryolu ile kargo taşımacılığı hacmi 2017 yılında bir önceki yıla göre % 1,1 oranında düşüş göstererek 339,5 milyon tona inmiştir.

Boru hatları ile yapılan taşıma hacmi 2017 yılında 114,8 milyon ton olup, 2016 yılına göre % 7,6 oranında artış göstermiştir.

2017 yılında deniz ve nehir taşımacılığı kargo hacmi 2016 yılına kıyasla % 11,9 oranında düşüş göstererek 5,9 milyon tona gerilemiştir.

Havayolları ile taşınan kargo hacmi 2017 yılında bir önceki yıla göre % 10,5 oranında artmış olup, yaklaşık 0,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo: 8 Ukrayna'da 2017 Yılında Yolcu Taşımacılığı İle İlgili İstatistiki Veriler

	Taşınan Yolcu (Milyon kişi)	2016 yılına göre % değişim
TOPLAM	2149,9	0,3
Demiryolu	165,0	-2
Karayolu	2018,7	-0,3
Deniz ve Nehir	0,6	22,9
Havayolu	10,6	27,5

* **Kaynak:** Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

Baltık Denizi ile Karadeniz arasında kombine taşımacılık (konteynır taşıması ve demiryolu-karayolu kombine taşımacılığı) hizmeti sağlama fikri, Litvanya ve Ukrayna Ulaştırma Bakanlıkları arasında 5 Mart 1999 tarihinde imzalanan Mutabakat Zaptı çerçevesinde ortaya atılmış ve Eylül 2002'de Odessa ve Klaipeda bağlantısını sağlayan kombine taşımacılık trenine “*Viking Tren Hattı*” adı verilmiştir. İlk Viking Treni Iliçovsk'ten Şubat 2003'te hareket etmiştir.

Baltık Denizi, Karadeniz güzergahı ve tersi yönündeki uluslararası yük taşımacılığının geliştirilmesine ilişkin TCDD ile Ukrayna demiryolu kuruluşları arasında 25 Eylül 2013 tarihinde Ankara'da yapılan toplantı sonunda “Viking” Demiryolu-Karayolu Kombine Taşımacılık Treni Hizmetleri Bulunan Baltık Denizi-Karadeniz Taşımacılık Koridorunun Geliştirilmesi hususunda bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Bu kapsamda, “Baltık Denizi ile Karadeniz Arasında Uluslararası Taşımacılık Koridoru Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma” taslağı üzerinde görüşmeler devam etmektedir.

Haberleşme

1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla Ukrayna'daki cep telefonu abone sayısı 56.701 milyon'dur. Ukrayna ulusal telefon şirketi “Ukrtelekom” pazarın % 70'inden fazlasına hizmet vermektedir. Ukrtelekom Ukrayna'da 39.309,78 km fiber optik iletişim hattına sahip bulunmaktadır. 11 Mart 2011 tarihinde Ukrayna Devlet Mülkiyet Fonu, Ukrayna devlet telefon işletmesi Ukrtelekom'un hisselerinin % 92,79'luk bölümünü 10,6 milyar Grivna'ya (1,3 milyar dolar) Avusturya firması EPIC'in Ukrayna'daki iştiraki olan ESU firmasına satmıştır. 4 Ekim 2013 tarihinde ise “UkrtelekomA.Ş.” Ukraynalı oligark Rinat Ahmetov'un sahip olduğu System Capital Management (SCM) Group şirketinin bir parçası olmuştur. ESU firmasının kurumsal hak sahibi olan UA Telecominvest Limited (Kıbrıs) firmasının % 100 hisselerinin (“Ukrtelekom A.Ş.’nin % 92.79 hissesine sahiptir) satın alınması sonucunda SCM Group şirketi “Ukrtelekom”un çoğunluk hissedarı haline gelmiştir.

Ukrayna'da faaliyet gösteren beş GSM operatörü vardır. En büyüğü “Ukrayina” VimpelCom Ltd. adı altında olan “KievStar”, İngiliz cep telefonu şirketi iştiraki “Vodafone Ukrayna”, çok ortaklı Intertelecom, Turkcell iştiraki “LiveCell” ve Ukrtelekom'un iştiraki “3Mob/Lycamobile Ukraine”dir.

Turkcell firması Ukrayna'da GSM lisansına sahip DCC firmasının % 51 hissesini 50 milyon dolara satın alarak hızla büyüyen Ukrayna cep telefonu sektörüne girmiştir. Turkcell'in cep telefonu hattı 2004 yılında “Life” markası ile Ukrayna'nın belli başlı şehirlerinde hizmete girmiştir.

Acil finansman ihtiyacı içinde olan Ukrayna hükümeti tarafından finansman temin etmek üzere telekomünikasyon alanında yıllardır gerçekleştirilemeyen 3G lisans ihalesine çıkmıştır. 16 Şubat 2015 tarihinde açık artırma usulü ile yapılan 3G lisans ihalesinde ilk lisansı alma hakkını Turkcell'in % 55 hissesine sahip olduğu ve Ukrayna'da “life:)” markasıyla faaliyet gösteren iştiraki Astelit firması, yatırıma ve üstün müşteri deneyimi sağlamaya en uygun frekans bandını içeren Lot 1'i 3,35

milyar Ukrayna Grivnası (ihalenin yapıldığı günün kuruyla yaklaşık 118,4 milyon dolar) teklif vererek almaya hak kazanmıştır.

Temmuz 2015'te ise yerel ortağının yüzde 44.96 hissesini satın alarak “Life”'ın yüzde 100'üne sahip olan Turkcell, life:) markasını kendi renkleri olan mavi-sarıyla ana logosuna benzeterek “Lifecell” olarak hizmet vermeye başlamıştır. Ukrayna pazarındaki 3 üncü büyük firma olan Lifecell'in pazar payı % 20'yi aşmış olup, 2017 yılı sonu itibarıyla 11,1 milyon aktif aboneye sahiptir.

Madencilik ve Enerji

Ukrayna, çok zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahiptir. Eski SSCB'nin alan olarak % 2,7'sini kaplıyor olmasına rağmen, mineral kaynaklar açısından eski SSCB'nin % 20'sine, dünyanın ise %5'ine sahip rezervleri bulunmaktadır. Bu kaynaklar arasında 47 milyar ton ile kömür ilk sırayı alırken, 28 milyar ton ile demir cevheri, 1,5 milyar ton ile kireç ve kireçtaşı diğer önemli kaynaklar arasındadır. Bunların dışında titanyum, civa, sülfat ve potasyum tuzları, sülfür, granit, toromin ve kaolin gibi madenler ve toprak elementleri de önemli miktarda bulunmaktadır.

Hâlihazırda Ukrayna'da bulunan 150 kömür ocağının büyük bir kısmı (% 80) devlete ait olup, kömür üretiminden kar elde edilememektedir. 350 bin civarında kişinin istihdam edildiği madencilik sektöründe zararların önlenmesi, işçilerin birikmiş ücretlerinin ödenebilmesi ve devlete ait madenlerin ilerleyen dönemlerde özelleştirilebilmesi amacıyla, 2003 yılı içinde sektörün yeniden yapılandırmasına yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede, devletin sahip olduğu 18 kömür holdingi ve 7 üretim birliği, 18 devlet şirketi altında toplanmıştır. Ancak bu yeniden yapılandırma çalışmaları tam olarak sorunları çözmemiştir. 2012 yılı başında madenlerin özelleştirilmesine karar verilmiş olup, bu konudaki süreç başlatılmıştır. Ancak, yabancı yatırımcılar açısından son derece riskli bir ortamın mevcudiyeti devam etmektedir. Zira madenin çıkarılması dışında bunun işlenmesi ve nakledilmesi konuları büyük önem arz etmektedir. Bu noktada ise yabancıların çok rahat edebildiklerini söylemek güçtür. Hal böyle olunca, madenler özelleştirilse dahi ekonomik olmaktan uzaktırlar.

Ukrayna sanayisi enerjiye oldukça fazla bağımlıdır. Bu nedenle dünya gaz tüketiminde üst sıralarda yer almaktadır. Ukrayna genel olarak petrol ihtiyacının % 20'sini, doğalgaz ihtiyacının ise % 30'unu kendi kaynaklarından sağlayabilmektedir. 2016 yılında doğal gaz üretimi 19,987 milyar m3, tüketim ise 32,361 milyar m3; petrol üretimi 1,6 milyon ton ve petrol ürünlerinin tüketimi 6,78 milyon tondur. 2017 yılında ise, Doğal gaz üretimi 20,5 milyar m3, tüketimi 31,9 milyar m3, petrol üretimi 2,098 milyon ton, tüketim ise 6,97 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Enerji alanında tüketimin üretimin bir hayli üzerinde seyretmesi nedeniyle, Ukrayna Rusya Federasyonu ve Türkmenistan'dan ithalat yapmaktadır.

Öte yandan, Rusya'da üretilen doğalgazın bir kısmı Ukrayna toprakları üzerinden Avrupa'ya transfer edilmektedir. Ukrayna üzerinde bulunan gaz transit sisteminde, 713 gaz körüğünün bulunduğu 74 kompresör istasyonu, 112 kompresör tesisi, 1.607 gaz dağıtım istasyonu, 32 milyar metreküp kapasiteli 13 yeraltı gaz deposu ve 39,8 bin km boru hattı yer almaktadır. Yıllık gaz transit kapasitesi girişte 288 milyar metreküp, çıkışta ise Avrupaya olan 142 milyar metreküp dahil 179 milyar metreküptür.

Ukrayna doğal gaz transit sisteminde yer alan kompresörler eski olmasından ötürü verimli çalışmamaktadırlar ve bu nedenle yenilenmeleri gerekmektedir. Bu konuda Avrupa Birliği ile Rusya arasında hattın yenilenmesine dair büyük bir rekabet olduğu gözlenmektedir.

Ukrayna, kendi petrol ve doğalgaz kaynaklarını geliştirme ve yerli üretimi şu andaki seviyesinin üzerine çıkarma çabası içindedir. Buna ilave olarak, kömür ve nükleer enerjinin daha yoğun kullanılması kararlaştırılmış, ancak teknolojik yetersizlikler nedeniyle istenen başarı sağlanamamıştır. Eski nükleer reaktörlerin modernizasyonu ve yeni reaktörlerin inşası konusunda dış yardımlara ve yabancı sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Ukrayna 1,2 trilyon m³ seviyesindeki rezervleri ile Avrupa'nın 4 üncü büyük kaya gazı (shale gas) rezervine sahiptir. Kaya gazı projelerinin geliştirilmesi ve yabancı yatırımcıların ülkeye çekilmesi için en iyi şartları sağlamak üzere hükümet çalışmalar yapmaktadır.

Ukrayna'nın, 2017 yılında elektrik üretim hacmi 2016 yılına göre % 0,4 oranında artış göstererek 155,4 milyar kilovatsaat olarak gerçekleşmiştir. Ukrayna'da elektrik üretimi termoelektrik santralleri, nükleer santraller ve hidroelektrik santralleri vasıtasıyla yapılmaktadır. Termoelektrik ve nükleer santrallerde üretilen elektrik birbirine eşit miktarlarda olup, toplamın % 95'ine tekabül etmektedir. Hidroelektrik santrallerdeki üretim ise toplamın % 5-6'sı civarındadır. Ukrayna'nın 2017 yılında yaptığı elektrik ihracatı 2016 yılına göre % 28,6 oranında artış göstererek 5.166 milyar kilovatsaat olarak gerçekleşmiştir.

Odesa-Brody hattı olarak adlandırılan proje çerçevesinde Kafkas petrolünün Avrupa'ya taşınması düşünülmektedir. Rusya Federasyonu, Kafkas petrolünün Odesa'dan Brody'e, oradan da Avrupa'ya akıtılmasına karşı çıkmakta, kendi petrolünün Brody-Odesa yolunu izleyerek Boğazlar üzerinden dünya pazarlarına gönderilmesini istemektedir. Ancak, Boğazlardaki aşırı trafik nedeniyle başta Türkiye olmak üzere, Rusya Federasyonu'nun enerji alanında hakimiyet kurmasını ve Ukrayna ile

Avrupa'nın Rusya Federasyonu'na enerjide bağımlı olmasını istemeyen Avrupa Birliği ve ABD, Odesa-Brody boru hattının işletilmesini istemektedirler. Ukrayna hükümeti 2004 yılı Şubat ayı sonunda Odesa-Brody hattına prensipte onay vermiştir. Ancak bu kararı izleyen kısa süre içinde hattın işletilmesini sağlayacak konsorsiyumun kurulması yönünde somut bir adım atılamamıştır. 2004 yılı sonlarına doğru Cumhurbaşkanı Kuchma hattın Odesa yönünde işletilmesi şeklinde bir karar vermiştir. 2005 yılı başında görevi devralan yeni Cumhurbaşkanı Yuşçenko ise hattın Odesa-Brody yönünde işletilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak, hattın Polonya'nın Pulok şehrine ve oradan da Gdansk'a kadar uzatılması için gerekli Konsorsiyum oluşturulana kadar hat Odesa yönünde işletilmeye devam edilecektir. Aralık 2006 tarihinde Rusya Federasyonu ile hattın Odesa yönünde işletilmesine devam edilmesini öngören 3 yıllık bir anlaşma imzalanmıştır.

Odessa-Brody petrol hattı resmi olarak 31 Ocak 2010 tarihinden itibaren çalışmaya başlamıştır. Azerbaycan petrolünün, Belarus'un Mozır Petrol Üretimi Fabrikası'na (PÜF) nakli fiili olarak 13 Şubat 2010 tarihinden itibaren gerçekleştirilmektedir.

Enerji sektöründe hane halklarının kullandığı doğalgazın fiyatı, piyasa fiyatlarına çekilirken, devlet doğalgaz şirketi Naftogaz'ın ülke GSMH'sinin % 6,5'una ulaşan açıkları sıfırlanmış, dar gelirli ise doğrudan desteklenmiştir. Üç yıl içinde yapılan reformlar, ülke bağımsızlık döneminin bu kadar kısa sürede yapılan en cesur ve etkin reformlardır.

Azerbaycan'ın Hazar Denizi'ndeki Şah Deniz 2 Gaz Sahası ve Hazar Denizi'nin güneyindeki diğer sahalarda üretilen doğal gaz ile Güney Kafkasya Boru Hattı (SCP) ve Trans-Adriyatik Boru Hattı (TAP) ile birleşerek 16 milyar m³ gazı öncelikle Türkiye'ye, ardından Avrupa'ya taşıyacak Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesinin (TANAP) açılışı, Türkiye'de gazın dağıtımının başlayacağı ilk nokta olan Eskişehir Kompresör ve Ölçüm İstasyonu'nda 12 Haziran 2018 tarihinde, Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk, Azerbaycan, Sırbistan ve Ukrayna Cumhurbaşkanlarının katılımı ile açılış gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca Rusya'dan Almanya'ya Baltık denizi altından toplam 55 milyar m³ kapasiteli 2 boru yapım işinin 2019 yılında tamamlanmasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir. Ukrayna Kırım'ın işgalinden sonra bu projeye karşı çıkmakta olup, aynı zamanda bu hat Ukrayna'nın enerji geçiş güzargahıda önemli ölçüde azalmaktadır.

Bankacılık

Ukrayna’da Bankalar Kanunu 1991 yılında kabul edilmiştir. Ülkede iki kademeli bir bankacılık sistemi mevcuttur. Bir tarafta Ukrayna Milli Bankası, diğer tarafta ise devletin sahip olduğu Export-Import Bank ve Oschadny Bankası ile diğer özel bankalar yer almaktadır. Bankacılık sistemi 1 Ocak 1998 tarihinde uluslararası muhasebe sistemine geçmiş bulunmaktadır.

1 Ocak 2017 tarihi itibarıyla kayıtlı olan 92 bankadan, 31 Aralık 2017 tarihine kadar 10’u kapanarak, Milli Bankanın lisans verdiği 82 banka ülkede faaliyet göstermektedir. İlk 5 banka sektördeki toplam varlıkların % 35’inden fazlasına sahip bulunmaktadır. Bankaların 41 tanesi yabancı sermayeli, 16 tanesi ise % 100 yabancı sermayelidir. Bunlardan bazıları, Bank Austria Creditanstalt, Citibank (1998), Commerzbank AG, Dresdner Bank AG, ING Barrings Ukraine (1997), Societe Generale Ukraine, Kalyon Bank (1993) ve Raiffeisenbank Ukraine (1998) dir. Büyük Ukrayna bankalarının çoğu ülkenin önde gelen sanayi grupları ile ilişki içindedir. 2017 yılında bir önceki yıla göre % 6,4 oranında artış kaydeden Ukrayna’da faaliyet gösteren bankaların toplam sermayesi 2017 yılında 1,848 milyar UAH (yaklaşık 69,3 milyar Dolar) dır. Ukrayna’da yaklaşık 9.489 banka şubesi mevcuttur. 2017 yılında bankaların net faiz gelirleri 53,1; net komisyon gelirleri 27,5 milyar grivna, net kayıp ise 24,4 milyar Grivna’dır. (bankacılık sektörünün zararı 2016 yılında 159,3 milyar, 2015 yılında ise 66,6 milyar Grivna idi.)

Ukrayna’da güçlü ve sağlıklı bir bankacılık sektörünün bulunmaması nedeniyle, 2013 yılının sonunda ülkede yaşanan siyasi sıkıntılar, Kırım’ın Rusya tarafından ilhakı ve ülkenin doğu bölgesindeki sıcak çatışmaların etkisiyle büyük bir ekonomik krize giren Ukrayna’da faaliyette bulunan pek çok banka mali sıkıntı içine girmiştir. Merkez Bankası web sitesinde yer alan bilgilere göre; 2013 yılsonu itibarıyla lisanslı banka sayısı 180 iken son 4 yıl içerisinde 98 bankanın yönetimine el konulmuş ve fesih süreçleri başlamıştır. Önümüzdeki dönemlerde bazı bankaların fesih sürecine girme ihtimali gündemde yer almaktadır.

Tablo: 9 Ukrayna’da Büyüklük Sırasına Göre İlk 20 Banka

Banka Adı	Aktifler (Milyar Grivna)	Payı (%)
01 PrivatBank	256,28	20,01
02 Oschadbank	222,14	17,34
03 Ukreximbank	166,84	13,02
04 Ukgasbank	71,07	5,54
05 Raiffeisen Bank Aval	65,1	5,08

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

06	PUMB	44,26	3,54
07	Ukrsibbank	42,97	3,35
08	Alfa-Bank	41,25	3,22
09	Sberbank	40,68	3,17
10	Ukrsotsbank	31,89	2,49
11	Credit Agricole	30,15	2,35
12	OTP Bank	26,84	2,09
13	Prominvestbank	22,42	1,75
14	Pivdennyi Bank	21,94	1,71
15	Citibank	19,89	1,55
16	ProCredit Bank	14,67	1,14
17	VTB	13,58	1,06
18	Kredobank	12,98	1,01
19	Tascombank	12,2	0,95
20	ING Bank Ukraine	9,95	0,77
	Toplam	1.280,6	100

Kaynak: Ukrayna Merkez Bankası

Ukrayna’da bankaların % 33,8’i devlet, % 17,6’sı özel, % 34,9’u yabancı ve % 13’ si ise özel ticari bankalardır.

Türkiye’den Ukrayna’ya yapılacak yeni mal ve hizmet ihracatının finansmanı için Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş./Türk Eximbank tarafından Ukrayna’ya 20 milyon dolar tutarında bir finansman imkânı sağlanmasına yönelik olarak iki ülke arasında bir protokol 21 Mayıs 1998 tarihinde imzalanmıştır. Ancak, bu kapsamda Ukrayna tarafından bir talep gelmediği için herhangi bir kredi kullanımı olmamıştır. Diğer taraftan, bahse konu anlaşmayı canlandırmak üzere Şubat 2004 ayında Ukreximbank ile imzalanmış 20 milyon dolar tutarında bir “Genel Çerçeve Anlaşma” yapılmış olup, bu kapsamda da talep gelmediği için kredi kullanılmamıştır.

Ayrıca, Türk Eximbankın Ukrayna gibi OECD risk kategorisi 7 olan ülkeler için Bakanlar Kurulu Kararı ile tahsisi etmiş olduğu bir kredi limiti söz konusudur. Bu limit kapsamında Ukrayna devletine ya da muteber kabul edilen bankalara Türk mal ve hizmetlerinin finansmanına yönelik kredi kullanılabilmektedir. Türk Eximbank’ın borçlusu olacak, ilgili referans listesindeki bankalardan kredi başvurusu gelmesi halinde; işlemin özelliğine ve Bankanın başvuru anındaki finansal durumuna göre yapılacak analiz sonucunda limit tahsisi yapılabilmesi mümkündür. 2017 yılında Eximbank ile Creditwest Bank arasında 1,4 milyon Euro kredinin Türkiye’den Ukrayna’ya makine ihracatında yararlanmak üzere 4 yıl süreyle kullanılması konusunda protokol yapılmıştır.

Ukrayna'nın en çok müşteri profiline sahip Privatbank'a 2016 yılı Aralık ayında el konulmuştur. Ukrayna Merkez Bankası Privatbank'ta yapılan stres testinde bankanın sermaye yapısının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Kesin olmamakla birlikte, banka'nın devlete yaklaşık 6 milyar dolar bir maliyetinin olması tahmin edilmektedir.

Geçmiş yıllarda Ukrayna'da bir Türk bankasının bulunmamasının yarattığı sıkıntılar ihracatçılarımızca muhtelif vesilelerle dile getirilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye Ekonomi Bankası (TEB) ile Uksibbank arasında yapılan anlaşma neticesinde, Nisan 2006 tarihinde TEB'de Ukrayna masası, Uksibbank'ta ise Türkiye masası kurularak faaliyete geçmiştir. Daha sonra, 2007 yılı Şubat ayında Altınbaş Holding'e ait *Creditwest* ve Fiba Holding'e ait *Credit Europe* bankaları gerekli izin işlemlerini tamamlayarak Ukrayna Kiev'de faaliyete başlamışlardır.

Ekonomiyi Etkileyen Önemli İç ve Dış Olaylar

6 Ocak 1995 tarihinde Rusya ile Belarus arasında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması ile temelleri atılan “Avrasya Ekonomik Topluluğu'nun Kurulmasına Dair Anlaşma” 10 Ekim 2000 tarihinde Rusya, Belarus, Tacikistan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan arasında imzalanmıştır. Ukrayna ise Avrasya Ekonomik Topluluğuna 13 Mayıs 2002 tarihinde gözlemci statüsünde katılmıştır.

Bu kapsamda, Rusya Federasyonu, Kazakistan ve Belarus arasında 1 Ocak 2010 tarihinde kurulan Gümrük Birliği çerçevesinde 1 Temmuz 2011 tarihi itibarıyla adı geçen ülkeler arasındaki ticarete gümrük vergileri kaldırılmıştır.

1 Ocak 2012 tarihinden itibaren Gümrük Birliği üyesi olan Kazakistan, Belarus ve Rusya'da “Tek Ekonomik Alan” uygulanmaya başlamıştır. Gümrük Birliği ile Tek Ekonomik Alanın temelini Avrasya Ekonomik Topluluğu oluşturmaktadır. Gümrük Birliği ve Ortak Ekonomik Alanın tek yürütme organı Avrasya Ekonomik Komisyonu'dur (AET).

31 Mayıs 2013 tarihinde Ukrayna ve Avrasya Ekonomik Komisyonu (AEK) arasında işbirliğinin derinleşmesine dair bir muhtıra imzalanmıştır.

Öte yandan, 18 Ekim 2011 tarihinde St. Petersburg'da Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (BDT) 8 üye ülkesinin (Ukrayna, Rusya, Belarus, Kazakistan, Ermenistan, Kırgızistan, Moldova ve Tacikistan) başbakanları tarafından BDT bünyesindeki Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması imzalanmıştır. Söz konusu anlaşma, 30 Temmuz 2012 tarihli "Bağımsız Devletler Topluluğu ile Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasına Dair Ukrayna Kanunu" ile yürürlüğe girmiştir. Hali hazırda bahsedilen Anlaşma Ukrayna'nın yanı sıra, Rusya, Belarus, Kazakistan, Ermenistan ve

Moldova Parlamentoları tarafından onaylanmıştır. Fakat Kırgızistan ve Tacikistan parlamentoları tarafından hala onaylanmamıştır. Ayrıca, anlaşmanın imzalandığı dönemde Azerbaycan, Özbekistan ve Türkmenistan ise ileride bu anlaşmaya katılabileceğini dile getirmiştir. 31 Mayıs 2013 tarihinde ise Belarus'un başkenti Minsk'te yapılan BDT Ülkeleri Hükümet Başkanları Toplantısında, Özbekistan'ın BDT bünyesindeki Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşmasına katılmasını öngören protokol imzalanmıştır.

Ancak, Ukrayna ile AB arasında Serbest Ticaret Anlaşması imzalanması ve Ukrayna tarafından STA'nın 1 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe konulması ile birlikte Rusya tek taraflı olarak Ukrayna STA'nı askıya almıştır.

Ukrayna ekonomisi Rusya Federasyonu'ndan gelen doğalgaza önemli ölçüde bağımlı olmakla birlikte, Rus doğalgazını Avrupa'ya ileten boru hatları da esas olarak Ukrayna topraklarından geçmektedir. Zaman zaman Ukrayna ile Rusya arasındaki siyasi ilişkilerin gelişimi paralelinde doğal gaz akışında sıkıntılar yaşandığı gözlemlenmiştir.

Ukrayna'nın Rusya Federasyonu şirketi Gazprom'a doğalgaz borçlarını ödememesi, Ukrayna toprakları üzerindeki gaz sisteminden illegal gaz çekilmesi ve benzeri nedenlerle, Ukrayna toprakları üzerindeki transit geçiş sisteminin yerine, başka gaz transit proje arayışına girilmiştir. 2001 yılı Ekim ayında Rusya ve Ukrayna arasında, 2014 yılına kadar Rus doğalgazının Ukrayna toprakları üzerinden geçişine ilişkin bir anlaşma imzalanmıştır. Ukrayna Rusya Federasyonu'ndan ithal ettiği doğalgazın 1000 m³'üne 2006 yılında ortalama 95 dolar, 2007 yılında 130 dolar ödemiştir. Bu rakam 2008 yılı için 179,5 dolara'a yükselmiştir. 2009 yılı ilk aylarında artık kronik hale gelen Ukrayna-Rusya arasındaki doğal gaz krizi Avrupa Birliği'nin de müdahalesiyle iki ülke arasında yeni şartlarla bir anlaşma yapılmasıyla sonuçlanmış ve Rusya Ukrayna'nın satın almış olduğu doğal gaz fiyatını yükseltmiştir. Söz konusu anlaşma kapsamında kademeli bir fiyatlandırma yapılmış olup, doğal gazın 1000 m³'ünün yıllık ortalama fiyatı 2009 yılında 228,8 dolar, 2010 yılında 250 dolar ve 2011 yılında 319 dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Bu arada, 21 Nisan 2010 tarihinde Ukrayna ile Rusya Federasyonu Devlet Başkanları tarafından Rus Karadeniz Filosunun Kırım'daki (Sevastopol) varlığının 25 yıllığına (2017'den 2042'ye kadar) uzatılmasına dair Harkov Anlaşması'nı imzalanmıştır. Harkov Anlaşması aynı zamanda, Rusya'nın Sivastopol üssü karşılığında Ukrayna'ya 1.000 m³ doğalgaz başına 100 dolar indirim uygulamasını öngörmüştür. 2012 yılında doğalgaz fiyatı 432 dolara'a yükselmiştir.

Rusya tarafından, Ukrayna'nın Rusya, Kazakistan ve Belarus arasındaki gümrük birliğine katılımı halinde Ukrayna'ya doğalgazın iç piyasa fiyatından verileceği garanti edilmektedir. Ancak, bu durumun Ukrayna AB ilişkilerini bozabileceği düşüncesiyle, Rusya'nın bu teklifine olumlu yaklaşılmamaktadır. Diğer taraftan, bir süredir süren çabalara rağmen Rusya'nın gaz fiyatlarını düşürmeyi reddetmesi üzerine Ukrayna tarafı 2012 yılında Rusya'dan ithal etmiş olduğu gaz miktarını bir önceki yıla göre % 26,5 oranında azaltarak 32,9 milyar m³ seviyesine, 2013 yılında ise bir önceki yıla göre % 15,1 oranında azaltarak 28,1 milyar m³ seviyesine düşürmüştür.

2013 yılında Ukrayna 1.000 m³ doğalgaz için Rusya'ya 400 dolar ödeme yapmaktaydı. Ukrayna ile Rusya Federasyonu hükümetleri arasında 17 Aralık 2013 tarihinde Moskova'da gerçekleşen görüşmeler çerçevesinde Gazprom ile Naftogaz Ukrayna arasında doğalgaz fiyatının 400 dolardan 268,5 dolara düşürülmesini öngören bir anlaşma imzalandı. Fakat Kırım'da yapılan sözde referandumun ardından Kırım'ı ilhâk eden Rusya, 1 Nisan 2014 tarihinde Ukrayna ile 2010 yılında yaptığı Harkov Anlaşması'nı feshetmiş olup, Ukrayna'ya doğalgaz tedarikinde bütün tercihli politikalarını kaldırarak, 2014 yılının Nisan ayından itibaren doğalgazın ihraç fiyatını 1.000 m³ başına 485 dolara yükseltmiştir. Daha sonra, 1 Kasım 2014 - 31 Mart 2015 dönemi için uygulanan fiyat 1.000 m³ başına 378,22 dolar seviyesine indirilmiştir.

Hali hazırda, Ukrayna Avrupa'daki 5 inci büyük doğalgaz kullanıcısı ülke konumundadır. Kısa dönemde ise doğalgaz fiyat artışı Ukrayna'nın ödemeler dengesine ilave bir yük getirecek ve sanayi tesislerinin yüksek enerji maliyetleriyle çalışması durumunda rekabet gücünü koruma konusunda zorlanabileceklerdir. Kaldı ki bir çok sanayi tesisi zaten son derece verimsiz bir şekilde çalışmaktadır.

Ukrayna'ya 2005 yılının Aralık ayında Avrupa Birliği ve 2006 yılının Mart ayında ABD tarafından "Pazar Ekonomisi Statüsü" tanınmıştır. 14 yıldır süren müzakerelerin ardından, Ukrayna 16 Mayıs 2008 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üye olmuştur. Buna karşın, küresel krizin etkileri ile siyasi istikrarsızlığın bir arada gittiği Ukrayna'da ekonomik alanda alınan bir takım önlemlerin DTÖ üyeliği ile ters düştüğü de gözlenmektedir.

AB ile Ukrayna arasında kapsamlı mahiyette yeni bir genişletilmiş Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması (OİA) akdedilmesine yönelik müzakereler 6 Şubat 2007 tarihinde Kiev'de düzenlenen AB-Ukrayna Bakanlar Toplantısı ile açılmış, teknik mahiyetteki ilk tur müzakereler 2007 yılı Mart ayında, serbest ticarete ilişkin müzakereler ise Ukrayna'nın DTÖ üyeliğinden sonra başlatılmıştır. Uzun süren müzakereler sonucunda, 30 Mart 2012 tarihinde Ukrayna – Avrupa Birliği (AB) Ortaklık Anlaşması Avrupa Birliği ile Ukrayna müzakerecileri tarafından parafe edilmiş ve bilahare 28-29 Kasım 2013

tarihinde Litvanya/Vilnius’da yapılan Doğu Ortaklığı Zirvesinde imzalanmasına karar verilmişti. Ancak, Ukrayna Bakanlar Kurulunca 21 Kasım 2013 tarihinde yayımlanan bir karar ile Vilnius Zirvesinde imzalanması beklenen söz konusu anlaşmanın imzalanmasına yönelik çalışmaları Ukrayna hükümeti tek taraflı olarak askıya almıştır.

Bu süreçte, yukarıda da bahsedildiği üzere, 17 Aralık 2013 tarihinde Moskova’da gerçekleştirilen “Ukrayna-Rusya VI. Hükümetlerarası Komisyon Toplantısı”nda iki ülke devlet başkanları tarafından Naftogaz Ukrayna ile Gazprom Rusya arasında 19 Ocak 2009 tarihinde imza altına alınmıştır. Doğalgaz Tedarikine Dair Anlaşma’da değişiklik yapan bir Ek Anlaşma imzalanarak, üç aylık süre için ve ileride bir araya gelinerek tekrar değerlendirilmek üzere, Ukrayna’ya satılan doğal gaz fiyatında yaklaşık % 30 oranında indirim sağlanarak 1.000 m³ gazın fiyatı 268,5 dolara düşürülmüştür. Ayrıca, Rusya Devlet Başkanı Putin tarafından Ukrayna bütçesini desteklemek amacıyla Rusya hükümetince Ulusal Refah Fonundan Ukrayna devlet tahvillerine 15 milyar dolar tutarında bir yatırım yapılmasına karar verildiği de ifade edilmiştir. Keza, bu kapsamda, 23 Aralık 2013 tarihinde Ukrayna tarafından Rusya’ya % 5 faizli ve ilk ödeme 2014 Haziran ayında yapılmak üzere 3 milyar dolar’lık eurobond satışı gerçekleştirilmiştir. 2014 yılı Şubat ayının 2. ve 3. haftalarında Rusya’nın 2 milyar dolarlık ikinci eurobond alımını yapacağı yönünde basında haberler çıkmakta iken Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç ve Bakanlar Kurulu üyelerinin azledilmesi ve geçici yeni bir hükümetin kurulması ile sonuçlanan olaylar vuku bulmuştur.

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu tarafından, Ukrayna’nın ekonomik ve mali durumunun stabilize edilmesine yardımcı olmak üzere AB bütçesi ile AB bazlı uluslararası mali kurumlar kaynaklı kısa ve orta vadeli en az 11 milyar Avro tutarında destek paketi hazırlanmıştır. Söz konusu paketin, 3 milyar Avroluk kısmının 2014-2016 yılları arasında hem yerel özel sektörü hem de ekonomik ve sosyal altyapıyı desteklemek için uzun dönemli yatırımların finansmanında kullanılmak üzere Avrupa Yatırım Bankası tarafından sağlanacak krediler, aynı dönem için Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası’na güvenilir yapısal ve makroekonomik reformları desteklemek amacıyla verilebilecek 5 milyar Avroluk krediler, 1,6 milyar Avroluk kısmının makro finansal yardım kredileri ile 1,4 milyar Avroluk kısmının 2014-2020 yılları arasında kullanılması öngörülen hibe şeklindeki kalkınma yardım paketinden (demokrasinin ve insan haklarına saygının derinleştirilmesindeki ilerleme, güvenlik sektöründeki reformlara bağlı olarak) oluştuğu bilinmektedir.

Söz konusu 1,6 milyar Avroluk makro finansal yardım kredisinin, 2014 yılının Mayıs ayında 100 milyon Avro, Haziran ayında 500 milyon Avro, Kasım ayında 260 milyon Avro ve Aralık ayında

500 milyon Avroluk kısmı geriye kalan 250 milyon Avroluk kredi ise 2015 yılının Nisan ayında Ukrayna'ya aktarılmıştır.

Diğer taraftan, AB Komisyonunun 11 Mart 2014 tarihli oturumunda, Ukrayna'dan ithal edilen ürün ve mallara uygulanan gümrük vergilerinin tek taraflı indirme önerisi kabul edilerek, 22 Nisan 2014 tarihinden itibaren söz konusu karar uygulanmaya başlanmıştır.

Bunu takiben, Avrupa Birliği liderlerinin 20-21 Mart 2014 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilen zirvesinde "Ukrayna - Avrupa Birliği Ortaklık Anlaşması"nın siyasi bölümü Konsey Başkanı Herman Van Rompuy, Komisyon Başkanı José Manuel Barroso, Ukrayna Başbakanı Arseniy Yatsenyuk ile AB üyesi ülkelerin devlet ve hükümet başkanları tarafından 21 Mart 2014 tarihinde imzalanmıştır. Bilahare, 27 Haziran 2014 tarihinde Brüksel'de düzenlenen Avrupa Birliği Liderler Zirvesi'nde Ortaklık Anlaşması'nın ekonomik bölümü imzalanmıştır.

Ukrayna-AB Ortaklık Anlaşması Ukrayna Parlamentosu'nda Avrupa Parlamentosu ile eşzamanlı olarak 16 Eylül 2014 tarihinde onaylanarak Anlaşmanın politik, kurumsal ve sektörel bölümlerinin bazı hükümleri 1 Kasım 2014 tarihinden itibaren, diğer hükümleri ise anlaşmanın Avrupa Birliği'nin 28 üye ülkesi tarafından onaylanmasını müteakip yürürlüğe girmiştir.

Ukrayna Ortaklık Anlaşmasının serbest ticarete ilişkin hükümlerinin uygulanması 1 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe koymuştur.

Ülkemizle ile Ukrayna arasında bir Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmasına yönelik istikşafî mahiyetteki ilk tur görüşmeler 29 Haziran 2007 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. İstikşafî mahiyetteki ikinci ve üçüncü tur görüşmeler sırası ile 22-23 Aralık 2008 ve 20-21 Mayıs 2009 tarihlerinde Kiev'de yapılmıştır.

Nihayet, 2011 yılında Ukrayna ile Türkiye Cumhuriyeti arasında bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmasına yönelik resmi müzakereler başlamıştır. Anılan müzakerelerin birinci turu 6-7 Aralık 2011 tarihinde Kiev'de, ikinci turu 5-7 Mart 2012'de Ankara'da, üçüncü turu 16-18 Mayıs 2012'de Kiev'de, dördüncü turu 6-7 Eylül 2012'de Ankara'da, beşinci turu ise 5-6 Eylül 2013'te Kiev'de gerçekleştirilmiştir. Taraflar ayrıca, 16-17 Nisan 2012 tarihlerinde Ankara'da tarım ürünlerindeki taviz değişimi, 24-25 Ocak 2013 tarihlerinde Kiev'de hizmetler ticaretine ilişkin olarak 8-9 Ekim 2013 tarihinde Ankara'da sanayi ve tarım ürünlerinde pazara giriş konuların ele alındığı üç ara oturum yapmıştır.

Ukrayna'da 2013 yılının sonundan beri yaşanan sıkıntılar iki ülke arasındaki STA sürecini olumsuz etkilemiş ve son 1,5 yıldır herhangi bir müzakere yapılamamıştır. Bu dönemde, müzakere sürecinin yeniden canlandırılmasını teminen durum değerlendirmesi yapmak ve bir yol haritası belirlemek amacıyla iki tarafın müzakere heyet başkanları arasında 21 Ağustos 2014 tarihinde bir video konferans gerçekleştirilmiştir. Ancak, müzakere sürecinin 2015 yılı içerisinde tekrar canlanması beklenmiştir.

Zira 2015 yılının Mart ayında Kiev'de Devlet Başkanları düzeyinde gerçekleştirilen Yüksek Düzeyli Stratejik Konsey toplantısında iki ülke arasındaki Serbest Ticaret Anlaşması müzakerelerine ivme kazandırılması konusunda ortak siyasi irade beyan edilmiştir.

Aynı toplantıda 6 milyar dolar seviyesinde olan iki ülke arasındaki ticaret hacminin, 2017 yılında 10 milyar dolar ve 2023 yılında 20 milyar dolar seviyesine çıkarılması hedeflenerek, bu hedefe ulaşmak için müzakerelerinde son aşamaya gelen Serbest Ticaret Anlaşması'nın en kısa zamanda imzalanması konusunda mutabık kalındığına işaret etmiştir.

Bu çerçevede, 9-10 Kasım 2015 tarihleri arasında Kiev'de, 10-11 Mart 2016 tarihlerinde ise Ankara'da STA görüşmeleri gerçekleşmiştir. Ancak Ukrayna tarafı söz konusu toplantılarda; Ukrayna'da yaşanan siyasi ve ekonomik durum öne sürerek, 2013 yılında iki ülke tarafından verilen taviz listesinde değişiklik yaparak, Türkiye'den en çok ithalatı gerçekleşen ürünler dikkate alınarak hazırlanan yeni listede gümrük vergisi oranlarında yükseltmeye gitmiş ayrıca indirim takvimi de uzun tutulmuştur. Yeni önerilen ürünlerin vergi oranları ile indirim takvimi STA dan beklenen faydayı sağlamaması nedeniyle, ülkemiz tarafından kabul edilmemiştir.

Ayrıca, 13 Mart 2018 tarihinde Ankara'da, 03-04 Mayıs 2018'de Kiev'de gerçekleştirilen toplantılarda, anlaşma metni hemen hemen tamamlanmış, henüz uzlaşma sağlanamayan tarım ürünlerinde tarife kontenjanı talepleri, demir çelik ürünleri ile deri tekstil ve hazır giyim ürünlerinde indirim oranları ile takvimine ilişkin görüşmelere devam edilecektir.

Ukrayna'na ekonomisine gerekli kaynak akışını sağlamak amacıyla Uluslararası Para Fonu (IMF) ile yapılan görüşmeler neticesinde 2008 yılı Ekim sonunda 16,4 milyar dolarlık bir Stand-By Anlaşması yapılmıştı. 2009 yılı sonuna kadar kredinin üç dilimi (10,6 milyar dolar) serbest bırakılmıştı. Ancak, Ukrayna'nın yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedeniyle dondurulan 16,4 milyar dolar büyüklüğündeki stand-by anlaşması, 2010 yılında yeni bir anlaşma yapılmasını gerektirmişti.

2010 yılında IMF tarafından Ukrayna ile yeni koşullar ile 15,12 milyar dolarlık yeni bir Stand-By Anlaşması imzalanmıştı. Bu yeni anlaşmanın süresi 2,5 yıl ve yıllık faiz miktarı % 3,5 idi. Söz

konusu anlaşma çerçevesinde, 2010 yılında Ukrayna'ya 1,89 ve 1,5 milyar dolar olmak üzere iki kere para transferi yapılmıştır. Ayrıca, Ukrayna'da gerçekleştirilecek reformların desteklenmesi amacıyla, 2011 yılında IMF tarafından her üç aylık dönemde 1,5 milyar dolar verilmesi öngörülmekte idi. Fakat Ukrayna stand-by anlaşmasında belirtilen taahhütlerini yerine getirmediği için, 2011 yılında IMF'ten para transferi yapılmamıştır. Bu paranın alınabilmesi için Ukrayna'da emeklilik reformunun yapılması, doğal gaz birim fiyatlarının gerçek maliyeti karşılayacak şekilde yükseltilmesi ve bütçe açığının azaltılması gerekmektedir. Bu şartları sağlamak ve bütçe gelirlerini arttırmak adına ülkede son derece alışılmadık yöntemler uygulanmaktaydı ve köklü reformlar gerçekleştirilememiştir.

Ukrayna hükümeti ile IMF yetkilileri arasında gerek 2011 yılında gerekse 2012 yılında gerçekleştirilen görüşmeler esnasında, herhangi bir somut sonuca varılamamış, IMF temsilcilerince, Ukrayna Hükümeti'nin IMF'nin önerilerinden özellikle halk için doğalgaz fiyatlarının yükseltilmesini uygulamaya hazır olduğunun görülmesi halinde, kredinin verilmesi imkânının tekrar değerlendirilebileceği bildirilmiştir.

Ukrayna ile IMF arasında 15,4 milyar dolarlık yeni bir stand-by anlaşması imzalanmasına ilişkin 27 Mart-10 Nisan 2013 tarihlerinde yapılan görüşmeler de başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Diğer taraftan, 2013 yılının Temmuz ayında IMF Yönetim Kurulu tarafından Ukrayna ekonomisinin program sonrası yakın takibe alınması kararı alınmıştır. 27 Aralık 2012 tarihinde geçerliliğini yitiren 15,12 milyar dolarlık Stand-By Anlaşması çerçevesinde, Ukrayna sadece 3,4 milyar dolar kullanabilmiştir.

Daha sonra ülkede 2013 yılının Kasım ayında yaşanan politik kriz ve akabindeki derin ekonomik kriz çerçevesinde, IMF heyetinin Ukraynalı yetkililer ile 2014 yılının ilk aylarında ülke ekonomisinin mevcut durumuna dair yaptığı analizler sonucunda, 30 Nisan 2014 tarihinde 2 yıllık stand-by anlaşması kapsamında yaklaşık 17,5 milyar dolar kredinin Ukrayna'ya sağlanması IMF tarafından onaylanmıştır. Söz konusu kredinin 3,2 milyar dolarlık ilk dilimi 6 Mayıs 2014 tarihinde ve 1,39 milyar dolar tutarında ikinci dilim 4 Eylül 2014 tarihinde Ukrayna Merkez Bankasına aktarılmıştır.

Ukrayna'nın içinde bulunduğu özel durum ve şartlar nedeniyle, 11 Mart 2015 tarihinde toplanan IMF Direktörler Kurulu, mevcut Stand-by kredi anlaşması yerine dört yıl sürmesi öngörülen Genişletilmiş Fon Yardımı (Extended Fund Facility) Programı uygulanmasına karar vermiştir. Söz konusu program çerçevesinde toplam 17,5 milyar dolar kredi verilecek olup, ilk diliminin 5 milyar dolar olacağı, bu miktarın 2,7 milyardoların Ukrayna bütçesine destek amacıyla kullanılacağı, geri kalan

kısmın ise Ukrayna Merkez Bankası rezervlerine ekleneceği öngörülmektedir. 2016 yılında üçüncü dilim olan 1 Milyar Doların transferi gerçekleşmiştir.

2017 yılında Rüşvetle Mücadele Mahkemesinin kurulmaması, doğal gaz fiyatlarının Avrupa fiyatlarına çıkartılmaması ve Sosyal Güvenlik Reformu Yasasının gerçekleşmemesi nedeniyle, IMF tarafından 1,7 milyar dolarlık dilimi serbest bırakılmamıştır.

EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER

Genel Durum

Ukrayna'nın 24 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını ilanından sonra geçen dönemde ülkedeki ekonomik yapının serbest piyasa ekonomisine dönüştürülmesinde bazı gelişmeler kaydedilmiş olmasına rağmen, yeterli değildir. Sovyetler Birliği'nin dağılması sürecinden başlayarak 1990-1999 yılları arasında ağır bir ekonomik kriz yaşayan Ukrayna'da, 2000-2007 yılları arasındaki hızlı ekonomik büyüme ülkeyi sadece geçiş ekonomileri arasında değil, Avrupa ülkeleri arasında da büyüme hızı açısından öne çıkarmıştır. Yüksek oranlı büyümenin ardındaki en önemli etken, ülkenin bir numaralı ihraç kalemi olan demir çelik sektörü ürünlerine yönelik talep artışıdır.

Ancak, 2008 yılı sonunda etkileri tüm dünyaya yansıyan küresel mali krizden en fazla etkilenen ülkelerin başında Ukrayna gelmiş, keza 2009 yılında bir önceki yıla göre ekonomide % 14,8 oranında küçülme yaşanmıştır. Bunun başlıca nedenlerini ülkede devlet gelirlerinde bir istikrar bulunmaması, Ukrayna özel sektörünün yüksek oranlı borçlanması oluşturmaktadır. Ülkede son derece kırılgan yapıda çok sayıda bankanın mevcudiyeti finansal açıdan ülkenin risklere açık olmasının ana nedenini teşkil etmektedir. Aynı şekilde, ülkedeki kronik siyasi istikrarsızlık ekonomi alanında gerekli önlemlerin alınmasını ve bunların uygulanmasını imkansız kılmaktadır.

2010 yılında % 4,1 oranında, 2011 yılında % 5,2, 2012 yılında % 0,3 oranında büyüyen Ukrayna ekonomisi, 2013 yılında büyüme % 0 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında % 6,8, 2015 yılında ise % 9,9 oranında küçülen ekonomi, 2016 yılında % 2,3, 2017 yılında % 2,5 oranında büyümüştür.

30 Kasım 1993 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyeliği için başvuran Ukrayna'nın, uzun bir müzakere sürecinin ardından DTÖ üyeliği 5 Şubat 2008 tarihinde onaylanmıştır. Ukrayna, DTÖ üyeliğine ilişkin iç onay sürecinin 16 Nisan 2008 tarihinde tamamlandığını DTÖ'ye bildirmiştir. Bu kapsamda, Ukrayna 16 Mayıs 2008 tarihinde DTÖ'nün 152'inci üyesi olmuştur.

Ukrayna'nın, Rusya Federasyonu (1 Ocak 2016 tarihi itibarıyla Rusya tarafından askıya alınmıştır), Belarus, Moldova, Tacikistan, Makedonya, Azerbaycan, Kırgızistan, Gürcistan, Özbekistan,

Türkmenistan, Ermenistan, Kazakistan, Karadağ, Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA - Norveç, İsviçre, İzlanda, Lihtenştayn) ile Serbest Ticaret Anlaşmaları mevcuttur.

Avrupa Birliği (AB) ile Ukrayna arasında 19 Temmuz 2012 tarihinde parafe edilen Serbest Ticaret Anlaşmasına ilişkin yaşanan yukarıda anlatılan süreçler sonucunda; “Ukrayna - Avrupa Birliği Ortaklık Anlaşması”nın siyasi bölümü 21 Mart 2014 tarihinde ekonomik bölümü ise 27 Haziran 2014 tarihinde Brüksel’de AB liderler zirvesinde imzalanmıştır.

Avrupa Birliği ile Ukrayna arasında imzalan STA 374/2014 sayılı Konsey Yönetmeliği 22 Nisan 2014 tarihli ve L:118 sayılı Topluluk Resmi Gazetesinde yayımlanarak, AB tarafından tek taraflı olarak yürürlüğe konulmuştur.

Rusya, Ukrayna ile AB arasındaki STA’nın yürürlüğe girmesi ile birlikte AB menşeli ürünlerin Ukrayna üzerinden Rusya’ya vergisiz olarak girerek, ekonomilerine yıllık 4,5 milyar dolar zarar vereceğini iddia etmiştir.

Ancak, Ukrayna-AB arasında gerçekleştirilen STA kapsamında taraflar arasındaki ticarete sadece Ukrayna-AB menşeli ürünler yararlanacaktır. Dolayısıyla, AB menşeli bir ürünün Ukrayna’ya girerek Ukrayna menşe kazanması, menşee kuralları çerçevesinde gerçekleşmektedir. Rusya’nın itirazına istinaden, 2015 yılında uygulamaya girmesi gereken anlaşma, Ukrayna tarafından 1 Ocak 2016 tarihinde Ukrayna tarafından yürürlüğe konulmuştur.

Rusya’nın 1 Ocak 2016 tarihinden itibaren Ukrayna arasındaki STA’yı askıya alması, Ukrayna menşeli bazı tarım ürünlerinin ithalatının yasaklamanın yanı sıra, Ukrayna menşeli eşyanın Rusya üzerinden transit ticaretine de kısıtlama getirmesi, ülkenin Kazakistan, Türkmenistan, Çin gibi ülkelere olan ihracatında karşılaşılan sorunların Gürcistan üzerinden aşılmasına yöneltmiş ancak, Batum limanının kapasitesi itibarıyla bu talep karşılanamamıştır.

Diğer taraftan, Kanada ile STA imzalanmıştır. Türkiye, İsrail ve Sırbistan ile STA imzalanmasına yönelik görüşmelere devam edilmekte olup, Vietnam ile ise ön danışma toplantıları başlatılmıştır.

Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları

Yabancı Sermaye Kanunu Ukrayna Parlamentosu tarafından 19 Mart 1996 tarihinde kabul edilmiştir. Bu yasaya göre yabancı yatırımlar, konvertibl döviz; gelir vergisi ödemek şartı ile Ukrayna kanunu uyarınca ilk yatırım tesisine ve diğer tesislere yeniden yatırım yapıldığı durumlarda Ukrayna milli parası; hakları ile birlikte taşınır ve taşınmaz mal ve mülk, konvertibl döviz olarak gösterilen değerli kağıtlar; döviz değeri olan ve birinci sınıf bankalarca garanti edilmiş kağıtlar; döviz değeri yatırımcı

ülkenin kanunları ve/veya uluslararası ticari teamüllere uygun biçimde belgelendirilmiş olan ve Ukrayna'da bilirkişilerce onaylanan ve Ukrayna'da yasallaştırılan telif hakkı, icat hakları, faydalı modeller, sanayi örnekleri, ticari markalar, know-how ve benzerleri dahil olmak üzere fikri mülkiyet hakları; döviz değeri, yatırımcı ülkenin kanunları ve/veya uluslararası ticari teamüllere uygun olarak tasdik edilen mevzuat ya da anlaşmalar uyarınca verilen yeraltı ve yerüstü kaynakların değerlendirme hakları da dahil olmak üzere, ekonomik faaliyet gerçekleştirme hakları; Ukrayna mevzuatına göre diğer değerler şeklinde gerçekleştirilebilir.

Yabancı yatırımcılar, Ukraynalı özel ve tüzel kişilerle ortak kurulan şirketlere kısmen katılarak ya da faaliyette bulunan işletmelerin bir kısmını satın alarak; tamamen yabancı yatırımcıya ait olacak şirket kurarak ya da faaliyette bulunan şirketi tamamen satın alarak; tek başına ya da Ukraynalı özel ve tüzel kişilikleriyle birlikte Ukrayna'da doğal kaynakların değerlendirilmesinin imtiyazı ve toprak tasarruf haklarıyla diğer mal ve mülk haklarını alarak; Ukrayna kanunları gereğince doğrudan yasaklanmayan taşınır ve taşınmaz malı satın alarak; Ukrayna'da yabancı yatırım öngörülmesi halinde tüzel kişiliğin oluşturulmasını gerektirmeyen üretim işbirliği ve ortak üretime ilişkin anlaşmalar yaparak yatırım yapma haklarına sahiptirler.

Ukrayna kanunları uyarınca kurulan ve kuruluş sermayesinde yabancı yatırım payı en az % 10 olan hukuki şekillerdeki şirket ve yatırımlar “yabancı sermaye yatırımı” sayılırlar. Ukrayna'da ekonomik ve ticari faaliyetlerde bulunan yabancı yatırımcılar, Ukrayna Kanunlarında ve Ukrayna'nın uluslararası anlaşmalarında aksi belirtilmedikçe, Ukraynalı kişilerin sahip olduğu hak ve sorumluluklara sahiptir.

Ukrayna'da yabancı sermaye yatırımları millileştirmeye tabi değildir. Devlet organları, tabii afet, kaza, salgın hastalık ve salgın hayvan hastalığı durumlarında tahliye tedbirlerinin alınması durumları haricinde yabancı yatırımları istimlak edemez. Söz konusu istimlak yalnız Ukrayna Bakanlar Kurulu'nca yetkilendirilen devlet organları kararları ile yapılabilir, yabancı yatırımın istimlak ve tazminat koşulları ile ilgili karar mahkeme yolu ile temyiz edilebilir.

Yabancı sermayeli şirketin yabancı ortağı, kuruluş sermayesi olarak taahhüt ettiği miktardan payına düşen kısmın bir bölümünü Ukrayna'ya yatırım malı olarak getirdiği takdirde gümrük vergisi ödemez. Ancak, yabancı yatırımcının, şirketin kuruluş sermayesindeki payına karşılık getirmiş olduğu malı, yabancı yatırımın şirket bilançosuna kaydedildiği tarihten itibaren 3 yıl içinde satması, devretmesi veya şirketin faaliyetine son vermesi halinde gümrük vergisini ödemesi gerekmektedir.

Yabancı yatırımcılara toprak mülkiyet hakkı hariç, her türlü bina için mülkiyet hakkı tanınmıştır. Yabancı sermayeli şirketler Ukrayna mevzuatı uyarınca vergi öderler. Yabancı sermayeli şirketler için döviz işlemleri yürürlükteki Ukrayna mevzuatı gereğince gerçekleştirilir. Ukrayna sınırları içerisindeki tek ödeme aracı Ukrayna milli parası 'Grivna'dır.

Ukrayna'ya yapılan yabancı yatırımlar (Kırım ve çatışmalı bölgeler hariç) kümülatif olarak 31 Aralık 2017 tarihi itibarıyla toplam 39,1 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır. Yabancıların yatırım yaptıkları sektörler arasında metalurji, finans, araç ve araç yan sanayi ticareti ve imalatı, inşaat, gıda, finans, ticari kiralama, emlak hizmetleri yer almaktadır.

Ukrayna zengin hammadde kaynakları, iyi eğitilmiş nüfus, Asya ve Avrupa arasında geçiş koridorunda bakir bir ülkedir. Her yıl ortalama 7-8 milyar dolar arasında yatırım yapılması beklenilmektedir. Ayrıca tarım ürünleri üretiminin 66 milyon tondan ileri teknikler kullanılması halinde 110 milyon tona çıkacağı, dolayısıyla tarım alanlarının satışına ilişkin yasaklanmanın kaldırılması halinde 10 yıl içinde 50 milyar dolar yatırım yapılacağı değerlendirilmektedir.

Ancak, bağımsızlığından itibaren ülkenin ihtiyaç duyduğu yatırım, üretim, istihdam ve ihracata yönelik sağlıklı bir teşvik sisteminin uygulamada olmaması, hukuk sisteminin düzgün işlememesi, siyasi kriz gibi nedenlerle, 2016 yılında 4,4 milyar dolar doğrudan yabancı sermaye girişinin 3 milyar dolardan fazlası bankaların sermaye artırımından kaynaklanmıştır. 2017 yılında ise ülkeye 1,6 milyar dolar yabancı sermaye girişi gerçekleşmiştir.

Tablo: 10 Yıllar İtibarıyla Ukrayna'ya Diğer Ülkelerden Yapılan Direkt Yatırım İstatistikleri

Yıllar	Milyon ABD Doları
01.01.2010	38.992,9
01.01.2011	45.370,0
01.01.2012	48.197,6
01.01.2013	51.705,3
01.01.2014	53.704,0
01.01.2015	40.725,4
01.01.2016	36.154,5
01.01.2017	37.513,6
01.01.2018	39.144,0

2017 yılında Ukrayna'ya yatırım yapan ülkeler; Güney Kıbrıs 506, Rusya Federasyonu 395,9, Hollanda 262,5, İngiltere 211,7 ve Almanya 119,3 milyon ABD doları olarak sıralanmaktadır.

Tablo: 11 31.12.2017 Tarihi İtibariyle Ukrayna'ya En Büyük Yatırım Yapan İlk 15 Ülke

Ülkeler	Milyon ABD Doları	Payı (%)
Güney Kıbrıs	10.008,6	25,56
Hollanda	6.292,9	16,07
Rusya Federasyonu	4.598,4	11,74
Büyük Britanya	2.169,0	5,54
Almanya	1.792,6	4,57
Virjin Adaları (Britanya)	1.601,8	4,09
İsviçre	1.537,6	4,0
Fransa	1.346,6	3,44
Avusturya	1.265,9	3,23
Lüksemburg	942,3	2,40
Polonya	815,5	2,08
Macaristan	796,0	2,03
Beliz	600,6	1,53
ABD	538,7	1,37
İsveç	353,6	0,9
Diğer Ülkeler	4.483,9	11,46
Toplam Yatırım Tutarı	39.144,0	100

Ukrayna'ya yıllar itibariyle yatırım yapan ülkeler arasında, ilk sırada Güney Kıbrıs'ın yer aldığı ve Ukrayna'da bankacılık alanında faaliyet gösteren diğer ülkelerin yatırımları olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin Ukrayna'daki yatırımları 31 Aralık 2017 tarihi itibariyle 311.776,7 milyon dolar düzeyine ulaşmıştır. Ancak, Türk sermayesinin başka ülkeler yoluyla Ukrayna'ya girmesi nedeniyle fiiliyatta gerçekleşen yatırım miktarı kayıtların oldukça üzerinde, yaklaşık olarak 3 milyar dolar civarındadır. Örneğin Astelit (Life) yatırımları 1,7 milyar dolara ulaşmıştır).

31.12.2017 tarihi itibariyle, Türkiye, Ukrayna'ya yatırım yapan 125 ülke arasında 19 ncü sırada yer almakta olup, Türkiye'nin Ukrayna'daki yatırımlarında % 32,9 payla taşınmaz mal alımı ilk sırada gelmektedir.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Tablo: 12 Sektörler İtibariyle Türkiye'nin Ukrayna'daki Yatırımları (değer 1.000 dolar)

Sektör Adı	31.12.2016		31.12.2017	
	Değer	Payı(%)	Değer	Payı(%)
Ukrayna'ya Türkiye'den Gelen Toplam Yatarım	281.487,0	100,0	311.776,7	100,0
Tarım, Orman ve Avcılık	5.347,9	1,9	3.544,4	1,1
Sanayi	58.277,9	20,7	77.572,5	24,9
<i>Maden Çıkarma Sanayi</i>	11.351,0	4,0	12.145,9	3,9
<i>İşleme Sanayi</i>	44.832,3	15,9	63.273,4	20,3
Gıda Sanayi (yiyecek, içecek ve tütün)	15.419,4	5,5	18.274,7	5,9
Maden Dışı Mineral Ürünler İşleme Sanayii	7.926,3	2,8	20.071,0	6,4
Metalurji ve Metal İşleme Sanayii	3.352,9	1,2	5.977,8	1,9
Ağaç İşleme Sanayii (mobilya hariç)	2.427,5	0,9	3.207,3	1,0
Kimya ve Petrokimya Sanayii	1.824,6	0,6	1.122,9	0,4
Makina İmalatı Sanayii	369,2	0,1	**	**
İnşaat	7.715,1	2,7	4.632,2	1,5
Toptan ve Perakende Ticaret, Ulaştırma Araçları Ticareti ve Onarım	38.540,5	13,7	44.358,4	14,2
Otel ve Restoran Hizmetleri	85,0	0,0	**	**
Bilgi İletişim	472,0	0,2	411,5	0,1
Taşıma Depo ve Posta ve Kurye Hizmetleri	12.912,0	4,6	15.948,5	5,1
Taşınmaz Mal Hizmetleri	101.965,7	36,2	102.453,4	32,9
İdari ve Destek Hizmetleri	13.906,0	4,9	14.369,9	4,6
Profesyonel, Bilim ve Teknik Faaliyetleri	23.749,1	8,4	26.191,9	8,4
Sanaat, Spor, Eğlence ve Tatil	5,3	0,0	**	**
Diğer Hizmetler	76,1	0,0	76,6	0,0
Ukrayna'ya yapılan toplam yatırım:	37.513.00.		39.144.000	

Tablo: 13 Yıllar İtibariyle Bölgelere Gerçekleşen Doğrudan Yatırım Değerleri (milyon dolar)

Bölge Adı	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
VİNNITSYA	226,4	248,2	309,4	223,0	187,8	180,0	203,4
VOLIN	291,4	380,5	341,3	271,2	247,1	249,4	265,4
DNİPROPETROVSK	10.183,3	9.880,1	8.913,0	5.775,8	4.009,9	3.491,1	3.815,5
DONETSK	3.559,9	3.566,7	3.789,1	2.322,0	1.748,0	1.249,6	1.216,0
JITOMIR	306,2	336,9	362,9	259,8	222,7	216,3	230,0
ZAKARPATTYA	348,5	406,4	437,5	334,2	311,8	317,0	328,4
ZAPORİJYA	937,5	1.027,6	1.075,3	843,4	682,7	859,1	915,7
İVANO-FRANKİVSK	624,0	642,7	813,8	925,9	836,6	826,6	908,6
KİEV	1.714,8	1.798,2	1.951,5	1.750,3	1.593,4	1.516,8	1.565,1
KİROVOGRAD	59,5	90,9	147,1	70,6	52,5	58,9	68,3
LUGANSK	713,3	785,5	826,4	578,2	443,9	436,4	441,5
LVİV	1.300,4	1.315,8	1.379,5	1.197,7	1.101,0	1.111,4	1.187,7
MIKOLAYIV	152,3	244,7	282,8	228,9	212,8	213,5	209,3
ODESA	1.220,5	1.629,1	1.671,7	1.430,4	1.330,1	1.330,4	1.363,2
POLTAVA	701,2	942,3	1.064,7	1.039,4	1.000,1	1.003,0	1.049,0
RİVNE	259,6	277,9	292,6	242,5	199,6	159,5	169,3
SUMI	361,8	386,5	422,7	263,3	199,1	190,0	186,8
TERNOPİL	61,9	63,9	68,9	55,8	49,2	48,2	45,0
HARKİV	2.814,2	2.174,3	2.131,9	1.728,8	1.554,6	639,0	658,2
HERSON	188,6	251,5	275,2	208,2	211,0	201,3	216,9
HMELNITSKIY	186,8	205,1	224,5	189,1	165,5	158,2	172,0
ÇERKASI	285,7	882,5	887,9	512,9	348,0	334,4	337,8
ÇERNİVTŚİ	61,9	64,2	80,2	68,6	59,1	57,1	57,7
ÇERNİĞİV	100,9	105,0	128,4	99,8	92,1	241,3	429,7
KİEV ŞEHRİ	21.537,0	23.998,6	25.825,6	20.105,5	19.296,0	22.425,1	23.103,4
TOPLAM	48 197,6	51.705,3	53.704,0	40.725,4	36.154,5	37.513,6	39.144,0

2017 yılında Dnipropetrovsk, Odessa, Kiev, Donetsk, Poltava ve Lviv illerine en çok yatırım yapıldığı görülmektedir.

Öte yandan, Ukrayna'nın diğer ülkelere yaptığı doğrudan yabancı yatırımları 31 Aralık 2017 tarihi itibarıyla 6,3 milyar dolar seviyesindedir. Ukrayna'nın en çok doğrudan yatırım yaptığı ülkeler ise

sırasıyla, Güney Kıbrıs (bütün doğrudan yatırımın % 93,5'ı), Rusya Federasyonu % 2,3, Letonya % 1,1 dir.

Yıl İçinde Alınan Ekonomik Önlem ve Uygulamalar

Aşağıda Ukrayna tarafında yürütülen/yürülükte olan özel/antidamping soruşturmaları hakkında bilgi bulabilirsiniz.

POLİÜRETANLARDAN ÜRETİLEN ESNEK, GÖZENEKLİ LEVHA, BLOK VE YAPRAKLAR
07 Temmuz 2015 tarihinde “Uryadoviy Kuryer” Ukrayna resmi gazetesinde yayımlanan bildirimde göre, Ukrayna Kurumlararası Dış Ticaret Komisyonu’nun 03 Temmuz 2015 tarihli ve CII-332/2015/4442-06 sayılı Kararıyla, menşe ve ihracatçı ülke dikkate alınmaksızın Ukrayna’ya yapılan poliüretanlardan üretilen esnek, gözenekli levha, blok ve yaprakların ithalatına karşı özel soruşturma başlatılmıştır (G.T.İ.P. kodu: 3921.13.10.19).

28 Mayıs 2016 tarihinde “Uryadoviy Kuryer” Ukrayna resmi gazetesinde yayımlanan bildirimde göre, 26 Mayıs 2016 tarihinde Ukrayna Kurumlararası Dış Ticaret Komisyon “Menşe ve İhracatçı Ülke Dikkate Alınmaksızın Ukrayna’ya Yapılan Poliüretanlardan Üretilen Esnek, Gözenekli Levha, Blok ve Yaprakların İthalatına Karşı Özel Önlemlerin Alınmasına İlişkin” CII-356/2016/4411-05 sayılı Karar almıştır.

Söz konusu Karar gereğince, özel önlemler, 08.08.2016 tarihinden itibaren 3 yıl süreyle, aşağıda belirtilen oranlarda döneme göre ekstra gümrük vergisi ödeme yoluyla uygulanacaktır:

Uygulanmaya başladığı tarihinden itibaren - %13,09;

Uygulanmaya başladığı tarihinden 12 ay sonra –%12,44;

Uygulanmaya başladığı tarihinden 24 ay sonra –%11,81

Özel önlemler, İzlanda, Lihtenştayn Prensiği, Norveç Krallığı, İsviçre Konfederasyonu, Karadağ, Ermenistan, Kazakistan, Azerbaycan, Turkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Angola, Bangladeş, Benin, Burkina Faso, Burundi, Kamboçya, Çad, Kongo, Orta Afrika Cumhuriyeti, Cibuti, Gambiya, Gine, Gine Bisau, Haiti, Laos Demokratik Halk Cumhuriyeti, Lesotho Krallığı, Madagaskar, Malavi, Mali, Moritanya, Mozambik, Myanmar, Nepal, Nijer, Ruanda, Samoa, Senegal, Sierra Leone, Solomon Adaları, Tanzanya, Togo, Uganda, Vanuatu, Zambiya ülke menşeli ürünlerin Ukrayna’ya yapılan ithalatına karşı uygulanmamaktadır.

Dış Ticaret

Genel Durum

Ukrayna'nın bağımsızlığından itibaren toplam dış ticaret hacmi 2008 küresel kriz ve 2013 yılında ülkede baş gösteren ekonomik ve sosyal olaylar dışında, sürekli olarak artış göstermiştir. 1991 yılında 28,6 milyar dolar olan dış ticaret hacmi, 2008 yılında 152,3, 2012 yılında ise 153,4 milyar dolar seviyesine yükselmiştir.

Ukrayna'nın 2014 yılı toplam dış ticaret hacmi bir önceki yıla göre % 23 azalarak 108,3, 2015'te % 30 azalışla 75,6 milyar dolara gerilemiş, 2016 yılında ise herhangi bir değişiklik olmamıştır. 2017 yılında % 23 artış kaydedilerek 92,7 milyar dolara yükselmiştir.

İhracat 2014 bir önceki yıla göre % 15 azalarak 53,9, 2015'te % 29 azalışla 38,1, 2016'da % 5 düşüşle 36,3 milyar dolara gerilemiştir. 2017 yılında ise % 19 artış kaydedilerek 43,2 milyar dolara yükselmiştir.

İthalat 2014 yılında % 29 azalışla 54,4, 2015'te % 31 azalışla 37,5, 2016'da % 5 artışla 39,2 ve 2017 yılında ise % 26 yükselişle 49,5 milyar dolara ulaşmıştır.

2014 yılında 0,5 milyar dolar olan dış ticaret açığı. 2015'te 0,6 milyar dolar fazla, 2016'da 2,9 ve 2017 yılında ise 6,3 milyar dolar açık gerçekleşmiştir.

Ukrayna'nın 2017 yılında dış ticaret açığı, Donbas bölgesindeki karışıklık nedeniyle, bölgede bulunan kömür ocaklarının kapanması, kömürün güvenli olarak nakledilememesi gibi nedenlerle, kömür, ham petrol ve doğal gaz ithalatındaki artıştan kaynaklanmaktadır.

2017 yılında Ukrayna toplam 166 ülke ile dış ticaretini gerçekleştirmiştir.

2017 yılında Ukrayna'nın ihracatındaki başlıca ülkeler sırasıyla; Rusya Federasyonu % 9,1, Polonya % 6,3, Türkiye % 5,8, İtalya % 5,7, Hindistan % 5,1, Çin % 4,7, Mısır % 4,7, Almanya % 4,1, Hollanda % 3,9, Macaristan % 3,1, İspanya % 2,9 ve Beyaz Rusya % 2,6 olarak sıralayabiliriz.

2017 yılında Ukrayna'nın ithalatındaki başlıca ülkeler ise Rusya Federasyonu % 11,5, Çin Halk Cumhuriyeti % 11,4, Almanya % 11, Polonya % 7, Beyaz Rusya % 6,5, ABD % 5,1, İsviçre % 3,4, İtalya % 3,3, Fransa % 3,2, Türkiye ise % 2,5 olarak sıralanabilir.

2017 yılında Ukrayna'nın ihracatında büyüklük sırasına göre; demir ve çelikten eşya, hububat, hayvansal ve bitkisel yağlar, elektrikli makine ve cihazlar, yağlı tohum ve meyveler, makine ve cihazlar, ağaç ve ağaçtan eşya ve hayvanlar için hazırlanmış kaba yemler yer almaktadır.

İthalatında ise büyüklük sırasına göre; yakıtlar, makine ve cihazlar, elektrikli makine ve cihazlar, karayolu taşıtları ve aksam parçaları, plastik hammadde ve mamuller, eczacılık ürünleri, kimyasal ürünlerin karışımları, demir ve çelik eşya ve gübrelerden oluşmaktadır.

Dış Ticaret Mevzuatı

DTÖ ve AB standartlarına uymaya çalışan ve uluslararası ekonomik ve ticari kuruluşlara dahil olma yolunda çalışmalarını yoğunlaştıran Ukrayna'da, geçmişte fazla devletçi ve reform karşıtı Parlamento ile hükümet arasındaki sorunlar nedeniyle dış ticaret rejiminde istenilen serbestliğe ulaşılamamıştır. Sık sık yapılan mevzuat değişiklikleri, bazı lisans zorlukları, ürün kotaları, gümrük vergilerinin yüksekliği ve ithalatta alınan % 20 KDV yabancı firmaların Ukrayna'ya yönelik ticaretini olumsuz etkilemektedir.

2005 yılından başlayarak DTÖ standartlarına uyum amacıyla pek çok ürünlerdeki gümrük vergisi oranı düşürülmüştür. 2008 yılında DTÖ üyeliği sonrasında Ukrayna'nın tarım ürünlerindeki ortalama gümrük vergisi oranı % 13,8'den % 11,16'ya düşmüştür. Anılan oran sanayi ürünlerinde ortalama % 4,4'ten % 4,85'e yükseltilmiştir. Yapılan bu çalışmalar sonrasında, 2015 yılında, tüm ürünler için uygulanan ortalama gümrük vergisi oranı % 4,87'dir. Tarım ürünlerindeki ortalama gümrük vergisi oranı % 8,48, sanayi ürünlerinde ise % 3,67'dir.

Ukrayna'nın dış ticareti incelendiğinde SSCB'nin ayrılmasının ardından 25 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen, eski SSCB ülkeleriyle olan ticaretin payının hala büyük olduğu gözlenmektedir. Ukrayna'nın enerji konusunda dışa bağımlı olması nedeniyle, ithalatının büyük bir kısmını Rusya Federasyonu ve Türkmenistan'dan ithal edilen ham petrol ve doğalgaz oluşturmaktadır.

20 Eylül 2012 tarihinden itibaren yürürlükte bulunan "Bağımsız Devletler Topluluğu ile Serbest Ticaret Anlaşması" kapsamında Ukrayna, Rusya Federasyonu, Belarus, Kazakistan, Ermenistan ve Moldova arasındaki ticarete bahse konu anlaşma çerçevesinde, lüks tüketim vergisine tabi mallar hariç, söz konusu ülkeler menşeli ürünlerin ithalatında karşılıklı olarak gümrük vergisi alınmamakta sadece KDV tahsil edilmektedir.

Ukrayna'ya getirilen mal veya malların gümrük işlemleri bundan böyle herhangi bir gümrük noktasında yapılabilecektir. İlgili gümrük noktasına gümrük beyannamesinin verilmesini

müteakiben, gümrük yetkililerine gümrük muayene işlemini en fazla dört saat içerisinde tamamlama zorunluluğu getirilmiştir. Gümrüklerde yasal gerekçe olmadan, gümrük işlemlerinin geciktirilmesinden ilgili gümrük görevlileri doğrudan sorumlu tutulmaktadır.

Gümrük işlemleri sırasında zamandan kazanmak üzere, dileyen ithalatçı elektronik ortamda gümrük beyannamesi verebilmektedir. Elektronik ortamda gümrük beyannamesi verilmesi uygulamasından faydalanabilmek için ithalatçı firmanın gümrük elektronik sistemine kayıt olmak üzere, önceden gümrük makamlarına müracaat etmesi gerekmektedir. Bu yeni sistem ile, sürekli olarak aynı tür malların Ukrayna'ya ithalatını gerçekleştiren firmalara oldukça avantaj sağlamaktadır.

Ukrayna gümrüklerinden karayolu araçları ile geçişler sırasında yapılan gümrük kontrollerinde; sadece Ukrayna'ya resmi giriş noktaları haricinde başka bir yoldan giriş yapılması, ithalatı yasak olan malların taşındığının tespit edilmesi ve taşıt aracında kaçak ve yasak nesnelerin saklandığı gizli yerin tespit edilmesi durumlarında taşıt araçlarına el konulabilmektedir.

Gümrük işlemlerinde “uzlaşma” adı verilen yeni terim uygulamasına başlanılacaktır. Buna göre; Ukrayna gümrük kurallarının ihlali halinde (getirilen mal veya malların ithalat gümrük vergileri fiilen ödenmiş veya ödeme garantisi bulunuyorsa, mal veya mallar müsadere işlemine tabi tutulmadıysa ve mahkemede delil olarak kullanılmayacaksa) mahkeme işlemleri devam ederken mal veya malların taşındığı taşıt aracının Ukrayna sınırından geçişi mümkün hale gelebilecek.

Mal kaçakçılığı ağır suç kategorisinden çıkarılarak, idari (kabahat) suçlar kategorisine sokulmuştur. (hapis cezası yerine para cezası ve el koyma cezası uygulanacaktır).

Ukrayna'ya getirilen parti mal içerisinde 10'dan fazla farklı ürün bulunuyorsa, ithalatçı firma isterse, parti mal içinde bulunan bütün ürünlerden en yüksek ithalat vergisini tabi olan ürünün ithalat vergisi oranında olmak üzere, parti mal içerisinde bulunan tüm ürünler için tek gümrük beyanında bulunabilecektir. (Örnek, çeşitli otomobil yedek parçaları aynı GTİP kodu altında beyan edilebilecek).

Ukrayna Gümrük Kanunu'nun ihlali sonucu verilecek para ve maddi cezaların infaz süreleri Ukrayna İdari Suçlar Kanunu hükümlerine uygun olarak düzenlenmektedir.

Ukrayna, bazı tarım ve hayvancılık ürünleri ile madenler ve kimyasal maddelerde asgari ihraç fiyatı ve ön izin uygulamaktadır. 2 Ekim 1999 tarihinde alınan karar gereğince ayçiçeği tohumu ihracında ihraç vergisi uygulanmaktadır. Söz konusu vergi Temmuz 2005 tarihinde % 16'ya düşürülmüş olup;

2007 yılından başlamak üzere her yıl % 1 oranında düşürülecek ve 6 yıl sonunda 10 olacaktır. Keza, hali hazırda ayçiçeği tohumu ihracatında % 10 oranında vergi uygulanmaktadır (G.T.İ.P. 1206).

Ayrıca Ukrayna, 1 Ocak 2003 tarihinden itibaren hurda metal ihracatında 30 Euro/ton ihraç vergisi uygulamaya başlamıştır. Buna gerekçe olarak da, Ukrayna'dan büyük miktarda hurda metal ihracatı olması, buna bağlı olarak yerli üreticilerin zaman zaman hammadde sıkıntısı yaşamaları ve üretimin durma noktasına gelmesi gösterilmektedir. Başta Türkiye ve AB olmak üzere çeşitli ülkelerden gelen tepkilere rağmen hurda metalde ihraç vergisi uygulaması devam etmiştir. Ancak, 2008 yılında DTÖ üyeliğini takiben 5 yıllık sürede belli bir takvime bağlı olarak söz konusu verginin 10 €/ton seviyesine düşürülmesi taahhüt edilmiştir. 5 Ekim 2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ülke ayrımı gözetilmeksizin, Ukrayna'dan yapılacak metal hurdası ihracatında, 30 €/ton oranında ihracat vergisi uygulanmaktadır.

DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ

Ukrayna'nın 2011 yılında 151 milyar dolar olan dış ticaret hacmi, 2013'te 140,2, 2015 ve 2016'da 75,6 milyar dolara düşmüştür. 2017 yılında ise bir önceki yıla oranla % 23 artarak, 92,7 milyar dolara yükselmiştir.

Tablo: 14 Yıllar İtibariyle Ukrayna'nın Dış Ticaret İstatistikleri (milyar dolar)

Yıllar	İhracat	(%)	İthalat	(%)	Dış Ticaret Hacmi	(%)	Dış Ticaret Dengesi
1991	14,6		14		28,6		0,6
2000	14,5	-0,01	13,9	-0,01	28,4	-0,01	0,6
2001	16,2	0,12	15,7	0,13	31,9	0,12	0,5
2002	17,9	0,10	16,9	0,08	34,8	0,09	1
2003	22,8	0,27	21,7	0,28	44,5	0,28	1,1
2004	32,6	0,43	28,9	0,33	61,5	0,38	3,7
2005	34,2	0,05	36,1	0,25	70,3	0,14	-1,9
2006	38,3	0,12	45	0,25	83,3	0,18	-6,7
2007	49,3	0,29	60,6	0,35	109,9	0,32	-11,3
2008	66,9	0,36	85,4	0,41	152,3	0,39	-18,5
2009	39,6	-0,41	45	-0,47	84,6	-0,44	-5,4
2010	51,4	0,30	60,7	0,35	112,1	0,33	-9,3
2011	68,4	0,33	82,6	0,36	151	0,35	-14,2
2012	68,8	0,01	84,6	0,02	153,4	0,02	-15,8
2013	63,3	-0,08	76,9	-0,09	140,2	-0,09	-13,6

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

2014	53,9	-0,15	54,4	-0,29	108,3	-0,23	-0,5
2015	38,1	-0,29	37,5	-0,31	75,6	-0,30	0,6
2016	36,3	-0,05	39,2	0,05	75,5	0,00	-2,9
2017	43,2	0,19	49,5	0,26	92,7	0,23	-6,3

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

2017 yılında ihracatın % 41'i Avrupa Birliğine üye ülkelere, % 17'sini ise Bağımsız Devletler Topluluğuna, ithalatın % 44'ü Avrupa Birliğine üye ülkelerden, % 23'ünü ise Bağımsız Devletler Topluluğundan gerçekleştirilmiştir.

Tablo: 15 Ülke Gruplarına Göre Ukrayna'nın Dış Ticareti (1.000 dolar)

Ülke Grupları	İhracat		İthalat	
	2016	2017	2016	2017
Toplam	36.362.801	43.266.580	39.248.607	49.598.476
Avrupa Birliği	13.791.681	17.639.409	18.467.070	22.043.999
BDT Ülkeleri	6.031.506	7.338.483	8.565.389	11.558.373
Diğer Ülkeler	16.539.614	18.288.688	12.216.148	15.996.104

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

Tablo: 16 Ukrayna'nın 2017 Yılında İhracatında Değer Olarak Büyüklük Sıralamasına Göre İlk 20 Ülke

Sıralama	Ülkeler	Değer (1.000 \$)	Payı (%)
1	Rusya Federasyonu	3.936.629	0,091
2	Polonya	2.724.630	0,063
3	Türkiye	2.518.582	0,058
4	İtalya	2.469.872	0,057
5	Hindistan	2.205.748	0,051
6	Çin	2.039.359	0,047
7	Mısır	1.831.313	0,042
8	Almanya	1.754.288	0,041
9	Hollanda	1.676.245	0,039
10	Macaristan	1.326.440	0,031
11	İspanya	1.260.108	0,029
12	Beyaz Rusya	1.143.539	0,026
13	Romanya	841.808	0,019
14	ABD	828.135	0,019
15	Çek Cumhuriyeti	715.165	0,017
16	Moldova	707.602	0,016
17	Slovakya	656.027	0,015
18	İsrail	604.612	0,014

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

19	İran	552.585	0,013
20	Cezayir	535.426	0,012

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

Ukrayna'nın **2017 yılı ihracatında** büyüklük sırasına göre ülkeler; Rusya, Polonya, Türkiye, İtalya, Hindistan, Çin, Mısır, Almanya, Hollanda, Macaristan'dır.

Tablo: 17 Ukrayna'nın 2017 Yılında İthalatında Değer Olarak Büyüklük Sıralamasına Göre İlk 20 Ülke

Sıralama	Ülkeler	Değer (1.000 \$)	Payı (%)
1	Rusya	7.201.806	0,145
2	Çin	5.647.078	0,114
3	Almanya	5.443.698	0,110
4	Polonya	3.453.467	0,070
5	Beyaz Rusya	3.205.173	0,065
6	ABD	2.524.599	0,051
7	İsviçre	1.681.691	0,034
8	İtalya	1.623.958	0,033
9	Fransa	1.563.723	0,032
10	Türkiye	1.262.613	0,025
11	Macaristan	1.152.336	0,023
12	Çek Cumhuriyeti	869.176	0,018
13	İngiltere	798.945	0,016
14	Japonya	723.509	0,015
15	Litvanya	679.759	0,014
16	Hollanda	643.651	0,013
17	İspanya	579.043	0,012
18	Hindistan	561.281	0,011
19	Belçika	522.928	0,011
20	Slovakya	508.620	0,010

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

Ukrayna'nın **2017 yılı ithalatında** büyüklük sırasına göre ülkeler; Rusya, Çin, Almanya, Polonya, Beyaz Rusya, ABD, İsviçre, İtalya, Fransa, Türkiye'dir.

Tablo: 18 Ukrayna'nın Yıllar İtibariyle Rusya'ya İhracat ve İthalat İstatistikleri (milyar dolar)

Yıllar	Rusya'ya İhracat	Rusya'dan İthalat	Rusya İle Toplam Dış Ticaret Hacmi	Payı (%)	Ukrayna'nın Toplam Dış Ticaret Hacmi.
2013	15,0	23,2	38,2	0,27	140,2
2014	9,7	12,6	22,3	0,21	108,3
2015	4,8	7,4	12,2	0,16	75,6
2016	3,5	5,1	8,6	0,11	75,6
2017	3,9	7,2	11,1	0,12	92,7

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

Ukrayna'nın 2013 yılı toplam dış ticaretinde Rusya'nın payı % 27'den, 2017 yılında % 12'ye gerilemiştir. Söz konusu dönemde Rusya'ya ihracatı 15 milyar dolardan 3,9 milyar dolara, ithalatı ise 23,2 milyar dolardan 7,2 milyar dolara düşmüştür.

Tablo: 19 Yıllar İtibariyle Ukrayna'nın AB'ne Üye Ülkelere İhracat Değerleri (1.000 dolar)

Ülkeler	2016	2017
Polonya	2.200.010	2.724.630
İtalya	1.929.576	2.469.872
Almanya	1.423.735	1.754.288
Hollanda	995.323	1.676.245
Macaristan	1.053.084	1.326.440
İspanya	1.004.547	1.260.108
Romanya	716.981	841.808
Çek Cumhuriyeti	560.756	715.165
Slovakya	471.363	656.027
Avusturya	361.324	535.169
İngiltere	317.792	480.035
Belçika	251.542	456.225
Bulgaristan	418.193	429.905
Fıranca	453.674	419.132
Litvanya	258.223	374.228
Portekiz	228.126	264.144
Letonya	138.155	213.717
Yunanistan	159.123	196.815
Danimarka	155.454	189.484
İsviçre	71.275	182.314
Estonya	98.048	133.067
Kıbrıs	53.481	79.638
Fillandiya	62.356	78.803

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Malta	7.746	66.188
İrlanda	45.484	55.298
Slovenya	16.758	29.184
Hırvatistan	39.066	24.186
Lüksemburg	5.087	7.294
Toplam	13.496.283	17.639.410

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

Ukrayna'nın 2017 yılı Avrupa Birliğine üye ülkeler ihracatında büyüklük sırasına göre; Polonya, İtalya, Almanya, Hollanda, Macaristan yer almaktadır.

Tablo: 20 Fasıllar İtibariyle Ukrayna'nın 200 milyon Dolar ve Üzeri İhracat İstatistikleri

		2016	2017
Fasıllar	Fasıl Tanımı	Değer (\$)	Değer (\$)
72	Demir ve çelik	7.247.249	8.665.777
10	Hububat	6.073.915	6.501.605
15	Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	3.962.976	4.605.670
26	Metal cevherleri, cüruf ve kül	1.954.649	2.735.728
85	Elektrikli makine ve cihazlar	2.076.690	2.548.779
12	Yağlı tohum ve meyveler	1.534.995	2.060.226
84	Makine ve cihazlar	1.561.256	1.728.217
44	Ağaç ve ağaçtan eşya odun kömürü	1.130.634	1.204.342
23	Hayvanlar için hazırlanmış kaba yemler	982.984	1.051.761
73	Demir ve çelikten eşya	689.794	896.639
27	Mineral yakıtlar, yağlar vb.	446.457	790.228
28	Anorganik Kimyasallar	631.092	780.572
94	Mobilyalar	397.827	542.323
02	Etler ve yenilen sakatat	387.792	531.290
04	Süt ürünleri ve yumurta	330.521	494.416
39	Plastik hammadde ve mamuller	333.950	465.972
48	Kağıt ve karton	471.728	450.889
25	Tuz kükürt, çimento, toprak ve taşlar	327.658	421.780
17	Şeker ve şeker mamulleri	352.008	417.348
62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	355.077	378.802
24	Tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş ürünler	321.816	355.728
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları	212.454	296.420
89	Gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlar	106.455	244.706
07	Yenilen sebzeler vb.	152.647	235.323
86	Demiryolu taşıtları	237.776	219.664
22	Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke	163.814	209.241

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

Tablo: 21 Fasıllar İtibariyle Ukrayna'nın 300 Milyon Dolar ve Üzeri İthalat İstatistikleri

		2016	2017
Fasıllar	Fasıl tanımı	Değer (\$)	Değer (\$)
27	Mineral yakıtlar, yağlar vb.	7.851.500	11.699.457
84	Makine ve cihazlar	4.686.140	5.776.872
85	Elektrikli makine ve cihazlar	3.203.225	4.124.799
87	Karayolu taşıtları ve aksamları	2.814.022	3.963.976
39	Plastik hammadde ve mamuller	2.201.118	2.460.118
30	Eczacılık Ürünleri	1.606.956	1.767.457
38	Diğer kimyasal ürünler	1.091.830	1.254.971
72	Demir ve çelik	798.500	1.134.566
31	Gübreler	822.785	1.126.902
48	Kağıt ve karton	798.754	813.697
73	Demir ve çelikten eşya	647.207	806.751
40	Kauçuk hammadde ve mamuller	665.763	785.406
90	Optik aletler ve cihazlar	563.389	762.370
29	Organik Kimyasallar	544.497	609.954
33	Uçucu yağlar, parfüm ve tuvalet suları	522.327	599.617
26	Metal cevherleri, cüruf ve kül	448.319	554.590
08	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	476.180	477.240
03	Balıklar	409.948	455.410
24	Tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş ürünler	430.223	402.808
28	Anorganik Kimyasallar	305.709	379.656
22	Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke	289.531	372.830
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	274.032	368.632
21	Yenilen çeşitli gıda müstahzarları	328.399	363.875
32	Boyacılıkta kullanılan müstahzarlar boyalar	315.226	359.414
12	Yağlı tohum ve meyveler	319.518	358.270
34	Sabun ve deterjanlar	276.662	303.325

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

BÖLÜM II

TÜRKİYE İLE EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİN GELİŞİMİ

Ekonomik İlişkilerin Genel Durumu

Türkiye ile Ukrayna arasındaki ticari ilişkilerin temel dayanağı iki ülke arasında 4 Mayıs 1992 tarihinde imzalanan ve 20 Nisan 1994 tarihinde yürürlüğe giren Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasıdır.

Söz konusu Anlaşma çerçevesinde kurulmuş bulunan Türkiye-Ukrayna Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı 25-27 Kasım 1996 tarihlerinde Ankara'da, Türkiye-Ukrayna Hükümetlerarası Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu II. Dönem Toplantısı 13-16 Aralık 2000 tarihlerinde Kiev'de, III. Dönem Toplantısı ise 29-30 Ocak 2002 tarihlerinde Ankara'da yapılmıştır.

Türkiye-Ukrayna Hükümetlerarası Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonunun (TEİK) IV. Dönem Toplantısı 25-26 Şubat 2004 tarihlerinde Kiev'de düzenlenmiştir. Söz konusu Komisyonun V. Dönem Toplantısı ise Ukrayna Devlet Başkanı Victor Yuşenko'nun ülkemize gerçekleştirdiği resmi ziyaret esnasında 5-6 Haziran 2005 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. TEİK VI. Dönem Toplantısı 27-29 Mart 2007 tarihlerinde Kiev'de, VII. Dönem Toplantısı 25 Mayıs 2010 tarihinde İstanbul'da yapılmıştır.

T.C. Başbakan Yardımcısı Ali Babacan ile Ukrayna Başbakan Yardımcısı ve Sosyal Politikalar Sergiy Tigipko'nun eşbaşkanlıklarında 3-4 Mayıs 2012 tarihlerinde Kiev'de tertiplenen VIII. Dönem TEİK Toplantısında, taraflarca öncelikli olarak Yatırım ve Serbest Bölgeler, Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Hizmetleri, Bilim, Sanayi ve Teknoloji, Ulaştırma, Enerji, Gıda, Tarım, Hayvancılık ve Balıkçılık, Orman ve Su Kaynakları Yönetimi, Kültür ve Turizm alanlarında işbirliği yapılması hususunda mutabık kalınmıştır.

IX. Dönem TEİK Toplantısı T.C. Başbakan Yardımcısı Ali Babacan ile Ukrayna Başbakan Yardımcısı Yuriy Boyko eşbaşkanlıklarında 24-25 Haziran 2013 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiş olup, ayrıca, Boyko ile T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız ve Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Binali Yıldırım arasında ikili görüşmeler de yapılmıştır. Taraflar iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri daha da güçlendirme ve öncelikli işbirliği alanlarında uzun vadeli perspektifte işbirliğini geliştirme kararlılıklarını teyit etmiş olup, yatırımlar,

müteahhitlik, bilim, sanayi ve teknoloji, ulaştırma, enerji, tarım, kültür ve turizm ve benzeri öncelikli alanlarındaki işbirliğinin esasları hususlarında mutabakata varmışlardır.

Ülkede 2013 yılı sonunda meydana gelen ekonomik ve siyasi olaylar sonucu X. Dönem TEİK toplantısı Milli Savunma Bakanımız İsmet Yılmaz ile Ukrayna Başbakan Yardımcısı ve Bölgesel Kalkınma, İnşaat Konut ve Kamu Hizmetleri Bakanı Hennadiy Zubko başkanlıklarında 12-13 Mayıs 2016 tarihlerinde Kiev’de gerçekleşmiştir. Söz konusu görüşmede, Ticari ilişkiler, yatırım alanında işbirliği, Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Alanında İşbirliği, Kamu ve Özel Sektör Ortaklığı, Gümrükler Alanında işbirliği, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Alanında İşbirliği, Ulaştırma Alanında İşbirliği, Enerji Alanında İşbirliği, Tarım Alanında İşbirliği, Ormancılık ve Su Kaynaklarının Yönetimi Alanında İşbirliği, Kültür Alanında İşbirliği, Turizm Alanında İşbirliği, Eğitim Alanında İşbirliği, Çevre ve Şehircilik Alanında İşbirliği konuları görüşülmüştür.

Türkiye-Ukrayna Hükümetlerarası Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu (TEİK) X1. Dönem Toplantısının 21-22 Mart 2018 tarihlerinde Ankara’da gerçekleşmiştir.

Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması, 30 Mayıs 1994 tarihinde Kiev’de imzalanmış ve 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması ile Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması, Ukrayna Cumhurbaşkanı’nın 27-29 Kasım 1996 tarihlerinde Türkiye’ye ziyaretleri esnasında Ankara’da imzalanmıştır.

Söz konusu anlaşmaların sırasıyla 11 Şubat 1998 ve 29 Nisan 1998 tarihlerinde yürürlüğe girmesiyle birlikte iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin hukuki çerçevesi tamamlanmış bulunmaktadır.

İlki 1991 yılı Mart ayı içinde dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından gerçekleştirilen Ukrayna’ya en üst düzeydeki resmi ziyaretler müteakip yıllarda karşılıklı olarak devam etmiş ve gerek Cumhurbaşkanları gerekse Başbakanlar ve Bakanlar seviyesindeki resmi ziyaretler sırasında iki ülke yöneticileri siyasal, sosyal, askeri ve kültürel alanlarda olduğu gibi ticari ve ekonomik alanda da birçok anlaşma ve protokole imza atarak her alandaki işbirliğinin gelişebilmesi için yasal zemini oluşturmuşlardır.

Ukrayna Cumhurbaşkanı Leonid Kuchma’nın 22-24 Kasım 2000 tarihlerinde Türkiye’yi resmi ziyaretleri sırasında; Türkiye-Ukrayna Ortak Bildirisi; T.C. Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Nükleer Kazaların Erken Bildirimi ve Nükleer Tesislere İlişkin Anlaşma; Türkiye ile

Ukrayna Arasında Hukuki Konularda Adli Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşması; T.C. Adalet Bakanlığı ile Ukrayna Adalet Bakanlığı Arasında İşbirliğine İlişkin Protokol; T.C. Sağlık Bakanlığı ile Ukrayna Sağlık Bakanlığı Arasında İlaç ve Eczacılık Alanında İşbirliğine İlişkin Protokol; T.C. Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti Arasında Askeri-Teknik Alanda Bilgi ve Belgelerin değişimi Anlaşması; T.C. Ulaştırma Bakanlığı ile Ukrayna Bilişim ve Haberleşme Devlet Komitesi Arasında Posta ve Haberleşme Alanlarında İşbirliği Anlaşması; Anadolu Ajansı (AA) ile Ukrayna Milli Haber Ajansı (Ukrinform-DİNAU) Arasında İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

T.C. Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 24-25 Ocak 2011 tarihlerinde Ukrayna'yı ziyareti sırasında kurulan Türkiye-Ukrayna Yüksek Düzeyli Stratejik Konsey (YDSK) mekanizması sayesinde ilişkilerimiz "stratejik ortaklık" düzeyine yükseltilmiştir.

Şimdiye kadar 22 Aralık 2011, 13 Eylül 2012, 9 Ekim 2013, 20 Mart 2015, 9 Mart 2016 ve 9 Ekim 2017 tarihlerinde 6 defa toplanan YDSK çerçevesinde iki ülke arasında başta 1 Ağustos 2012'de yürürlüğe giren Vize Muafiyeti Anlaşması olmak üzere pek çok belge imzalanmıştır.

Türkiye-Ukrayna Yüksek Düzeyli Stratejik Konseyi IV. Dönem Toplantısı için 20 Mart 2015 tarihinde Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan ile Ukrayna Devlet Başkanı Petro Poroşenko'nun eşbaşkanlıklarında gerçekleştirmiştir. Devlet Başkanları düzeyindeki söz konusu toplantıda iki ülke arasındaki Serbest Ticaret Anlaşması müzakerelerine ivme kazandırılması konusunda ortak siyasi irade beyan edilmiştir. Aynı toplantıda Cumhurbaşkanımız, hali hazırda 6 milyar dolar seviyesinde olan iki ülke arasındaki ticaret hacminin 2017 yılında 10 milyar dolar ve 2023 yılında 20 milyardolar seviyesine çıkarılmasını hedeflediğimizi açıklayarak, bu hedefe ulaşmak için müzakerelerinde son aşamaya gelen Serbest Ticaret Anlaşması'nın en kısa zamanda sonuçlandırılmasının önemine değinmiştir.

9 Ekim 2017 tarihinde Türkiye-Ukrayna Yüksek Düzeyli Stratejik Konseyi 6. Toplantısı İki ülke Cumhurbaşkanlığı liderliğinde gerçekleştirilen toplantıda; Türkiye Cumhuriyeti ile Ukrayna Arasında Yüksek Düzeyli Stratejik Konseyi Beşinci Toplantısı Sonuçlarına İlişkin Ortak Açıklama, Anadolu Ajansı (AA) ile Ukrayna Haber Ajansı (UKRİNFORM) arasında işbirliği anlaşması ve Türkiye Cumhuriyeti Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği ve Ukrayna Milli Güvenlik Ve Savunma Konseyi Arasında Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır.

Türkiye ve Ukrayna arasında ticari ve ekonomik alanda bugüne kadar imzalanan önemli anlaşma ve protokoller aşağıda belirtilmiştir.

- Ticari İlişkilerin Geliştirilmesine Dair Protokol
- İş Konseyi Kurulmasına Dair Anlaşma
- Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması
- Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü (Tarım Bakanlıkları arasında)
- Enerji İşbirliği Anlaşması
- Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması
- Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması
- Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı Protokolü
- Türk Standartları Enstitüsü ve Ukrayna Devlet Standardizasyon Metroloji ve Belgelendirme Kuruluşu Arasında İşbirliği Anlaşması
- Türk Standartları Enstitüsü ve Ukrayna Devlet Standardizasyon Metroloji ve Belgelendirme Kuruluşu Arasında Belgelendirme Çalışması Sonuçlarının Karşılıklı Tanınması Alanında İşbirliği Anlaşması
- Veterinerlik Alanında İşbirliği Anlaşması
- Ticari Deniz Taşımacılığı Anlaşması
- Hava Taşımacılığına İlişkin Protokol
- Hava Taşımacılığı Anlaşması
- Gümrük İşbirliği ve Karşılıklı İdari Yardıma İlişkin Anlaşma
- Gümrük Müsteşarlığı ile Ukrayna Devlet Gümrük Komitesi arasında Protokol
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması
- Finansal İşbirliği Protokolü (20 milyon dolar'lık Türk Eximbank Kredi Anlaşması)
- Türkiye-Ukrayna Ortak Bildirisi (Cumhurbaşkanları arasında)
- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu II. Dönem Toplantısı Protokolü
- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu III. Dönem Toplantısı Protokolü
- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu IV. Dönem Toplantısı Protokolü
- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu V. Dönem Toplantısı Protokolü
- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu VI. Dönem Toplantısı Protokolü
- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu VII. Dönem Toplantısı Protokolü
- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu VIII. Dönem Toplantısı Protokolü

- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu IX. Dönem Toplantısı Protokolü
- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu X. Dönem Toplantısı Protokolü
- Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu XI. Dönem Toplantısı Protokolü
- Tren-Feri Hattı Anlaşması
- Bitki Koruma ve Bitki Karantina Alanında İşbirliği Anlaşması
- Balıkçılık Sektöründe İşbirliğine Dair Anlaşma
- Vatandaşların Karşılıklı Seyahatlerine İlişkin Usullere Dair Anlaşma

İki ülke arasında, bunların dışında diğer alanlarda imzalanmış birçok anlaşma ve protokol bulunmaktadır.

Ticari İlişkilerin Genel Durumu ve Dış Ticaret İstatistikleri

Ticari İlişkilerin Genel durumu

Ukrayna Devlet İstatistik Servisi verilerine göre; Ukrayna ile Türkiye arasındaki dış ticaret hacmi 2014 yılında 4,8 milyar dolar iken, 2017 yılında 3,7 milyar dolara gerilemiştir.

Tablo: 22 Yıllar İtibariyle Ukrayna İle Türkiye Arasındaki Dış Ticaret İstatistikleri

Yıl	Ukrayna'nın İthalatı	İthalat Değişim%	Ukrayna'nın İhracatı	İhracat Değişim%	Hacim	Denge
2000	159.909	12,07	868.515	28,97	1.028.424	708.606
2001	130.951	-18,11	1.008.848	16,16	1.139.799	877.897
2002	183.782	40,34	1.235.187	22,44	1.418.969	1.051.405
2003	298.350	62,30	901.818	-26,90	1.200.168	603.468
2004	351.343	17,70	1.868.288	107,16	2.219.631	1.516.945
2005	574.021	63,37	2.027.513	8,52	2.601.534	1.453.492
2006	737.668	28,50	2.389.591	17,80	3.127.259	1.651.923
2007	972.079	31,70	3.650.005	52,70	4.622.084	2.677.926
2008	1.950.343	100,60	4.633.417	27,10	6.583.760	2.683.074
2009	952.244	-51,20	2.126.526	-54,10	3.078.770	1.174.282
2010	1.298.282	36,30	3.026.668	42,30	4.324.950	1.728.386
2011	1.481.242	14,10	3.748.582	24%	5.229.824	2.267.340
2012	1.951.858	31,80	3.685.113	-1,70	5.636.971	1.733.255
2013	1.852.685	-5,10	3.805.477	3,20	5.658.162	1.952.792
2014*	1.298.157	-29,93	3.561.436	-6,4	4.859.593	2.263.279

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

2015*	851.199	-34,43	2.771.669	-22,17	3.622.868	1.920.470
2016*	1.099.000	29,11	2.048.691	-26,10	3.148.679	949,691
2017*	1.262.526	14,87	2.519.134	22,96	3.781.660	1.256.608

*Kırım Özerk Cumhuriyeti bölgeler hariç

Kaynak: Ukrayna Devlet İstatistik Servisi

Ukrayna Devlet İstatistik Servisi ve Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Türkiye-Ukrayna arasındaki dış ticaret rakamları bir ölçüde farklılık arz etmektedir. Bu nedenle istatistikler ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Ukrayna Devlet İstatistik Servisi verilerine göre; 2015 yılında iki ülke arasındaki 3,6 milyar dolar dış ticaret hacminin 1 milyar dolar Ukrayna'ya ihracatımız, 2 milyardolar ise Ukrayna'dan ithalatımız oluşturmaktadır. 2015 yılında bir önceki yıla göre ithalatımız % 34,43 oranında, ihracatımız ise % 22,17 oranında azalmıştır. 2016 yılında ise ihracatımız yaklaşık % 29 artarken, ithalatımız % 26 oranında azalmıştır.

2017 yılı Ukrayna'ya ihracatımız bir önceki yıla oranla % 14,87 oranında artarak 1,2 milyar dolar, ithalatımız % 22,96 artarak 2,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Yukarıdaki tablolardan da görüleceği üzere, Ukrayna ile olan ticaretimizde, dış ticaret dengesi sürekli ülkemiz aleyhinde gerçekleşmektedir. Bunun temel nedeni ülkemizin Ukrayna'dan ağırlıklı olarak hammadde ve ara malı ithal etmesidir.

Dış Ticaret İstatistikleri

Türkiye İstatistik Kurumu verileri esas alındığında, Türkiye -Ukrayna arasında 1996 yılında 1 milyar dolar olan toplam dış ticaret hacmi, 2008 yılında 8,2 milyar dolara yükselmiştir. Küresel kriz nedeniyle 2009 yılında % 49 azalışla 4,1 milyara gerilemiştir. 2013 yılında tekrar 6,7 milyar dolara yükselmenin ardından, Ukrayna'da meydana gelen siyasi ve ekonomik olaylar sonucu, 2014'te 5,9, 2015'te 4,5, 2016'da 3,8 milyar dolara gerilemiş, 2017 yılında % 9'luk bir artışla 4,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılı Ukrayna'ya ihracatımız bir önceki yıla oranla % 20 artışla 2,1, 2014'te % 21 düşüşle 1,7, 2015'te % 35 azalışla 1,1, 2016'da % 12 artışla 1,2 ve 2017 yılında % 7 yükselişle 1,3 milyar dolar olmuştur.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Ukrayna'dan 2013 yılı ithalatımız bir önceki yıla oranla % 3 artışla 4,5, 2014'te % 6 düşüşle 4,2, 2015'te % 19 kayıpla 3,4, 2016'da azalışla 2,5 ve 2017'de ise % 11 artışla 2,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2017 yılında Ukrayna'ya ihracatımızın % 29'u tekstil ve hazır giyim ürünleri, % 14'ü bitkisel ürünler, % 10'u taşıt araçları ve % 6'sı ise kimyasallardan meydana gelmektedir. Ukrayna'dan ithalatımızın % 46'sı demir ve çelik ürünleri, % 32'si tarım ürünleri, % 5'i kimyasallar, % 5'i metal cürufu, % 1'i plastik ve kauçuk ürünlerden oluşmaktadır.

Bu çerçevede, Ukrayna 2015 yılında Türkiye'nin ithalatında yüzde 1,66 payla 13'nüncü sırada yer alırken, 2016 yılında yüzde 1,28 payla 19'uncu sıraya, 2017 yılında ise yüzde 1,2 22 nci sıraya gerilemiştir. İhracatımızda ise 2015 yılında yine yaklaşık binde 7,79 payla 29'uncu sıradan, 2016 ve 2017 yıllarında binde 8,7 payla 26'ncı sıraya yükselmiştir.

Ayrıca, Ukrayna'ya en önemli ihracat ürünlerimizden olan, tekstil, hazır giyim ve ayakkabı sektörleri fasıl bazında 2015, 2016 ve 2017 yıllarına ilişkin ihracat istatistiklerimiz Tablo: 32'de yer almaktadır. Söz konusu tablodan; ham deri, kürk, ipek, pamuk iplik, özel dokunmuş mensucat, örme ve örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları ve ayakkabı ihracatımızda düşüş meydana geldiği anlaşılmaktadır.

Tablo: 23 Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Ukrayna'ya İhracat ve İthalat İstatistikleri (dolar)

Yıllar	İHRACAT		İTHALAT		HACİM		DENGE
	Değer	Payı (%)	Değer	Payı (%)	Değer	Payı (%)	Değer
1996	267.538.503		761.658.428		1.029.196.931		-494.119.925
1997	337.045.004	0,26	917.760.125	0,20	1.254.805.129	0,22	-580.715.121
1998	274.317.064	-0,19	988.781.322	0,08	1.263.098.386	0,01	-714.464.258
1999	225.821.187	-0,18	773.686.388	-0,22	999.507.575	-0,21	-547.865.201
2000	258.121.194	0,14	981.559.775	0,27	1.239.680.969	0,24	-723.438.581
2001	289.179.616	0,12	757.625.630	-0,23	1.046.805.246	-0,16	-468.446.014
2002	313.265.002	0,08	991.097.280	0,31	1.304.362.282	0,25	-677.832.278
2003	444.967.281	0,42	1.331.505.472	0,34	1.776.472.753	0,36	-886.538.191
2004	575.826.913	0,29	2.509.351.386	0,88	3.085.178.299	0,74	-1.933.524.473
2005	821.033.657	0,43	2.651.017.078	0,06	3.472.050.735	0,13	-1.829.983.421
2006	1.121.364.283	0,37	3.059.079.420	0,15	4.180.443.703	0,20	-1.937.715.137
2007	1.481.155.808	0,32	4.519.113.917	0,48	6.000.269.725	0,44	-3.037.958.109
2008	2.187.674.803	0,48	6.106.324.788	0,35	8.293.999.591	0,38	-3.918.649.985
2009	1.033.448.589	-0,53	3.156.659.138	-0,48	4.190.107.727	-0,49	-2.123.210.549

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

2010	1.260.423.143	0,22	3.832.744.022	0,21	5.093.167.165	0,22	-2.572.320.879
2011	1.729.760.289	0,37	4.812.060.121	0,26	6.541.820.410	0,28	-3.082.299.832
2012	1.829.195.018	0,06	4.394.199.797	-0,09	6.223.394.815	-0,05	-2.565.004.779
2013	2.189.244.511	0,20	4.516.332.838	0,03	6.705.577.349	0,08	-2.327.088.327
2014	1.729.293.602	-0,21	4.242.612.328	-0,06	5.971.905.930	-0,11	-2.513.318.726
2015	1.121.245.565	-0,35	3.448.171.136	-0,19	4.569.416.701	-0,23	-2.326.925.571
2016	1.253.154.770	0,12	2.547.635.876	-0,26	3.800.790.646	-0,17	-1.294.481.106
2017	1.341.221.494	0,07	2.817.132.471	0,11	4.158.353.965	0,09	-1.475.910.977

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo: 24 Türkiye'nin Fasıl Bazında 2016 ve 2017 Yıllarında Ukrayna'ya İhracatı

		2016	2017
Fasıllar	Fasıl tanımı	Değer (\$)	Değer (\$)
01	CANLI HAYVANLAR	5.340	
03	BALIKLAR, KABUKLU HAYVANLAR, YUMUŞAKÇALAR VE SUDA YAŞAYAN DİĞER OMURGASIZ HAYVANLAR	3.634.120	4.694.491
04	SÜT ÜRÜNLERİ, YUMURTALAR, TABİİ BAL, DİĞER YENİLEBİLİR HAYVANSAL MENŞELİ ÜRÜNLER		5.250
05	DİĞER HAYVANSAL MENŞELİ ÜRÜNLER (KIL, KEMİK, BOYNUZ, FİLDİŞİ, MERCAN, BAĞIRSAK, VB.)	434	751
06	CANLI AĞAÇLAR VE DİĞER BİTKİLER, YUMRULAR, KÖKLER VE BENZERLERİ, KESME ÇİÇEKLER VE SÜS YAPRAKLARI	538.226	746.406
07	YENİLEN SEBZELER VE BAZI KÖK VE YUMRULAR	24.823.900	24.182.555
08	YENİLEN MEYVELER VE SERT KABUKLU MEYVELER	117.231.709	96.931.038
09	KAHVE, ÇAY, PARAGUAY ÇAYI VE BAHARAT	545.351	376.665
10	HUBUBAT	1.221.118	1.462.409
11	DEĞİRMENCİLİK ÜRÜNLERİ, MALT, NIŞASTA, İNÜLİN, BUĞDAY GLUTENİ	258.316	552.504
12	YAĞLI TOHUM VE MEYVALAR, MUHTELİF TANE, TOHUM VE MEYVALAR, SANAYİDE VE TIPTA KULLANILAN BİTKİLER, SAMAN VE KABA YEM	23.801.856	23.318.904
13	LAK, SAKIZ, REÇİNE VE DİĞER BİTKİSEL ÖZSU VE HÜLASALAR	121.320	133.851
14	ÖRÜLMEMEYE ELVERİŞLİ BİTKİSEL MADDELER, TARİFENİN BAŞKA YERİNDE BELİRTİLMEMEYEN VEYA YER ALMAYAN BİTKİSEL ÜRÜNLER	875	10.976
15	HAYVANSAL VE BİTKİSEL KATI VE SIVI YAĞLAR, YEMEKLİK KATI YAĞLAR, HAYVANSAL VE BİTKİSEL MUMLAR	198.558	187.190
16	ET, BALIK, KABUKLU HAYVANLAR, YUMUŞAKÇALAR VEYA DİĞER SU OMURGASIZLARININ MÜSTAHZARLARI	199.732	
17	ŞEKER VE ŞEKER MAMULLERİ	2.619.121	4.966.061
18	KAKAO VE KAKAO MÜSTAHZARLARI	1.042.193	1.427.873
19	HUBUBAT, UN, NIŞASTA VEYA SÜT MÜSTAHZARLARI, PASTACILIK ÜRÜNLERİ	4.337.648	6.928.654
20	SEBZELER, MEYVALAR, SERT KABUKLU MEYVALAR VE BİTKİLERİN DİĞER KISIMLARINDAN ELDE EDİLEN MÜSTAHZARLAR	10.037.679	11.990.516
21	YENİLEN ÇEŞİTLİ GIDA MÜSTAHZARLARI (KAHVE HÜLASALARI, ÇAY HÜLASALARI, MAYALAR, SOSLAR, DİYET MAMALARI, VB.)	784.687	735.802

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

22	MEŞRUBAT, ALKOLLÜ İÇKİLER VE SİRKE	134.681	144.225
23	GIDA SANAYİİNİN KALINTI VE DÖKÜNTÜLERİ, HAYVANLAR İÇİN HAZIRLANMIŞ KABA YEMLER	21.871	59.220
24	TÜTÜN VE TÜTÜN YERİNE GEÇEN İŞLENMİŞ MADDELER	17.485.539	11.503.686
25	TUZ, KÜKÜRT, TOPRAKLAR VE TAŞLAR, ALÇILAR, KİREÇLER VE ÇİMENTO	21.037.440	24.941.115
26	METAL CEVHERLERİ, CÜRUF VE KÜL	1.312.518	4.405.681
27	MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE BUNLARIN DAMITILMASINDAN ELDE EDİLEN ÜRÜNLER, BİTÜMENLİ MADDELER, MİNERAL MUMLAR	18.771.446	35.471.721
28	İNORGANİK KİMYASALLAR, KIYMETLİ METAL, RADYOAKTİF ELEMENT, METAL VE İZOTOPLARIN ORGANİK-ANORGANİK BİLEŞİKLERİ	6.603.049	12.944.416
29	ORGANİK KİMYASAL ÜRÜNLER	490.444	1.726.792
30	ECZACILIK ÜRÜNLERİ	6.775.089	8.026.282
31	GÜBRELER	2.895.690	6.883.540
32	DEBAGATTE VE BOYACILIKTA KULLANILAN HÜLASALAR, TANENLER, BOYALAR, PİGMENTLER, VB, VERNİKLER, VB, MACUNLAR, MÜREKKEPLER	13.117.451	13.843.104
33	UÇUCU YAĞLAR VE REZİNOİTLER, PARFÜMERİ, KOZMETİK VEYA TUVALET MÜSTAHZARLARI	15.076.168	15.668.296
34	SABUNLAR, YÜZEY-AKTİF ORGANİK MADDELER, YIKAMA-YAĞLAMA MÜSTAHZARLARI, MUMLAR,BAKIM MÜSTAHZARLARI, DIŞÇILIK MÜSTAHZARLARI	7.063.130	6.020.286
35	ALBÜMİNOİD MADDELER, DEĞİŞİKLİĞE UĞRAMIŞ NIŞASTA ESASLI ÜRÜNLER, TUTKALLAR, ENZİMLER	3.133.874	3.680.906
36	BARUT VE PATLAYICI MADDELER, PİROTEKNİ MAMULLERİ, KİBRİTLER, PİROFORİK ALAŞIMLAR, ATEŞ ALICI MADDELER	5.689	51.544
37	FOTOĞRAFÇILIKTA VEYA SİNEMACILIKTA KULLANILAN EŞYA	303.651	316.245
38	MUHTELİF KİMYASAL MADDELER (BİODİZEL, YANGIN SÖNDÜRME MADDELERİ, DEZENFEKTANLAR, HAŞARAT ÖLDÜRÜCÜLER, VB.)	11.287.511	14.536.960
39	PLASTİKLER VE MAMULLERİ	66.165.666	78.902.427
40	KAUÇUK VE KAUÇUKTAN EŞYA	14.557.430	19.146.749
41	HAM POSTLAR, DERİLER (KÜRKLER HARIÇ) VE KÖSELELER	2.914.971	1.696.801
42	DERİ-SARACİYE EŞYASI, EYER-KOŞUM TAKIMLARI, SEYAHAT EŞYASI, EL ÇANTALARI VB MAHFAZALAR, HAYVAN BAĞIRSAĞINDAN MAMUL EŞYA	1.008.155	1.148.412
43	KÜRKLER VE TAKLİT KÜRKLER, BUNLARIN MAMULLERİ	163.190	64.664
44	AĞAÇ VE AHŞAP EŞYA, ODUN KÖMÜRÜ	1.946.769	3.481.077
46	HASIRDAN, SAZDAN VEYA ÖRÜLMEME ELVERİŞLİ DİĞER MADDELERDEN MAMULLER, SEPETÇİ VE HASIRCI EŞYASI	47.588	14.167
48	KAĞIT VE KARTON, KAĞIT HAMURUNDAN, KAĞITTAN VEYA KARTONDAN EŞYA	8.934.625	15.195.682
49	BASIL KİTAPLAR, GAZETELER, RESİMLER VE BASKI SANAYİİNİN DİĞER MAMULLERİ, EL VE MAKİNA YAZISI METİNLER VE PLANLAR	302.769	213.016
50	İPEK	2.384	1.767
51	YAPAĞI VE YÜN, İNCE VEYA KABA HAYVAN KILI, AT KILINDAN İPLİK VE DOKUNMUŞ MENSUCAT	605.540	779.327
52	PAMUK, PAMUK İPLİĞİ VE PAMUKLU MENSUCAT	29.525.066	26.562.167
53	DOKUMAYA ELVERİŞLİ DİĞER BİTKİSEL LİFLER, KAĞIT İPLİĞİ VE KAĞIT İPLİĞİNDEN	2.739	25.578
54	SENTETİK VE SUNİ FİLAİMENTLER, ŞERİTLER VE BENZERİ SENTETİK VE SUNİ DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELER	15.336.266	21.787.331
55	SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	13.676.191	18.007.060
56	VATKA, KEÇE VE DOKUNMAMIŞ MENSUCAT, ÖZEL İPLİKLER, SİCİM, KORDON, İP, HALAT VE BUNLARDAN MAMUL EŞYA	13.209.041	14.125.183
57	HALILAR VE DİĞER DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELERDEN YER KAPLAMALARI	10.864.023	13.248.205

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

58	ÖZEL DOKUNMUŞ MENSUCAT, TUFTEDİLMİŞ DOKUNABİLİR MENSUCAT,DANTELA,DUVAR HALILARI, ŞERİTÇİ VE KAYTANCI EŞYASI, İŞLEMELER	19.669.201	15.514.342
59	EMDİRİLMİŞ, SIVANMIŞ, KAPLANMIŞ VEYA LAMİNE EDİLMİŞ DOKUNABİLİR MENSUCAT, DOKUNABİLİR MADDELERDEN TEKNİK EŞYA	838.939	1.438.377
60	ÖRME EŞYA	39.827.865	40.525.198
61	ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARI	185.167.262	137.682.975
62	ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARI	112.448.515	76.154.130
63	DOKUNABİLİR MADDELERDEN HAZIR EŞYA, TAKIMLAR, KULLANILMIŞ GİYİM VE DOKUNMUŞ DİĞER EŞYA, PAÇAVRALAR	11.780.824	14.985.858
64	AYAKKABILAR, GETRLER, TOZLUKLAR VE BENZERİ EŞYA, BUNLARIN AKSAMI	11.143.409	8.063.017
65	BAŞLIKLAR VE AKSAMI (ŞAPKA, KASKET, KORUYUCU BAŞLIKLAR VB.)	204.903	346.143
66	ŞEMSİYELER, GÜNEŞ ŞEMSİYELERİ, BASTONLAR, İSKEMLE BASTONLAR, KAMÇILAR, KIRBAÇLAR VE BUNLARIN AKSAMI	25.434	29.095
67	HAZIRLANMIŞ İNCE VE KALIN KUŞ TÜYLERİ VE BUNLARDAN EŞYA, YAPMA ÇİÇEKLER, İNSAN SAÇINDAN EŞYA	18.903	15.918
68	TAŞ, ALÇI, ÇİMENTO, AMYANT, MİKA VEYA BENZERİ MADDELERDEN EŞYA	3.001.914	3.301.451
69	SERAMİK MAMULLERİ	6.196.253	5.904.476
70	CAM VE CAM EŞYA	5.132.623	4.431.415
71	KIYMETLİ VEYA YARI KIYMETLİ TAŞLAR, KIYMETLİ METALLER, İNCİLER, TAKLİT MÜCEVHERCİ EŞYASI, METAL PARALAR	9.412.557	16.989.482
72	DEMİR VE ÇELİK	30.379.579	54.724.054
73	DEMİR VEYA ÇELİKTEN EŞYA	37.398.105	39.337.461
74	BAKIR VE BAKIRDAN EŞYA	2.162.627	2.852.869
75	NİKEL VE NİKELDEN EŞYA	108.062	302.822
76	ALÜMİNYUM VE ALÜMİNYUMDAN EŞYA	7.010.967	10.403.777
78	KURŞUN VE KURŞUNDAN EŞYA	125	53.514
79	ÇİNKO VE ÇİNKODAN EŞYA	2.250	322.959
80	KALAY VE KALAYDAN EŞYA	21.579	
81	DİĞER ADI METALLER (TUNGSTEN, MOLİBDEN, TANTAL, MAGNEZYUM, KOBALT, BİZMUT, KADMIYUM, VB.), SERMETLER, BUNLARDAN EŞYA		16.543
82	ADİ METALLERDEN ALETLER, BIÇAKCI EŞYASI VE SOFRA TAKIMLARI, ADİ METALLERDEN BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	1.878.755	1.927.517
83	ADİ METALLERDEN ÇEŞİTLİ EŞYA (KİLİT, KASA, MOBİLYA TERTİBATI, VB.)	15.722.277	16.156.432
84	KAZANLAR, MAKİNALAR, MEKANİK CİHAZLAR VE ALETLER, NÜKLEER REAKTÖRLER, BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	104.656.994	122.435.805
85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR, SES KAYDETME-VERME, TELEVİZYON GÖRÜNTÜ-SES KAYDETME-VERME CİHAZLARI,AKSAM-PARÇA-AKSESUARI	39.267.756	44.769.092
86	DEMİRYOLU VB HATLARA AİT TAŞITLAR VE MALZEMELER, BUNLARIN AKSAM-PARÇALARI, MEKANİK TRAFİK SİNYALİZASYON CİHAZLARI	62.361	367.208
87	MOTORLU KARA TAŞITLARI, TRAKTÖRLER, BİSİKLETLER, MOTOSİKLETLER VE DİĞER KARA TAŞITLARI, BUNLARIN AKSAM, PARÇA, AKSESUARI	81.298.578	133.030.854
88	HAVA TAŞITLARI, UZAY TAŞITLARI VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALAR	17.100	2.655.342
89	GEMİLER VE SUDA YÜZEN TAŞIT VE ARAÇLAR	2.789.933	3.244.072
90	OPTİK, FOTOĞRAF, SİNEMA, ÖLÇÜ, KONTROL, AYAR, TIBBİ, CERRAHİ ALET VE CİHAZLAR, BUNLARIN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARI	5.392.395	4.700.329
91	SAATLER VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	23.791	441.546

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

92	MÜZİK ALETLERİ, BUNLARIN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARI	4.541	1.254
93	SİLAHLAR VE MÜHİMMAT, BUNLARIN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARI	2.500.815	5.185.589
94	MOBİLYALAR, YATAK TAKIMLARI, AYDINLATMA CİHAZLARI, REKLAM LAMBALARI, IŞIKLI TABELALAR VB., PREFABRİK YAPILAR	11.044.607	10.022.232
95	OYUNCAKLAR, OYUN VE SPOR MALZEMELERİ, BUNLARIN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARI	301.999	351.116
96	ÇEŞİTLİ MAMUL EŞYA (HİJYENİK HAVLU, BEBEK BEZİ, KALEM, ÇAKMAK, FERMUAR, FIRÇA VB.)	9.472.456	8.738.833
97	SANAT ESERLERİ, KOLLEKSİYON EŞYASI VE ANTİKALAR	114	
99	KİŞİSEL EŞYALAR, DENİZ VE HAVA TAŞITLARINA VERİLEN KUMANYA VE MALZEME (YAKITLAR HARİÇ)	588.565	790.361
Genel Toplam		1.253.154.770	1.341.488.986

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo: 25 Türkiye'nin Fasıl Bazında 2016 ve 2017 Yıllarında Ukrayna'dan İthalatı

		2016	2017
Fasıllar	Fasıl tanımı	Değer (\$)	Değer (\$)
01	CANLI HAYVANLAR	465.002	1.607.632
03	BALIKLAR, KABUKLU HAYVANLAR, YUMUŞAKÇALAR VE SUDA YAŞAYAN DİĞER OMURGASIZ HAYVANLAR	398.499	475.433
04	SÜT ÜRÜNLERİ, YUMURTALAR, TABİİ BAL, DİĞER YENİLEBİLİR HAYVANSAL MENŞELİ ÜRÜNLER	2.425.100	21.507.148
05	DİĞER HAYVANSAL MENŞELİ ÜRÜNLER (KIL, KEMİK, BOYNUZ, FİLDİŞİ, MERCAN, BAĞIRSAK, VB.)	461.400	464.590
06	CANLI AĞAÇLAR VE DİĞER BİTKİLER, YUMRULAR, KÖKLER VE BENZERLERİ, KESME ÇİÇEKLER VE SÜS YAPRAKLARI	70.080	265.363
07	YENİLEN SEBZELER VE BAZI KÖK VE YUMRULAR	2.051.468	8.964.921
08	YENİLEN MEYVELER VE SERT KABUKLU MEYVELER	20.087.771	4.453.403
09	KAHVE, ÇAY, PARAGUAY ÇAYI VE BAHARAT	107.152	70.438
10	HUBUBAT	6.896.664	171.356.542
11	DEĞİRMENCİLİK ÜRÜNLERİ, MALT, NIŞASTA, İNÜLİN, BUĞDAY GLUTENİ	364.207	1.453.128
12	YAĞLI TOHUM VE MEYVALAR, MUHTELİF TANE, TOHUM VE MEYVALAR, SANAYİDE VE TIPTA KULLANILAN BİTKİLER, SAMAN VE KABA YEM	289.243.537	311.727.142
15	HAYVANSAL VE BİTKİSEL KATI VE SIVI YAĞLAR, YEMEKLİK KATI YAĞLAR, HAYVANSAL VE BİTKİSEL MUMLAR	202.934.461	149.287.840
17	ŞEKER VE ŞEKER MAMULLERİ	4.910.174	21.210.084
18	KAKAO VE KAKAO MÜSTAHZARLARI	1.117.683	521.768
19	HUBUBAT, UN, NIŞASTA VEYA SÜT MÜSTAHZARLARI, PASTACILIK ÜRÜNLERİ	4.376.121	2.855.681
20	SEBZELER, MEYVALAR, SERT KABUKLU MEYVALAR VE BİTKİLERİN DİĞER KISIMLARINDAN ELDE EDİLEN MÜSTAHZARLAR		524.049
21	YENİLEN ÇEŞİTLİ GIDA MÜSTAHZARLARI (KAHVE HÜLASALARI, ÇAY HÜLASALARI, MAYALAR, SOSLAR, DİYET MAMALARI, VB.)	1.571.075	951.871
22	MEŞRUBAT, ALKOLLÜ İÇKİLER VE SİRKE	220.814	402.359
23	GIDA SANAYİİNİN KALINTI VE DÖKÜNTÜLERİ, HAYVANLAR İÇİN HAZIRLANMIŞ KABA YEMLER	177.272.730	215.630.272
24	TÜTÜN VE TÜTÜN YERİNE GEÇEN İŞLENMİŞ MADDELER	2.030.129	121.892
25	TUZ, KÜKÜRT, TOPRAKLAR VE TAŞLAR, ALÇILAR, KİREÇLER VE ÇİMENTO	22.777.588	32.083.966

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

26	METAL CEVHERLERİ, CÜRUF VE KÜL	87.242.438	132.763.532
27	MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE BUNLARIN DAMITILMASINDAN ELDE EDİLEN ÜRÜNLER, BİTÜMENLİ MADDELER, MİNERAL MUMLAR	34.531.663	39.315.915
28	İNORGANİK KİMYASALLAR, KIYMETLİ METAL, RADYOAKTİF ELEMENT, METAL VE İZOTOPLARIN ORGANİK-ANORGANİK BİLEŞİKLERİ	52.972.803	42.551.493
29	ORGANİK KİMYASAL ÜRÜNLER	1.777.528	1.976.031
30	ECZACILIK ÜRÜNLERİ	295.084	30.659
31	GÜBRELER	125.924.328	57.099.046
32	DEBAGATTE VE BOYACILIKTA KULLANILAN HÜLASALAR, TANENLER, BOYALAR, PİGMENTLER,VB, VERNİKLER, VB, MACUNLAR, MÜREKKEPLER	1.715.974	114.758
33	UÇUCU YAĞLAR VE REZİNOİTLER, PARFÜMERİ, KOZMETİK VEYA TUVALET MÜSTAHZARLARI	289.821	29.048
34	SABUNLAR, YÜZEY-AKTİF ORGANİK MADDELER, YIKAMA-YAĞLAMA MÜSTAHZARLARI, MUMLAR,BAKIM MÜSTAHZARLARI, DIŞÇILIK MÜSTAHZARLARI	311.424	468.665
35	ALBÜMİNOİD MADDELER, DEĞİŞİKLİĞE UĞRAMIŞ NIŞASTA ESASLI ÜRÜNLER, TUTKALLAR, ENZİMLER	444.316	601.675
36	BARUT VE PATLAYICI MADDELER, PİROTEKNİ MAMULLERİ, KİBRİTLER, PİROFORİK ALAŞIMLAR, ATEŞ ALICI MADDELER		108
37	FOTOĞRAFÇILIKTA VEYA SİNEMACILIKTA KULLANILAN EŞYA		2.161
38	MUHTELİF KİMYASAL MADDELER (BİODİZEL, YANGIN SÖNDÜRME MADDELERİ, DEZENFEKTANLAR, HAŞARAT ÖLDÜRÜCÜLER, VB.)	765.033	946.454
39	PLASTİKLER VE MAMULLERİ	4.309.478	30.811.733
40	KAUÇUK VE KAUÇUKTAN EŞYA	3.263.385	801.727
41	HAM POSTLAR, DERİLER (KÜRKLER HARİÇ) VE KÖSELELER	214.524	67.422
42	DERİ-SARACİYE EŞYASI, EYER-KOŞUM TAKIMLARI, SEYAHAT EŞYASI, EL ÇANTALARI VB MAHAFAZALAR, HAYVAN BAĞIRSAĞINDAN MAMUL EŞYA	1.940.652	91.636
43	KÜRKLER VE TAKLİT KÜRKLER, BUNLARIN MAMULLERİ	8.852	10.408
44	AĞAÇ VE AHŞAP EŞYA, ODUN KÖMÜRÜ	220.949.336	209.195.528
46	HASIRDAN, SAZDAN VEYA ÖRÜLMEME ELVERİŞLİ DİĞER MADDELERDEN MAMULLER, SEPETÇİ VE HASIRCI EŞYASI	233	
48	KAĞIT VE KARTON, KAĞIT HAMURUNDAN, KAĞITTAN VEYA KARTONDAN EŞYA	2.996.564	4.919.676
49	BASIL KİTAPLAR, GAZETELER, RESİMLER VE BASKI SANAYİİNİN DİĞER MAMULLERİ, EL VE MAKİNA YAZISI METİNLER VE PLANLAR	89.775	39.611
51	YAPAĞI VE YÜN, İNCE VEYA KABA HAYVAN KILI, AT KILINDAN İPLİK VE DOKUNMUŞ MENSUCAT		24.941
55	SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	4.087.097	5.122.586
56	VATKA, KEÇE VE DOKUNMAMIŞ MENSUCAT, ÖZEL İPLİKLER, SİCİM, KORDON, İP, HALAT VE BUNLARDAN MAMUL EŞYA	4.791.261	5.629.825
57	HALILAR VE DİĞER DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELERDEN YER KAPLAMALARI	10.617	
58	ÖZEL DOKUNMUŞ MENSUCAT, TUFTEDİLMİŞ DOKUNABİLİR MENSUCAT, DANTELA, DUVAR HALILARI, ŞERİTÇİ VE KAYTANCI EŞYASI, İŞLEMELER	8.697	
60	ÖRME EŞYA	342.242	262.949
61	ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARI	514.702	422.106
62	ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARI	1.155.490	1.070.684
63	DOKUNABİLİR MADDELERDEN HAZIR EŞYA, TAKIMLAR, KULLANILMIŞ GİYİM VE DOKUNMUŞ DİĞER EŞYA, PAÇAVRALAR	102.561	34.102

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

64	AYAKKABILAR, GETRERLER, TOZLUKLAR VE BENZERİ EŞYA, BUNLARIN AKSAM	572.804	452.848
65	BAŞLIKLAR VE AKSAM (ŞAPKA, KASKET, KORUYUCU BAŞLIKLAR VB.)	1.384	1.168
67	HAZIRLANMIŞ İNCE VE KALIN KUŞ TÜYLERİ VE BUNLARDAN EŞYA, YAPMA ÇİÇEKLER, İNSAN SAÇINDAN EŞYA	37.554	280
68	TAŞ, ALÇI, ÇİMENTO, AMYANT, MİKA VEYA BENZERİ MADDELERDEN EŞYA	114.984	781.425
69	SERAMİK MAMULLERİ	33.151	46.755
70	CAM VE CAM EŞYA	2.620.472	955.188
71	KIYMETLİ VEYA YARI KIYMETLİ TAŞLAR, KIYMETLİ METALLER, İNCİLER, TAKLİT MÜCEVHERCİ EŞYASI, METAL PARALAR	8.303	10.832
72	DEMİR VE ÇELİK	1.144.312.466	1.194.144.417
73	DEMİR VEYA ÇELİKTEN EŞYA	17.939.774	26.135.601
74	BAKIR VE BAKIRDAN EŞYA	45.466.097	71.033.638
75	NİKEL VE NİKELDEN EŞYA		120
76	ALÜMİNYUM VE ALÜMİNYUMDAN EŞYA	41.423	260.237
78	KURŞUN VE KURŞUNDAN EŞYA	787.319	982.581
79	ÇİNKO VE ÇİNKODAN EŞYA	5.176	
81	DİĞER ADI METALLER (TUNGSTEN, MOLİBDEN, TANTAL, MAGNEZYUM, KOBALT, BİZMUT, KADMIYUM, VB.), SERMETLER, BUNLARDAN EŞYA	110	175.184
82	ADI METALLERDEN ALETLER, BIÇAKCI EŞYASI VE SOFRA TAKIMLARI, ADI METALLERDEN BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	193.477	182.037
83	ADI METALLERDEN ÇEŞİTLİ EŞYA (KİLİT, KASA, MOBİLYA TERTİBATI, VB.)	42.185	142.076
84	KAZANLAR, MAKİNALAR, MEKANİK CİHAZLAR VE ALETLER, NÜKLEER REAKTÖRLER, BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	19.063.664	13.290.119
85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR, SES KAYDETME-VERME, TELEVİZYON GÖRÜNTÜ-SES KAYDETME-VERME CİHAZLARI, AKSAM-PARÇA-AKSESUARI	12.159.134	17.846.868
86	DEMİRYOLU VB HATLARA AİT TAŞITLAR VE MALZEMELER, BUNLARIN AKSAM-PARÇALARI, MEKANİK TRAFİK SİNYALİZASYON CİHAZLARI	715.489	2.084.844
87	MOTORLU KARA TAŞITLARI, TRAKTÖRLER, BİSİKLETLER, MOTOSİKLETLER VE DİĞER KARA TAŞITLARI, BUNLARIN AKSAM, PARÇA, AKSESUARI	285.776	299.967
88	HAVA TAŞITLARI, UZAY TAŞITLARI VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALAR	178.780	
89	GEMİLER VE SUDA YÜZEN TAŞIT VE ARAÇLAR	6.702.656	1.056.612
90	OPTİK, FOTOĞRAF, SİNEMA, ÖLÇÜ, KONTROL, AYAR, TIBBİ, CERRAHİ ALET VE CİHAZLAR, BUNLARIN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARI	2.294.195	2.225.349
91	SAATLER VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	2.851	
92	MÜZİK ALETLERİ, BUNLARIN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARI	641	
93	SİLAHLAR VE MÜHİMMAT, BUNLARIN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARI	959.618	1.324.446
94	MOBİLYALAR, YATAK TAKIMLARI, AYDINLATMA CİHAZLARI, REKLAM LAMBALARI, IŞIKLI TABELALAR VB., PREFABRİK YAPILAR	672.741	446.470
95	OYUNCAKLAR, OYUN VE SPOR MALZEMELERİ, BUNLARIN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARI	210.087	71.008
96	ÇEŞİTLİ MAMUL EŞYA (HİJYENİK HAVLU, BEBEK BEZİ, KALEM, ÇAKMAK, FERMUAR, FIRÇA VB.)	1.347.277	2.680.895
97	SANAT ESERLERİ, KOLLEKSİYON EŞYASI VE ANTİKALAR	28.755	10.288
99	KİŞİSEL EŞYALAR, DENİZ VE HAVA TAŞITLARINA VERİLEN KUMANYA VE MALZEME (YAKITLAR HARİÇ)		151.217
Genel Toplam		2.547.635.876	2.817.132.471

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo: 26 Türkiye'nin Ukrayna'ya İhracatında Büyüklük Sırasına Göre 12'li GTİP kapsamında 20 Eşya

G.T.İ.P.	Madde Tanımı	2016	2017
		Değer (\$)	Değer (\$)
6109.10.00.00.00	TİŞÖRT, FANİLA, ATLET, KAŞKORSE VB. GİYİM EŞYASI; PAMUKTAN (ÖRME VEYA KROŞE)	58.608.649	36.282.475
1206.00.10.00.00	AYÇİÇEĞİ TOHUMU (TOHURLUK)	23.657.462	23.177.831
8703.22.10.10.00	OTOMOBİL (BİNEK, BENZİNLİ, YENİ) (1000 CM3<SİLİNDİR HACMİ=<1500 CM3)	11.549.694	21.523.124
6006.22.00.00.00	PAMUKTAN DİĞER ÖRME VEYA KROŞE MENSUCAT; BOYANMIŞ	23.826.520	21.446.593
0805.21.10.00.00	MANDARİN (SATSUMA); TAZE VEYA KURUTULMUŞ		20.755.475
7204.21.10.00.11	ALAŞIMLI ÇELİK DÖKÜNTÜ, HURDALARI; PASLANMAZ ÇELİK, NİKEL>%8, SINIFLAN./DERECELEN.	6.966.176	20.163.140
8704.21.91.00.00	DİZEL/YARI DİZEL EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS YENİ TAŞITLAR (SİLİNDİR HAC.=<2500 CM3; BRÜT AĞIRLIĞI< 5TON)	10.540.280	19.696.453
6203.42.31.00.00	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN DENİMDEN PANTOLONLAR VE KISA PANTOLONLAR	23.270.071	15.608.544
0702.00.00.00.00	DOMATES (TAZE/SOĞUTULMUŞ)	16.945.660	14.923.559
0805.50.10.00.00	LİMON (CİTRUS LİMON, CİTRUS LİMONUM) (TAZE/KURUTULMUŞ)	16.303.419	14.784.420
8703.23.19.11.00	OTOMOBİL (BİNEK, BENZİNLİ, YENİ) (1500 CM3<SİLİNDİR HACMİ=<1600 CM3)	18.500.665	14.428.060
2710.19.43.00.11	MOTORİN; AĞIRLIK İTİBARI İLE KÜKÜRT ORANI % 0,001'İ GEÇMEYENLER	10.592	13.408.191
0806.10.10.00.00	ÜZÜM (SOFRALIK, TAZE)	10.998.636	12.496.108
7113.19.00.00.11	ALTINDAN MÜCEVHERCİ EŞYASI, AKSAMI (KIYMETLİ METALLERLE KAPLI/YALDIZLI/DEĞİL)	6.935.016	12.434.151
8403.10.90.00.00	DİĞER MADDELERDEN MERKEZİ ISITMA KAZANLARI	9.577.997	11.942.392
7322.19.00.00.11	DEMİR/ÇELİKTE RADYATÖRLER	12.699.795	11.918.332
5702.42.00.00.00	HALILAR VE DİĞER YER KAPLAMALARI; SENT. / SUNİ DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELERDEN, HAV YAPISINDA, HAZIR		11.271.757
5603.12.90.00.19	DOKUNMAMIŞ MENSUCAT [DOKUNABİLİR SENTETİK/SUNİ LİFDEN (25<M2<=70GR, DİĞER)]	9.682.237	10.663.969
0805.10.22.00.00	NAVEL (GÖBEKLİ) PORTAKALLAR; TATLI, TAZE		10.325.417
3926.40.00.00.00	PLASTİKTE KÜÇÜK HEYKELLER VE DİĞER SÜS EŞYASI	11.322	10.257.057

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo: 27 Ukrayna'ya 2017 Yılı İhracatımızda Artış Olan 12'li GTİP Bazında 20 Eşya

G.T.İ.P.	Madde Tanımı	2016	2017
		Değer (\$)	Değer (\$)
2710.19.43.00.11	MOTORİN; AĞIRLIK İTİBARI İLE KÜKÜRT ORANI % 0,001'İ GEÇMEYENLER	10.592	13.408.191
7204.21.10.00.11	ALAŞIMLI ÇELİK DÖKÜNTÜ, HURDALARI; PASLANMAZ ÇELİK, NİKEL>%8, SINIFLAN./DERECELEN.	6.966.176	20.163.140
5702.42.00.00.00	HALILAR VE DİĞER YER KAPLAMALARI; SENT. / SUNİ DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELERDEN, HAV YAPISINDA, HAZIR		11.271.757
0805.10.22.00.00	NAVEL (GÖBEKLİ) PORTAKALLAR; TATLI, TAZE		10.325.417
3926.40.00.00.00	PLASTİKTE KÜÇÜK HEYKELLER VE DİĞER SÜS EŞYASI	11.322	10.257.057

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

5804.21.00.90.00	SENTETİK LİFLERDEN MAKİNA İŞİ DANTELA (60.02 İLA 60.06 POZİSYONLARINDAKİ MENSUCAT HARİÇ)		10.005.839
8703.22.10.10.00	OTOMOBİL (BİNEK, BENZİNLİ, YENİ) (1000 CM3<SİLİNDİR HACMİ=<1500 CM3)	11.549.694	21.523.124
8701.94.10.00.00	TEKERLEKLİ ZİRAİ TRAKTÖRLER VE ORMANCILIKTA KULLANILAN TEKERLEKLİ TRAKTÖRLER; 75 KW < MOTOR GÜCÜ <=		9.859.117
0805.21.90.00.00	MANDARİN (SATSUMA HARİÇ); TAZE VEYA KURUTULMUŞ		9.760.045
8704.21.91.00.00	DİZEL/YARI DİZEL EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS YENİ TAŞITLAR (SİLİNDİR HAC.=<2500 CM3; BRÜT AĞIRLIĞI< 5TON)	10.540.280	19.696.453
0805.29.00.00.00	VİLKİNG VE BENZERİ TURUNÇGİL MELEZLERİ; TAZE VEYA KURUTULMUŞ		8.046.316
3812.39.90.00.00	KAUÇUK/PLASTİKLERİN DAYANIKLI HALE GETİRİLMESİNDE KULLANILAN DİĞER STABİLİZATÖR BİLEŞİKLER		7.876.818
3907.99.80.00.00	DİĞER POLİESTERLER; DOYMUŞ, İLK ŞEKİLDE		7.486.138
7113.19.00.00.11	ALTINDAN MÜCEVHERCİ EŞYASI, AKSAMI (KIYMETLİ METALLERLE KAPLI/YALDIZLI/DEĞİL)	6.935.016	12.434.151
4803.00.31.00.00	KREPELİ KAĞIT, SELÜLOZ ELYAF TABAKALARI (HER BİR KATININ M2AĞIR.<=25GR) RULO/TABAKA	1.232.186	6.401.278
8704.23.91.00.00	DİZEL/YARI DİZEL EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS YENİ TAŞITLAR (BRÜT AĞIRLIK.>20 TON)	2.670.504	7.725.706
6203.42.35.00.00	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN PAMUKTAN DİĞER PANTOLONLAR VE KISA PANTOLONLAR	5.448.080	9.966.821
8517.70.00.00.00	TELEFON CİHAZLARI, SES, GÖRÜNTÜ VEYA DİĞER BİLGİLERİ ALMAYA VEYA VERMEYE MAHSUS DİĞER CİHAZLAR İÇİN		4.109.089
8703.31.10.10.00	OTOMOBİL (BİNEK, DİZEL/YARI DİZEL, YENİ) (SİLİNDİR HACMİ=<1500 CM3)	2.239.030	5.674.285
6103.42.00.00.00	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN PANT.,ASKILI TULUM,KISA PANT.VE ŞORT PAMUKTAN (ÖRME VEYA KROŞE)	822.002	4.256.944

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo: 28 Ukrayna'ya 2017 Yılı İhracatımızda Azalış Olan 12'li GTİP Bazında 20 Eşya

G.T.İ.P.	Madde Tanımı	2016	2017
		Değer (\$)	Değer (\$)
6109.10.00.00.00	TİŞÖRT, FANILA, ATLET, KAŞKORSE VB. GİYİM EŞYASI; PAMUKTAN (ÖRME VEYA KROŞE)	58.608.649	36.282.475
0805.10.20.00.00	PORTAKAL (TATLI, TAZE)	20.323.051	
6110.19.10.00.00	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN KAZAK, SÜVETER, HIRKA, YELEKLER VS EŞYA; DİĞER İNCE KAYVAN KILINDAN (ÖRME VEYA	23.356.403	6.725.510
0805.20.90.00.00	DİĞER TURUNÇGİLLER (TAZE/KURUTULMUŞ)	16.386.100	
6211.42.90.00.00	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN DİĞER KIYAFET; PAMUKTAN	15.005.333	2.044.502
6104.29.90.00.17	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM; DOKUNABİLİR DİĞER MADDE (ÖRME VEYA KROŞE)	21.703.209	9.696.104
8701.90.35.00.00	TRAKTÖR; TEKERLEKLİ, YENİ, ZİRAİ VE ORMANCILIK İÇİN (75 KW<MOTOR GÜCÜ=< 90 KW)	9.641.790	
5702.42.90.00.00	YER KAPLAMALARI-SENT/SUNİ MADDEDEN, HAVLI, HAZIR EŞYA, TUFTESİZ/FLOKESİZ	9.235.199	
6203.43.90.00.00	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN DİĞER ŞORT; SENTETİK LİFLERDEN	9.198.900	5.407
6108.39.00.00.00	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN GECELİK VE PÜJAMA; DOKUMAYA ELVERİŞLİ DİĞER MADDELERDEN (ÖRME VEYA KROŞE)	8.710.727	1.027.209
6203.42.31.00.00	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN DENİMDEN PANTOLONLAR VE KISA PANTOLONLAR	23.270.071	15.608.544

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

5804.21.90.90.00	DANTELA; DİĞER MAKİNE İŞİ, SENTETİK LİFDEN, (60.02 İLA 60.06 POZ. HARİÇ)	6.692.613	
6205.90.80.00.18	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN GÖMLEK; DOKUMAYA ELVERİŞLİ DİĞER MADDELERDEN	10.316.374	3.994.934
3812.30.80.00.00	KAUÇUK/PLASTİKLERİN DAYANIKLI HALE GETİRİLMESİNDE KULLANILAN DİĞER STABİLİZATÖR BİLEŞİKLER	5.950.818	
8536.69.90.00.11	EV TİPİ FİŞLER VE SOKETLER	9.345.286	3.555.390
5208.33.00.10.00	ELASTİKİ MENSUCAT; (BOYANMIŞ)(PAMUK>=%85) 3'LÜ VEYA 4'LÜ DİMİ (KIRIK DİMİ DAHİL)	9.645.267	4.026.329
6204.62.90.00.00	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN DİĞER PANTOLONLAR; PAMUKTAN, DİĞERLERİ	6.371.509	822.891
3907.99.90.00.00	DİĞER POLİESTERLER; DOYMUŞ, İLK ŞEKİLDE	5.469.353	
5804.10.90.90.00	DİĞER FASONELİ TÜLLER VE AĞ MENSUCAT; DOKUNMUŞ, ÖRME VEYA KROŞE HARİÇ	7.154.330	1.889.831
5211.42.00.92.00	FARKLI RENKTEKİ İPLİKLERDEN DENİM; PAMUKLU, PAMUK ORANI<%85, M2> 200 GR, FASONESİZ	5.797.258	1.370.298
8703.23.19.11.00	OTOMOBİL (BİNEK, BENZİNLİ, YENİ) (1500 CM3<SİLİNDİR HACMİ<=1600 CM3)	18.500.665	14.428.060

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo: 29 Türkiye'nin Ukrayna'dan İthalatında Büyüklük Sırasına Göre 12'li GTİP Bazında 20 Eşya

G.T.İ.P.	Madde Tanımı	2017
		Değer (\$)
1201.90.00.00.00	SOYA FASULYESİ (KIRILMIŞ OLSUN OLMASIN); TOHUMLUK OLMAYAN	276.960.796
7202.30.00.00.00	FERRO-SİLİKO-MANGANEZ	236.095.338
7207.11.16.00.00	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YARI MAMULLER; KALINLIK>130MM,HADDELENMİŞ, KARBON<%25	166.885.538
1512.11.91.00.00	AYÇİÇEĞİ TOHUMU YAĞI, FRAKSİYONLARI (HAM); DİĞER AMAÇLARLA KULLANILANLAR	146.870.389
7207.12.10.00.12	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN SÜREKLİ DÖKÜM LEVHA BLOKLAR [C ORANI<%0, 25, ENİNE KESİT DİKDÖRTGEN (K	112.511.623
2601.12.00.00.00	DEMİR CEVHERLERİ; AGLOMERE EDİLMİŞ	104.530.467
7207.11.14.00.00	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YARI MAMULLER; KALINLIK<=130MM,HADDELENMİŞ, KARBON<%25	99.308.599
4407.11.90.90.00	ÇAM AĞACINDAN DİĞER KERESTE; KALINLIK>6 MM	93.115.868
1001.99.00.0.11	ADI BUĞDAY; TOHUMLUK OLMAYAN	90.832.082
2302.30.100.0.11	KEPEKLER; BUĞDAYDAN, NIŞASTA =<%28, GÖZ =0, 2 MM ELEKTEN GEÇEN ÜRÜN =<%10, KÜL ORANI =>%1, 5	85.779.044
2306.30.00.00.00	AYÇİÇEĞİ TOHUMU YAĞI ÜRETİMİNDEN ARTA KALAN KÜSPE VE KATI ATIKLAR	73.814.135
7208.39.00.90.19	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YASSI MAMÜLLER (RULO, SICAK HADDE, KALIN.<3MM. SICAK HADDE)	69.983.753
7207.20.15.00.14	SÜREKLİ DÖKÜM KÜTÜKLER (%0, 25=<KARBON<%0, 6, GENİŞLİĞİ KALINLIĞININ 2 KATINDAN AZ, OTOMAT ÇELİĞİNDE	56.314.728
7208.38.00.90.19	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTEN YASSI MAMÜLLER (RULO, SICAK HADDE, 3=<KALIN.<4, 75MM.SICAK HADDE)	53.820.234
1005.90.00.00.19	MISIR (DİĞER)	52.689.222

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

7201.10.30.00.00	ALAŞIMSIZ DÖKME DEMİR (FOSFOR = <%0, 5, %0, 1=<MANGENEZ<%0, 4, İLK ŞEKİLERDE)	52.104.140
7403.11.00.10.00	RAFİNE EDİLMİŞ ELEKTROLİTİK BAKIRDAN KATOTLAR VE KATOT PARÇALARI	51.012.436
7204.49.90.00.19	DİĞER DÖKÜNTÜ VE HURDALAR (DİĞER DEMİR VE ÇELİK TEN)	46.183.997
3102.10.10.00.00	ÜRE; KURU ANHİDRİT ÜRÜN ÜZERİNDEN, AZOT MİKTARI AĞIRLIK OLARAK >%45	42.580.946
7209.17.90.90.00	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİK TEN YASSI MAMÜLLER (C<%0, 6, RULO, SOĞUK HADDE, GEN.=>600MM.0, 5MM.=<KALIN	42.525.737

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo: 30 Ukrayna'dan İthalatımızda 2017 Yılında Azalış Olan 12'li GTİP bazında 20 Eşya

G.T.İ.P.	Madde Tanımı	2016	2017
		Değer (\$)	Değer (\$)
7207.11.16.00.00	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİK TEN YARI MAMULLER; KALINLIK>130MM,HADDELENMİŞ, KARBON<%25	274.591.009	166.885.538
4407.10.93.00.00	PİNUS SYLVESTRİS CİNSİ ÇAMDAN DİĞER KERESTE; KALINLIK>6 MM	80.757.541	0
7201.10.30.00.00	ALAŞIMSIZ DÖKME DEMİR (FOSFOR = <%0, 5, %0, 1=<MANGENEZ<%0, 4, İLK ŞEKİLERDE)	106.806.381	52.104.140
3102.10.10.00.00	ÜRE; KURU ANHİDRİT ÜRÜN ÜZERİNDEN, AZOT MİKTARI AĞIRLIK OLARAK >%45	95.618.060	42.580.946
1512.11.91.00.00	AYÇİÇEĞİ TOHUMU YAĞI, FRAKSİYONLARI (HAM); DİĞER AMAÇLARLA KULLANILANLAR	196.855.219	146.870.389
7201.10.90.00.00	ALAŞIMSIZ DÖKME DEMİR (FOSFOR = <%0, 5, MANGENEZ <%0, 1, İLK ŞEKİLERDE)	46.579.539	7.030.507
4412.32.10.00.00	KONTRPLAKLAR; (EN AZ BİR DİŞ YÜZÜ GENİŞ YAPRAKLI AĞAÇLARDAN), KALINLIK<=6MM	30.089.670	0
2814.10.00.00.00	SAF AMONYAK	44.279.316	21.709.374
4403.20.31.00.00	PİNUS SYLVESTRİS L. CİNSİ ÇAM (KERESTELİK TOMRUK)	21.924.793	
2304.00.00.00.00	SOYA FASULYESİ YAĞI ÜRETİMİNDEN ARTA KALAN KÜSPE VE KATI ATIKLAR	21.616.013	6.207.918
2710.19.43.00.11	MOTORİN; AĞIRLIK İTİBARI İLE KÜKÜRT ORANI % 0,001'İ GEÇMEYENLER	13.622.021	0
0802.31.00.00.00	CEVİZ; KABUKLU (TAZE/KURUTULMUŞ)	14.444.084	2.882.349
4407.10.91.00.00	PİECEA ABİES KARST.' TÜRÜ LADİN VE GÜMÜŞ SELVİDEN DİĞER KERESTE; KALINLIK>6 MM	10.197.233	0
7207.20.15.00.13	HADDELENMİŞ KÜTÜKLER (%0, 25=<KARBON<%0, 6, GENİŞLİĞİ KALINLIĞININ 2 KATINDAN AZ, OTOMAT ÇELİĞİNDEN)	43.684.939	35.709.075
3102.21.00.00.00	AMONYUM SÜLFAT	20.342.928	13.299.898
2701.11.00.00.00	ANTRASİT	10.953.142	4.953.575
7213.91.49.00.13	DEMİR/ALAŞIMSIZ ÇELİK TEN TEL VE ÇİVİ İMALİ İÇİN FILMAŞIN (%0,06< C <%0,25, SICAK HADDE, KANGAL, ÇAP<	6.958.134	1.270.907
7204.49.90.00.19	DİĞER DÖKÜNTÜ VE HURDALAR (DİĞER DEMİR VE ÇELİK TEN)	51.626.760	46.183.997
3102.30.90.00.00	AMONYUM NİTRAT; DİĞER HALLERDE	5.110.990	0
7201.10.19.00.00	ALAŞIMSIZ DÖKME DEMİR (FOSFOR = <%0, 5, MANGENEZ =>%0, 4 VE SİLİSYUM ORANI>%1)	5.073.435	0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Tablo: 31 Ukrayna'dan İthalatımızda 2017 Yılında Artış Olan 12'li GTİP Bazında 10 Eşya

G.T.İ.P.	Madde Tanımı	2016	2017
		Değer (\$)	Değer (\$)
7202.30.00.00.00	FERRO-SİLİKO-MANGANEZ	120.818.596	236.095.338
4407.11.90.90.00	ÇAM AĞACINDAN DİĞER KERESTE; KALINLIK>6 MM		93.115.868
1001.99.00.00.11	ADİ BUĞDAY; TOHUMLUK OLMAYAN	5.147.932	90.832.082
1005.90.00.00.19	MISIR (DİĞER)	1.629.271	52.689.222
2601.12.00.00.00	DEMİR CEVHERLERİ; AGLOMERE EDİLMİŞ	74.422.467	104.530.467
7202.11.80.00.00	FERRO-MANGANEZ (C ORANI >%2)	9.138.949	38.113.213
1003.90.00.00.19	DİĞER ARPA; TOHUMLUK OLMAYAN		25.576.128
7403.11.00.10.00	RAFİNE EDİLMİŞ ELEKTROLİTİK BAKIRDAN KATOTLAR VE KATOT PARÇALARI	27.317.517	51.012.436
4412.33.00.00.00	KONTRPLAKLAR; EN AZ BİR DIŞ YÜZÜ KIZILAĞAÇ, DİŞBUDAK, KAYIN,? (DEVAMI RESMİ GAZETEDE) AĞAÇLARINDAN O		22.521.949
2302.30.10.00.11	KEPEKLER; BUĞDAYDAN, NIŞASTA =<%28, GÖZ =0, 2 MM ELEKTEN GEÇEN ÜRÜN =<%10, KÜL ORANI =>%1, 5	65.851.439	85.779.044
7208.38.00.90.19	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTE YASSI MAMÜLLER (RULO, SICAK HADDE, 3=<KALIN.<4, 75MM.SICAK HADDE)	34.168.423	53.820.234
2306.30.00.00.00	AYÇİÇEĞİ TOHUMU YAĞI ÜRETİMİNDEN ARTA KALAN KÜSPE VE KATI ATIKLAR	54.341.876	73.814.135
0405.10.19.00.00	TEREYAĞI (TABİİ, KATI YAĞ =<%85, DİĞER)	2.021.680	21.342.330
3904.10.00.00.19	PVC POLİVİNİL Klorür (KARIŞTIRILMAMIŞ) (İLK ŞEKİLDE) DİĞERLERİ		19.276.263
7202.19.00.00.19	DİĞER FERRO MANGANEZ	3.971.584	22.891.262
1701.99.10.00.11	ŞEKER; KRİSTAL, İLAVE AROMA/RENK VERİCİ MADDELER İÇERMEYEN	4.889.040	21.195.040
7208.39.00.90.19	DEMİR VEYA ALAŞIMSIZ ÇELİKTE YASSI MAMÜLLER (RULO, SICAK HADDE, KALIN.<3MM. SICAK HADDE)	54.504.671	69.983.753
7207.20.15.00.14	SÜREKLİ DÖKÜM KÜTÜKLER (%0, 25=<KARBON<%0, 6, GENİŞLİĞİ KALINLIĞININ 2 KATINDAN AZ, OTOMAT ÇELİĞİNDE	42.199.601	56.314.728
1206.00.99.00.19	AYÇİÇEĞİ TOHUMU; DİĞERLERİ (DİĞER ŞEKİLLERDE)	1.405.151	15.495.987
2601.11.00.00.00	DEMİR CEVHERLERİ; AGLOMERE EDİLMEMİŞ	3.252.282	17.182.581

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Tablo: 32 Ukrayna'ya 2015, 2016 ve 2017 Yıllarında Deri, Tekstil, Hazır Giyim Ve Ayakkabı Sektörü Ürünlerinin Fasıllar Bazında İhracat İstatistikleri

Fasıllar	Fasıl Tanımı	2015	2016	2017	Artış/Azalış	Artış/Azalış
		IHRACAT	IHRACAT	IHRACAT		
		Değer \$	Değer \$	Değer \$	2015/2016	2016/2017
41	HAM POSTLAR, DERİLER (KÜRKLER HARİÇ) VE KÖŞELELER	6.933.521	2.914.971	1.696.801	-0,58	-0,42
42	DERİ-SARACİYE EŞYASI, EYER-KOŞUM TAKIMLARI, SEYAHAT EŞYASI, EL ÇANTALARI VB MAHAFAZALAR, HAYVAN BAĞIRSAĞINDAN MAMUL EŞYA	723.462	1.008.155	1.148.412	0,39	0,14
43	KÜRKLER VE TAKLİT KÜRKLER, BUNLARIN MAMULLERİ	345.898	163.190	64.664	-0,53	-0,60
50	İPEK		2.384	1.767	0,00	-0,26
51	YAPAĞI VE YÜN, İNCE VEYA KABA HAYVAN KILI, AT KILINDAN İPLİK VE DOKUNMUŞ MENSUCAT	907.839	605.540	779.327	-0,33	0,29
52	PAMUK, PAMUK İPLİĞİ VE PAMUKLU MENSUCAT	41.718.590	29.525.066	26.562.167	-0,29	-0,10
53	DOKUMAYA ELVERİŞLİ DİĞER BİTKİSEL LİFLER, KAĞIT İPLİĞİ VE KAĞIT İPLİĞİNDEN	22.517	2.739	25.578	-0,88	8,34
54	SENTETİK VE SUNİ FİLAİMENTLER, ŞERİTLER VE BENZERİ SENTETİK VE SUNİ DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELER	30.773.102	15.336.266	21.787.331	-0,50	0,42
55	SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	15.221.926	13.676.191	18.007.060	-0,10	0,32
56	VATKA, KEÇE VE DOKUNMAMIŞ MENSUCAT, ÖZEL İPLİKLER, SİCİM, KORDON, İP, HALAT VE BUNLARDAN MAMUL EŞYA	14.726.535	13.209.041	14.125.183	-0,10	0,07
57	HALILAR VE DİĞER DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELERDEN YER KAPLAMALARI	9.032.492	10.864.023	13.248.205	0,20	0,22
58	ÖZEL DOKUNMUŞ MENSUCAT, TUFTEDİLMİŞ DOKUNABİLİR MENSUCAT, DANTELA, DUVAR HALILARI, ŞERİTÇİ VE KAYTANCI EŞYASI, İŞLEMELER	36.060.563	19.669.201	15.514.342	-0,45	-0,21
59	EMDİRİLMİŞ, SIVANMIŞ, KAPLANMIŞ VEYA LAMİNE EDİLMİŞ DOKUNABİLİR MENSUCAT, DOKUNABİLİR MADDELERDEN TEKNİK EŞYA	987.094	838.939	1.438.377	-0,15	0,71
60	ÖRME EŞYA	58.725.565	39.827.865	40.525.198	-0,32	0,02
61	ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARI	165.318.598	185.167.262	137.682.975	0,12	-0,26
62	ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARI	106.108.341	112.448.515	76.154.130	0,06	-0,32
63	DOKUNABİLİR MADDELERDEN HAZIR EŞYA, TAKIMLAR, KULLANILMIŞ GİYİM VE DOKUNMUŞ DİĞER EŞYA, PAÇAVRALAR	11.502.542	11.780.824	14.985.858	0,02	0,27
64	AYAKKABILAR, GETRİLER, TOZLUKLAR VE BENZERİ EŞYA, BUNLARIN AKSAMI	13.170.014	11.143.409	8.063.017	-0,15	-0,28
Genel Toplam		512.278.599	468.183.581	391.810.392	-0,09	-0,16

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Yatırımlar

Türkiye'nin Ukrayna'daki Doğrudan Yatırımları

Ukrayna Devlet İstatistik Servisi verilerine göre, 31 Aralık 2017 tarihi itibariyle Ukrayna'daki Türk yatırımlarının tutarı yaklaşık 312,2 milyon dolardır. Ukrayna'ya direkt yatırımlarda bulunan 122 ülke arasında Türkiye 18 inci sırada yer almaktadır. Ancak, Türk firmalarının bir kısmı yatırımlarını üçüncü ülkeler üzerinden yaptıkları için fiiliyatta gerçekleşen yatırım miktarı 3 milyar doların üzerindedir.

Turkcell 2003 yılı sonlarına doğru DCC isimli Ukrayna firmasının % 51'ini 50 milyon ABD Dolarına satın alarak hizmet vermeye başlayan ve daha sonra hisselerin tamamını alarak bugüne kadar 1,7 Milyar \$ yatırım yapan "Lifecell" markasıyla Ukrayna'da GSM operatörü olarak hizmet vermeye devam etmektedir. 2017 yılı sonu itibariyle Lifecell'in abone sayısı 11,1 milyon olup, pazar payı % 16,5 seviyesindedir.

Dniprooliya Ukrayna'nın Kriviy Rig şehrinde 2009 yılında ayçiçek yağı üretmek üzere 40 milyon ABD doları yatırım yapılarak kurulmuştur.

Ülker Ukrayna'nın başkenti Kiev de Bisküvi ve şekerleme ürünlerini üretmek üzere 2002 yılından 66.000 m²'lik alan üzerinde yaklaşık 10 milyon dolara kurulmuş olup, daha sonra fabrika bir Türk vatandaşına satmıştır.

Onur İnşaat: Kiev, Vişnove, Obukhovile Lviv şehrinde; Ryasne, Ojidov ve Sambir asfalt ve mekanik kaplama üretim tesislerinde yaklaşık 4.000 kişi istihdam etmektedir.

Lviv Wood Industry Lviv Bölgesinde 2014 yılında 7.000 M2 kapalı olmak üzere toplam 27.000 M2 alan üzerine kereste, kaplama, papel ve kapı sereni üretmektedir.

Boydak Dış Ticaret A.Ş., 2011 yılının Ukrayna'nın Donbas bölgesinde 2,5 milyon Euro'ya satın aldığı mobilya fabrikasında üretime ara verilmiştir.

Benzer şekilde, Efes Ukrayna firmasının fabrikası da Donetsk şehri yakınlarında bulunmaktadır. Son yıllarda, satışa sunulacak ürünlerin Donbas bölgesinden Ukrayna'nın diğer yerlerine taşımacılığında ve aynı şekilde Donbas bölgesindeki fabrikaya hammadde sevkiyatında yaşanan sıkıntılar nedeniyle Efes Ukrayna fabrikasında da üretim yapılamamaktadır.

Şişecam Topluluğu'nun cam ambalaj üreten kuruluşu “Anadolu Cam” 2011 yılının Şubat ayında 35 milyon Avro tutarında bir yatırım ile Ukrayna'nın Harkov şehrinde Meref Cam Fabrikasında cam ambalaj üretimine başlamıştır. Söz konusu fabrikada kavanoz ve şişe üretimi yapılmaktadır. Ancak, talep yetersizliği nedeniyle bir süreden beri fabrikada üretime ara verilmiştir.

Arkas Ukrayna 15 yıldan beri deniz taşımacılığında Ukrayna'nın Odesa ve Çornomorsk limanlarına yük taşımaktadır.

Günsel Global Lojistik Tic. Ltd. Şti. 20 yıldan beri Ukrayna'da yük ve yolcu taşımacılığı konusunda faaliyet göstermektedir.

Ukrayna'da Türk müteahhitleri tarafından tamamlanan projeler 6 milyar doların üzerindedir. Ukrayna'nın en modern futbol stadyumu Donbas arena Enka İnşaat, Kiev Uluslararası havaalanı D Terminali Doğuş-YDA-Alarko ortaklığı, yüzlerce kilometreyi bulan karayolu Onur İnşaat tarafından gerçekleştirilmiştir.

Halen, Limak İnşaat Dnitropetrovsk şehrinde metro, Onur İnşaat ülke genelinde Karayolu, Demir İnşaat ise Vinnitsa şehrinde 600 konut inşaatı yapımına devam etmektedir.

Ukrayna'daki Türk inşaat firmalarının faaliyetleri, Ukrayna'nın içinde bulunduğu sermaye yetersizliği nedeniyle istenilen düzeyin gerisinde kalmaktadır. Ukraynalı işverenlerin ödemeleri bazen geciktirmesi müteahhit firmalarımız ile sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır. Ukrayna pazarına firmalarımızca yoğun ilgi duyulmasına karşın pazardaki sorunlar firmalarımızın çekimser durmasına neden olmaktadır. İnşaat konusunda, devlet projelerinde yaşanan en önemli sorun ise hakedişlerde ortaya çıkmaktadır. Birçok firmanın hakedişleri almada yaşadıkları sıkıntılar bilinmektedir.

Ayraca, Türk firmaları, Ukrayna'da üretim, finans, ulaştırma, inşaat, gıda, tekstil, orman ürünleri, maden, metal ve yapı malzemeleri ve diğer alanlarında, başarılı bir şekilde yer almaktadır.

Hazır giyim ve perakende: Colins, Koton, DeFacto, LC Waikiki, Sassofono, Aktor Deri, Süvari ve Cacharel; elektrikli ev aletlerinde: Viko, Borsan ve Makel; kozmetikte: Evyap, Miorre, ev aletlerinde: Beko, Dalgakıran Kompresör; ilaçta: Nobel ve Ve Farma gibi birçok firmamız faaliyet göstermektedir.

Finansal sektörde, iki Türk Bankası Creditwest (Altınbaş) ve Crediteurope (Finansbank) Ukrana’da servis sağlamaktadır.

Havacılık sektöründe Ukrayna’nın bağımsızlığından itibaren Türk Hava Yolları faaliyet göstermekte olup, günümüzde İstanbul-Kiev, Odesa, Kherson, Lviv, Harkov ve Zaporojie olmak üzere 6 şehre doğrudan uçuş yapmaktadır. Ayrıca, Ukrayna hava yollarında faaliyet göstermekte olup, iki Türk özel yolcu taşıyıcı firmalarımız Onur Air ve Pegasus’un da Ukrayna’ya uçuşları bulunmaktadır.

Ticari İlişkilerde Bilinmesi Gerekli Genel Konular

Gümrük Vergileri

İthalat işlemleri sırasında alınan vergiler; gümrük değeri üzerinden veya ölçü birimi (kg, adet, çift vb.) üzerinden alınan Gümrük Vergisi, Özel Tüketim Vergisi (sadece özel tüketim vergisine tabi olan mallar için), eşyanın gümrüklü ithal maliyeti üzerinden alınan Katma Değer Vergisi ve gümrük işlemleri için alınan ücretlerdir.

Tüketim vergisi alkol ve alkollü içecekler, tütün mamulleri, otomobiller ve petrol mamulleri ithalatında uygulanmaktadır. Ukrayna gümrük tarife cetveli yaklaşık 11.000 kalemden oluşmaktadır. Gümrük vergileri genel itibariyle ad valorem olarak uygulanmakta, bununla birlikte bazı ürünler için özel ve birleşik tarifeler de uygulanmaktadır.

Ukrayna Parlamentosu tarafından Dünya Ticaret Örgütü’ne katılım yolundaki yükümlülükler çerçevesinde pek çok üründeki gümrük vergisi oranı düşürülmüştür. Yapılan bu çalışma sonrasında, 2017 yılında, tüm ürünler için uygulanan ortalama gümrük vergisi oranı % 4,88’dir. Tarım ürünlerinde ortalama % 8,53 oranında, sanayi ürünlerinde ise % 3,67 oranında gümrük vergisi uygulanmaktadır.

Malın Gümrüklenmiş Değeri = Malın değeri + Tüketim Vergisine Tabi ise Tüketim Vergisi + Gümrük Vergisi + Bu Toplam üzerinden % 20 KDV.

01 Haziran 2012 tarihinde yürürlüğe giren “Ukrayna Gümrük Kanunu” ile Bavul/Kargo Ticaretinde gerçek kişilerin gümrük rejimine tabi olmadan bedelsiz olarak (bandrol vergisine tabi alkol ve tütün mamulleri vb. hariç) Ukrayna’ya getirebilecekleri eşya değeri, günde bir defadan fazla olmamak ve ağırlığı 50 kilogramı aşmamak şartıyla, mevcut 200 Avro’dan;

- Havalimanlarında 1.000 Avro'ya,
- Kara ve deniz sınırlarında 500 Avro'ya,
- Uluslararası posta kolileri ile ülke dışından gönderilecek eşyalar için 300 Avro'ya yükseltilmiştir.

Gümrük değeri 1.000 Avro ile 10.000 Avro arasında olan eşyalar için; gümrük organlarına yazılı beyanda bulunma zorunluluğu getirilmiş olup, getirilen eşyadan gümrük değerinin %10'u oranında gümrük vergisi ve Katma Değer Vergisi (% 20) tahsil edilecektir. (Ukrayna'ya girişte alınan vergi; eşyanın gümrük değerinin % 10'u + toplam üzerinden % 20 oranında KDV şeklinde hesaplanmaktadır).

Ukrayna'ya yolcu beraberinde veya yolcu beraberinde olmadan getirilen eşya değerinin 10.000 Avro'yu aşması halinde, söz konusu eşya ithalat rejimi hükümlerine tabi olacaktır.

Toplam değeri 200 Avro'yu aşmayan gıda mamullerinin maksimum 10 kg'lık ambalajlarda bulunması şartıyla yolcu beraberinde eşya olarak gümrüksüz ithaline izin verilmektedir.

Ukrayna'dan transit olarak geçen gümrük vergisi ve resimleri toplamı 60.000 Avro aşan mallar, Ukrayna'yı terk edeceği gümrük kapısına kadar Ukrayna güvenlik birimlerinin refakatinde gönderilir. Bu refakat işlemi için yaklaşık 1 kilometre için yaklaşık 1 dolar masraf ve harcırah talep edilmektedir.

Çeşitli Vergiler ve Harçlar

Ukrayna'nın, bugüne kadar yürürlüğe giren çeşitli, bazen birbiriyle çelişen yüzlerce kanun, kararname, düzenleme ve talimatlarıyla yönetilen vergi ve harç sistemi, 4 Aralık 2010 tarihinden itibaren, vergi muhasebesi ve mali durum muhasebesi kuralları birleştiren tek Ukrayna Vergi Yasası ile düzenlenmiştir. Vergi kurallarına dair değişiklikler Vergi Yasasında yapılan değişikliklerle gerçekleştirilmektedir.

Ukrayna'da kurumlar vergisi % 18, Katma Değer Vergisi (KDV) ise % 20 oranındadır.

Genel itibariyle % 20 oranında KDV uygulanmakla birlikte, belli sanayi dallarında örneğin, tahıl ticareti, denetim, danışmanlık, muhasebecilik, avukatlık, program geliştirme alanında çalışan firmaların faaliyetleri KDV'den muaftır.

KDV iadesinde belli kriterleri sağlayan Enerji ithalatçısı firmalara otomatik ödeme imkânı öngörülmüştür. Bu sayede, KDV iadesi başvurudan 3 hafta sonra gerçekleşmektedir.

İşletme ile ilgili masrafların vergiden düşülmesinde gerekçesiz yasaklama ya da sınırlama bulunmaktadır. Örneğin;

- Tek Vergi Ödemesine bağlı firmalardan alınan hizmet ve işlere dair masraflar vergiden düşülemez,
- Üretim, depolama ve nakil sırasında meydana gelen kayıp ve eksikler vergiden düşülemez,
- Ürün, iş, hizmet ve ticari marka tanıtım masrafları vergiden düşülemez,
- Ukraynalı olmayan firmalara ödenen, şerefiye, danışmanlık, reklam, pazarlama ve mühendislik ücretleri sınırlı bir şekilde vergiden düşülebilir.

Yeni iş kurulumu ve yatırım sırasında yapılan bir çok harcama (inşaat, ekipman alımı vs.) sırasında ödenen KDV'ler için, firma o dönem ilk satışını yapamaması nedeni ile KDV mükellefi görülmediği için KDV iadesine başvuramamaktadır.

Zararı taşıyabilmede limit bulunmamaktadır. Firmalar her türlü birikmiş zararlarını ileriki dönemlere taşıyabilmektedirler.

Vergi cezasında indirim uygulanmaktadır. Buna göre; eksik ödenen vergilerde temel ceza % 50'den % 25'e indirilmiştir. Azami ceza oranı da % 100'den (kişisel vergilerde bu oran % 200 idi) % 75'e indirilmiştir.

Sigara ve diğer tütün mamulleri, kahve, alkollü içkiler, çikolata, havyar ve otomobil ile ithal edilen araba lastiği, petrol ürünleri, video ve kameralar, müzik setleri, televizyon, av tüfekleri, mücevherat, kürk ve deri giyim eşyası gibi mallardan değişen oranlarda Özel Tüketim Vergisi alınmaktadır.

Yabancı yatırımcının Ukrayna'da elde ettiği ve vergisini ödediği kazancını ülkesine transfer etmek istemesi halinde, söz konusu kişinin ülkesi ile Ukrayna hükümeti arasındaki mevcut anlaşmada belirtilen hükümlere bağlı olarak, % 0-15 arasında değişen oranlarda stopaj vergisi tahsil edilmektedir.

İşverenler, çalışanları için brüt ücretleri üzerinden toplam % 22 oranında sosyal ödemeleri yapmaktadırlar.

Özel kişi gelir vergisi 1 Ocak 2016 tarihinden itibaren % 18 oranında uygulanmaktadır.

Yeni (sıfır) otomobil alındığı zaman, otomobil değeri üzerinden % 3, % 4 veya % 5 oranında (otomobil değerine bağlı) Ukrayna Emeklilik Fonuna ödeme yapılmaktadır.

Takvim yılı boyunca bir kişinin birden fazla kullanılmış araç satması durumunda, ikinci otomobilden başlayarak, her satılan aracının değeri üzerinden % 5 oranında vergi ödemek zorundadır.

15 Temmuz 2014 tarihinde yapılan değişiklikleri içeren 3 Kasım 1998 tarihli ve 1740 sayılı "Bazı Ekonomik İşlemlerinden Devlet Emeklilik Fonu'na Ödenecek Vergilere İlişkin" Ukrayna Bakanlar Kurulu'nun Kararı gereğince, Devlet Emeklilik Fonu'na aktarılacak üzere, döviz satın alma işlemlerinden % 1, nikâh yüzüğü hariç mücevher satışlarından % 5, taşınmaz mal (gayrimenkul mal) satın alma işlemlerinden % 1 oranında zorunlu ödeme yapılmaktadır.

3 Ağustos 2014 tarihinden itibaren geçici olarak Ukrayna'da % 1,5 oranında Savaş Vergisi uygulanmaktadır. Söz konusu verginin uygulama bitiş tarihi bilahare yayımlanacak Ukrayna Bakanlar Kurulu'nun Kararıyla belirtilecektir.

Standartlar ve Sertifikalar

Ukrayna'da Devlet Sertifikalandırma Sistemi uygulanmaktadır. Ukrayna dışında üretilen bir mamulün Ukrayna'ya ithalinde geçerli olan uygunluk sertifikasının adı "UkrSepro"dur. UkrSepro sisteminde zorunlu ve istek üzerine belgelendirme uygulanmaktadır. "Sertifikalandırılması Zorunlu olan Ürünler" listesi Ukrayna Standardizasyon Kuruluşu'nun (Derzhspozhyvstandart) 28 sayılı ve 1 Şubat 2005 tarihli Kararı'nda yer almaktadır. Bu listeyi sertifika merkezleri ve üreticiler ürünlerinin sertifikalandırılmasının zorunlu olup olmadığını öğrenmek için kullanabilmektedirler. Sertifikalandırılması zorunlu olan ürünlerin UkrSepro belgeleri olmadan ithalatı, ihracatı ve ülke içi alım satımına izin verilmemektedir. UkrSepro sertifikasının Tek Seferlik (her sevkiyat için ithalatçı firma tarafından alınan standart sertifika) veya Seri Üretim Sertifikası (gümrük makamlarına ibraz edilmek üzere üretici firma tarafından alınan 1, 2, 3 veya 5 yıl süre ile geçerli sertifika) olmak üzere iki türü vardır.

Bu sertifikalardan bir yıl geçerli olanı, üretim yerinde inceleme yapılmadan başvuru sahibi tarafından ibraz edilen belge analizinin ve üretici fabrikadan veya tedarikçiden alınan ürün numunelerinin sertifikasyon testlerinin olumlu sonuçlarına dayanarak verilir. ISO 9000 Kalite Güvence Sistemine sahip olan işletmeler (firmalar) için geçerlidir. İki yıl için geçerli olan sertifika üretim koşulları ve bu koşullarla üretilen mamulün Ukrayna Devlet Standardı Standartlarına (DSTU) uygunluğu incelenerek verilir. Bunu alacak olan firmalarda ISO 9000 serisine sahip olma şartı aranmamaktadır. Üç Yıllık UkrSepro sertifikası üretim yerinin teknik imkanlarının denetimi sonucu düzenlenen sertifika tipidir. Ukrayna dışındaki üreticilerin sertifikanın düzenlenmesi için istenilen belgelerin hazırlaması çok zor olduğundan dolayı, üretim yerinin sertifikalandırılması genelde yabancı

üreticilere tavsiye edilmemekte ve çok nadiren yapılmaktadır. Bunun yerine bir yıl için geçerli olan sertifika tercih edilmektedir. Söz konusu sertifika ise firmanın kalite sistemi ve denetiminin Ukrayna normlarına uygunluğu değerlendirilerek verilir. Bu belgenin alınabilmesi için firmanın ISO 9000 Kalite Güvence Sistemine sahip olması gerekmektedir. 2, 3 ve 5 Yıllık Seri Üretim Sertifikalarında ise genellikle Ukraynalı uzmanların üretim yerine gelerek inceleme yapmaları gerekmektedir. Bu incelemeler, ilgili üretici firmanın Ukrayna Devlet Düzenleme ve Tüketici Politikaları Komitesine veya bu Komiteye bağlı birimlere yapacakları başvuru üzerine ilgili ülkeye uzman gönderilerek yapılır.

Başvuru yapılırken, başvuru formunun İngilizce ve Rusça doldurulduktan sonra başvuru formu ile birlikte üretici firma tarafından üretilen mamullerle ilgili genel bilgileri içeren (firmanın adı ve adresi, çalışan işçi sayısı, üretim metodu, üretilen mamulün cinsi ve markası, üretilen mamulün çeşitleri, mamulün içerdiği maddeler, kalite değerlendirme bölümünde kaç kişi çalıştığı, varsa kalite belgesi, eğer kalite belgesi alınmamış ise hangi kalite standardına göre kalite denetiminin yapıldığı gibi ürün hakkındaki genel tanıtıcı bilgiler) beyan ve dokümanların eklenmesi ve bir üst yazıyla birlikte belirtilen adrese faks ile gönderilmesi gerekmektedir.

İhraç ürünlerinin Ukrayna'ya yapılan ithalatında bir yıl geçerli uygunluk belgesi alınması için müracaat edilecek laboratuvar adresi aşağıda belirtilmektedir.

Başvuruyu müteakiben söz konusu laboratuvarca yapılacak ön inceleme sonucu firmaya bildirilmekte, söz konusu laboratuvar ile yapılacak sözleşme sonrasında Türkiye'de yerinde inceleme yapmak üzere ekspertiz gönderilmektedir.

Uzmanların yol, konaklama ve iâşe giderleri başvuru sahibi firmaya ait ekspertiz ücreti, inceleme yapılacak üretim yerinde çalışan işçi sayısına göre belirlenmektedir.

Fabrikada ürün konusunda yapılacak inceleme için anılan kuruluşa ödenecek ücret, malın cinsine, çeşidine ve yatırımın büyüklüğüne göre 3.000 - 10.000 dolar arasında değişmektedir.

UkrSepro zorunlu sertifikası yanı sıra belirli ürünlerde Hijyen Belgesi, Ürün Kullanım İzni veya diğer belge ve lisanslar zorunlu kılınmıştır.

Ukrayna'da standartların geliştirilmesi ve karşılıklı olarak tanınması konusundaki çalışmalar son yıllarda hız kazanmış bulunmakla birlikte, standartlar alanındaki belirsizlik ve uygulamalar ticarete bir takım sorunlara yol açabilmektedir. Mevcut uygulamada, Ukrayna makamları şayet bir standarda uyum Ukrayna'nın imzalamış olduğu uluslararası bir anlaşma ile zorunlu kılınmamış ise yabancı

uygunluk sertifikalarını kabul etmemektedirler. Hali hazırda Ukrayna'nın Rusya Federasyonu, Belarus, Özbekistan, Ermenistan Cumhuriyeti, Kırgızistan, Gürcistan, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Moldova, Tacikistan gibi ülkeler ile sertifikaların karşılıklı tanınması konusunda ikili anlaşmaları imzalanmış bulunmaktadır.

Ukrayna standardizasyon kuruluşu olan Ukrmetrstandard 109 akredite ürün sertifikalandırma organına sahip bulunmaktadır. Diğer taraftan Ukrayna'da kar amaçlı çalışan pek çok sertifika kuruluşu bulunmaktadır. Pek çok ürün için yerel ve bölgesel yetkililer ile belediyelerin farklı belgeler talep etmesi sistemi karmaşık hale getirebilmektedir.

Dış Talepler

Türkiye'de iş çevrelerinden gelen teklif ve taleplerin duyuruları, Ukrayna'daki Sanayi ve Ticaret Odaları ile ticari ilanların yayınlandığı dergilere ve ilgili kuruluşlara, Ukrayna'dan gelen teklif ve talepler ise ilgili kurum ve kuruluşlara iletilmek üzere Ekonomi Bakanlığına, İhracatçı Birliklerine Müşavirliğimizce intikal ettirilmektedir.

Ürün Pazarlama

Son yıllarda, Ukrayna'da genellikle şehir merkezlerinde mağaza zincirleri, uluslararası isim yapmış mağazalar ve süpermarketlerin Ukraynalı veya yabancı müteşebbisler tarafından açıldığı gözlemlenmektedir.

Örneğin, Alman market zinciri Metro Ukrayna Kiev'de Ağustos 2003'te faaliyete geçmiştir. Metro Grubunun hali hazırda 4'ü Kiev'de olmak üzere toplam 25 adet mağazası bulunmaktadır.

Metro dışında Fransız Auchan da Ukrayna pazarına girmiştir. Diğer bilinen ulusal market zincirleri arasında Silpo, Novus, Velika Kışenya, ATB, Furşet ve Billa sayılabilir. Ayrıca başkent Kiev'de bulunan bölgesel market zincirleri; Megamarket ve Ekomarket önemli bir pazar payına sahiptir.

Diğer taraftan, Ukrayna'da bulunan büyük yapı marketler Epicentr, Nova Liniya ve Leroy Merlin'in yanı sıra kozmetik ve kişisel bakım ürünleri satan Watsons, Cosmo, Eva ve Prostor da ulusal zincirlerdir.

Önümüzdeki dönemde, büyük market zincirlerinin daha küçük ölçekli marketleri satın alarak, dağıtım ağlarını güçlendirmeleri ve bu alanda rekabetin artması beklenmektedir.

2004 yılından başlamak üzere Ukrayna’da halkın ağırlıklı olarak alışveriş ettiği merkezi yerlerde bulunan pazar yerleri belediyeler tarafından inşaat firmalarına iş ve alışveriş merkezi yapılmak üzere verilmektedir. Örneğin başkent Kiev, Harkov ve Dnipropetrovsk şehirlerinde Karavan Alışveriş Merkezi (AVM), başkent Kiev’de ise Dream Town, Skymall, Bolşevik, Ocean Plaza, Karavan, Lavina Mall ve benzeri AVM’ler bulunmaktadır.

Ukrayna pazarına ilgi duyan firmalarımızın bu dönemde Ukrayna’daki dağıtım ağlarını gözden geçirmeleri ve güçlendirmeleri, gelişen pazarda yerlerini sağlamlaştırmaları açısından önem taşımaktadır. Yine firmalarımızın pazardaki konumlarını iyi tespit ederek, marka ya da ürünü rakiplerinden farklı kılacak çalışmalarla mallarını pazara sunmaları, malın katma değerini yükseltecektir.

Ukrayna’da tüm sektörler göz önüne alındığında, ticaret yapan firmaların genelde işletme sermayesinin düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Ukrayna içinde faaliyet gösteren toptancıların tercihi gümrüklenmiş malları almak, yani bir başka deyişle ithalat işlemleri ile uğraşmadan ithal ürünlere erişmektir. Ayrıca, toptancılar ve ithal mal satan Ukrayna firmaları, işletme sermayeleri az olduğu için, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, küçük partiler halinde mal almaktadırlar.

Ukrayna’ya ihracat yapmak isteyen firmaların öncelikle Ukrayna’daki çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren ithalatçı firma irtibat bilgilerini T.C. Kiev Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği’nden elde etmeleri yararlı olacaktır. Söz konusu firma listeleri sektörel ve ürün bazında elektronik ortamda tutulmaktadır. Firma listeleri, Ukrayna Devlet Uluslararası Mal Piyasalarını İzleme ve Araştırma Merkezi (Derjzovnişinform)’nin hazırladığı Ukrayna’nın ithalatçı ve ihracatçı bilgi bankası adlı CD, kompass veri tabanı ile fuar katalogları ve endüstriyel yayınlardan yararlanılarak oluşturulmaktadır.

İhracatı amaçlayan firmaların Ticaret Müşavirliği’nden aldıkları adreslere ürünlerini tanıtıcı Ukraynaca ya da Rusça bir mektup göndermeleri ve bu mektubu yine aynı dillerde hazırlanmış kataloglar ile desteklemeleri ilk irtibatın kurulmasında büyük önem taşımaktadır. Ukrayna’da resmi dil Ukraynaca olmakla birlikte ticari işlemlerde ve günlük hayatta Rusça kullanılmaktadır. İngilizce dilinin ticari iletişimde yeri pek bulunmamaktadır. Firmaların yaptıkları sözleşmelerde geçerli olan dil Ukraynacadır. Herhangi bir uyuşmazlık durumunda diğer dillerde yazılan sözleşmelerin bir hükmü bulunmamaktadır. Bu nedenle, sözleşmelerin Ukraynaca metninin çok iyi incelenmesi gerekmektedir.

İhracatçı firmaların Ukrayna’da yerleşik firmalarla irtibat ile eşzamanlı olarak yapabilecekleri diğer bir faaliyet ise ürünleri ile ilgili milli katılım organizasyonunda veya bireysel olarak Ukrayna’daki

uluslararası fuarlara katılmaktır. Fuarlara katılım esnasında irtibat kurulan firmalar fuar standına davet edilerek, ya da yerel firmalar ziyaret edilerek ticari ilişkilerin geliştirilmesi mümkün bulunmaktadır. Ancak, fuarlara katılımdan sonra veya firmalara e-posta yoluyla ürün bilgisi gönderildikten sonra, Ukrayna firmalarından hemen cevap alınmayabilmektedir. Bu konuda biraz sabırlı olunmasında yarar vardır. Fuara katılacak firmalarımızın gözönünde bulundurmaları gerekli bir diğer husus ise Ukraynalı alıcıların Ukrayna'da ofisi bulunan firmaları tercih etmeleridir. Bu nedenle, Ukrayna'da uzun vadeli iş yapmayı düşünen firmalarımızın bir temsilcilik ofisi açmaları faydalı olacaktır.

Ukrayna ile ticaret yapmak isteyen firmalarımızın ilk başta karşılaşacakları soru Ukrayna'da yerlerinin olup olmadığı sorusudur. Bunun çok basit bir nedeni vardır; bu da herhangi bir sorun ya da olumsuzluk durumunda firmaya kolayca ulaşabilmek isteğidir. Bu nedenle, Ukrayna'da bir temsilcilik vasıtasıyla hareket etmek firmalarımıza ürün pazarlamada önemli avantajlar sağlayacaktır.

İhracatçı firmaların ilk ihracat bağlantıları esnasında genelde küçük deneme miktarları ile pazara girmeleri, ticaret ortaklarının güvenilirliğini sınama ve pazarı daha iyi tanıyıp, malı ve satış şartlarını buna göre değiştirme imkânı verecektir. Aynı şekilde yatırım öncesinde pazarda bir süreliğine bulunmak ve değerlendirmeyi bu çerçevede yapmak son derece büyük fayda sağlayacaktır.

Ukrayna'da ticaret yapan firmaların önemli bir bölümü akreditif kullanmayı tercih etmemekte ve son dönemlerde ülkede yaşanan ekonomik kriz neticesinde bankacılık sisteminin zayıflaması nedeniyle bir çok banka akreditif kullandıramamaktadır. Bu nedenle ithalatçının güvenilirliği önem kazanmaktadır. Ticaret Müşavirliği'nce, Müşavirliğe başvuran ihracatçı firmaların mal sevk edecekleri ithalatçı firmaların bulundukları bölgedeki Ticaret ve Sanayi Odası'na üye olup olmadıkları, ilgili Odalar nezdinde araştırılmaktadır. Ancak, Ukrayna'da Odalara üyelik zorunluluğu bulunmadığından Odaların üye sayıları çok düşüktür. Ayrıca, Odaların üyeleri arasında da ticari teamüllere uygun hareket etmeyen firmalar olabilmektedir. Bu nedenle, firmalarımızın kendi çıkarlarını güven altına almaları büyük önem taşımaktadır. Bu güven de bankalardan ödeme garantili teminat mektupları olabileceği gibi ön ödeme anlaşmaları şeklinde de olabilmektedir.

Ukrayna pazarında kalıcı olmak isteyen ihracatçıların belli bir kaliteden ödün vermeden malı Ukrayna'da alıcılara teslim edebilmeleri rakiplerinin önünde yer almalarını sağlayacaktır. Bu nedenle, firmaların burada bir depo ve tanıtım mağazası kurarak ve göreceli olarak küçük miktarlarda alım yapan yerel toptancıların ya da perakendeci firmaların stok ve gümrükleme maliyetlerinin de bir kısmını üstlenerek, malları pazarlamaları uygun bir yöntem olacaktır. Rekabet

nedeniyle karşılaştırılması muhtemel sorunları en aza indirmek amacıyla özellikle aynı mal grupları yerine birbirini tamamlayan mal gruplarını üretilip satan ihracatçıların Ukrayna’da ortak depo ve tanıtım mağazası kurmaları işletme maliyetlerini önemli oranda azaltacaktır.

Ukrayna’da iş görüşmelerinin somut bir amacı olmalıdır. Bir başka deyişle yalnızca tanışmak amacı ile iş görüşmesi yapılması yerine, görüşmenin amacı iş ile ilgili somut bir teklif getirilmesi olmalıdır. Görüşmelerde verilebilecek en iyi hediye ise gelinen ülkeye özgü bir hediyelik eşya olabilir.

Türkiye’den yapılan ithalatta ve Türkiye’ye yapılan ihracatta ucuz olması nedeniyle çoğunlukla denizyolu olmak üzere karayolu ve uçak kargosu da kullanılmaktadır.

Firmalarımızın marka tesciline önem vermeleri gereklidir. Marka tescili olan firmalarımızın Ukrayna’da daha önceden kendi markalarının başka bir firma ya da kişilerce tescil edildiği ve bu nedenle de pazara girişlerinde anılan firmalarla uzlaşmak gerektiği ve bu konuda yüksek maliyetlerle karşılaşıldığı bilinmektedir. Bu nedenle, pazara giriş kararı sırasında bu konuya da dikkat edilmesi gerekmektedir.

Ukrayna kayıt dışı ekonominin en fazla gözlendiği ülkeler arasında gelmektedir. Bu nedenle de firmalarımız kayıt dışılığa sürüklenmek istenmektedir. Bunun ilk ayağı gümrüklerde başlamaktadır. Oldukça caydırıcı yollar bu amaçla resmi görevlilerce kullanılmaktadır. Firmalarımızın bu konuda da sabırlı olmaları uzun vadede kendi faydalarına olacak bir husustur. Zira, bir kez bu yola girildiğinde o an işin çözüldüğü yanılgısına girilmesi bir süre sonra geçmişe yönelik evrakların ortaya çıkarılması ile yerini karamsarlığa bırakmaktadır. Ukrayna tarafından kayıt dışılıkla mücadele adına, ilk mücadele edilen firmalar da bu konuda faaliyet gösteren yabancı firmalar olmaktadır. Bu nedenle, kayıt dışı faaliyetler ilk etapta karlı gibi görünse de kısa bir süre sonra firmalarımıza büyük zararlar verebilmektedir. Bir takım firmaların bu nedenle tüm varlıklarını kaybettikleri de bilinmektedir.

Reklam Tanıtım ve Elektronik Ticaret

En etkili ve popüler reklam aracı günlük gazeteler, ticari gazeteler ve dergiler, sektörel dergiler, TV ve internet reklamlarıdır. Tanıtım konusunda açık hava reklamları da oldukça sıklıkla kullanılan bir yöntem olmakla birlikte, Ukrayna’nın Avrupa’nın göz kirliliği açısından en kirli şehri olması, bu yöntemin etkinliğini sınırlamaktadır.

Ukrayna Devlet İstatistik Servisi’nin verilerine göre, 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla Ukrayna’da 56,7 milyon cep telefonu abonesi kaydedilmiştir

Aynı tarihi itibarıyla internet aboneleri sayısı 23,6 milyona ulaşmıştır.

Banka müşteri sayısı ise Ukrayna Milli Bankasının bildirdiğine göre, 01.01.2017 tarihi itibarıyla 61,6 milyon kişi olup, 01.01.2018 tarihinde 63,4 milyon seviyesine ulaşmıştır.

Haberleşme

Telefon

Ukrayna'nın uluslararası telefon kodu 380'dir. Ukrayna içinde alan kodu bulunmaktadır. Başkent Kiev'in alan kodu 44; Odesa'nınki ise 48'dir. Cep telefonu kullanımı son derece yaygındır. Ukrayna'dan başka bir ülke aramasında uluslararası çıkış kodu 00'dır.

Faks/e-posta

Merkez postanelerden faks, büyük otellerden faks/e-mail gönderme imkânı vardır. Ayrıca birçok şehirde internet kafe bulunmaktadır.

Posta

Postaneler hafta içi 9.00-19.00 ve Cumartesi günleri 9.00-14.00 saatleri arasında hizmet vermektedir.

Kargo

Bütün önemli taşımacılık ve kargo şirketlerinin (DHL, UPS, ARAMEX, FORİNTOS vb.) Ukrayna temsilcilikleri bulunmaktadır.

Vize Rejimi

Türkiye ile Ukrayna arasında 22 Aralık 2011 tarihinde Ankara'da imzalanan ve 1 Ağustos 2012 tarihinde yürürlüğe giren "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Vatandaşların Karşılıklı Seyahatlerine İlişkin Usullere Dair Anlaşma" uyarınca, her iki devletin umuma mahsus pasaport hamili vatandaşları birbirlerinin ülkesine yapacakları 30 güne kadar turistik amaçlı seyahatlerinde, 180 gün içinde 90 günü aşmayacak şekilde vize muafiyeti sağlanmıştır.

Öte yandan, umuma mahsus pasaport hamili Ukrayna vatandaşlarının sözkonusu Anlaşmayla Türkiye'ye yapacakları seyahatlerinde 30 gün olarak belirlenen vizesiz kalış süreleri, 31 Ağustos 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararıyla tek taraflı olarak 60 güne çıkarılmıştır.

Ukrayna tarafı ise umuma mahsus pasaport hamili Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Ukrayna'ya girişlerinde vizesiz kalış süresini 3 Aralık 2013 tarih ve 665/2013 sayılı karar kapsamında 4 Aralık 2013 tarihinden geçerli olmak üzere 60 güne çıkartmıştır.

Diplomatik, hizmet ve hususi pasaport hamilleri ise karşılıklı olarak birbirlerinin ülkesine yapacakları 90 güne kadar turistik amaçlı seyahatlerinde vizeden muaftır. Çalışma, öğrenim, vb. amaçlı seyahatler ise vizeye tabidir.

Kimlikle Seyahat;

Türkiye ve Ukrayna arasında pasaportsuz seyahat uygulaması 1 Haziran 2017 itibariyle başlamıştır. İki ülke vatandaşları karşılıklı olarak yeni tip çipli kimlik kartlarını kullanarak seyahat edebilmekte ve diğerinin ülkesinde her 180 gün içinde 90 günü aşmamak kaydıyla vizesiz kalabilmektedir.

Yeni tip çipli kimlik kartlarıyla Ukrayna'ya seyahat etmek isteyen vatandaşlarımızın uçakta veya pasaport kontrol noktalarında "Immigration Card" doldurmaları, belgeyi Ukrayna'da kaldıkları süre boyunca yanlarında taşımaları, yetkili makamlarınca sorulduğunda göstermeleri ve ülkeden ayrılırken, yeni tip çipli kimlik kartlarıyla birlikte hudut görevlilerine ibraz etmeleri gerekmektedir.

Pasaportla seyahatlerde olduğu gibi, yeni tip çipli kimlik kartlarıyla seyahatlerde de Ukrayna hudut görevlileri Ukrayna'ya girişlerde vatandaşlarımızdan aşağıdaki belgeler istenebilecektir.

- Gidiş-dönüş uçak bileti,
- Otel rezervasyonu veya,
- Ukrayna noterince düzenlenmiş davet edenin kimlik bilgilerinin açıkça yer aldığı davetiye,
- Ülkede bulunulan süre zarfında maddi ihtiyaçların karşılanabileceği miktarda nakit para ibrazı veya Ukrayna noterince düzenlenmiş garanti mektubu (günlük en az 35 Amerikan doları veya karşılığı konvertibl döviz).

Yeni tip çipli kimlik kartlarıyla seyahat yalnızca Ukrayna'ya yapılacak ziyaretlerde mümkündür. Üçüncü ülkelere seyahatler için pasaport gerekmektedir.

Yeni tip çipli kimlik kartlarıyla seyahat eden vatandaşlarımızın kimlik kartlarını kaybetmeleri olasılığına binaen, Büyükelçiliğimizde veya Odessa Başkonsolosluğumuzda ülkemize dönüşlerini teminen geçici pasaport müracatlarında bulunabilmeleri için yanlarında fotoğraflı (soğuk damgalı ve T.C. Kimlik Numaralı) başka kimlik belgesi daha (sürücü belgesi, öğrenci kimliği v.s.) ihtiyatlılık gereği olacaktır.

Ukrayna'ya seyahat edecek vatandaşlarımızın yanlarında 10.000 Avro veya üzerindeki bir meblağa tekabül eden Döviz/Türk Lirası/Mücevherat bulundurmaları halinde, ülkeye girişte Ukrayna gümrük makamlarına önceden beyanda bulunmaları önem taşımaktadır. Beyan edilmeyen nakit paraya/mücevherata Ukrayna mevzuatı uyarınca el konulmaktadır.

Ukrayna Devlet İstatistik Servisi verilerine göre; 2017 yılında 1.185.051 Ukrayna vatandaşı ülkemizi ziyaret etmiştir. 2017 yılı rakamlarına göre Ukrayna, ülkemize en çok ziyaretçi gönderen ülkeler sıralamasında 9 uncu sırada yer almaktadır. Diğer taraftan, aynı yılda 270.695 Türk vatandaşı Ukrayna'yı ziyaret etmiştir.

Ukrayna'da oturma izni alma konusunda yetkili kurum Ukrayna Devlet Göç Servisi'dir (<http://dmsu.gov.ua>). Çalışma izni alma konusunda ise yetkili kurum – Ukrayna Devlet İstihdam Servisi'dir (<http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>). Oturma ve çalışma izni konusunda söz konusu kurumlarla ile doğrudan iletişim kurulması gerekmektedir. Ukrayna'da oturma/çalışma izni alma konusu, yabancılar ile Ukrayna kurumları arasında özel hukuk ilişkisi oluşturmaktadır. Aynı uygulama ülkemizde bakımından da geçerlidir. Ülkemizde bulunan Ukrayna vatandaşları dahil tüm yabancılar bu tür işlemlerini ilgili Türk makamları ile doğrudan yürütmek durumundadırlar. Vatandaşlarımızın, bizzat, aracı firmalar veya hukuk danışmanları yardımı ile bu konuda yukarıda belirtilen kurumlara başvurmaları ve Ukrayna'daki hukuki statülerini Ukrayna yasalarına uygun hale getirmeleri gerekmektedir.

Yıl İçinde Açılan Fuarlar

Ukrayna'da düzenlenen fuarlara ilişkin ayrıntılı bilgilere (tarih, sektör, şehir vb.) www.expoua.com adresinden ulaşılabilir.

2016 yılında Ukrayna'da Milli Katılım çerçevesinde 4 tane fuar gerçekleştirildi. 2017 yılında ise – 9 tane (1 tane Odesa şehrinde, 8 tane – Kiev'de).

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Tablo: 33 2017 Yılında Ukrayna’da Milli Katılım Gerçekleştirilen Fuarlar

№	FUAR ADI	TARİH		SEKTÖR	ŞEHİR
1	KIEV INT'L FESTIVAL OF VOGUE	08 Şubat 2017	10 Şubat 2017	HAZIR GİYİM, DERİ KONFEKSİYON-AKSESUAR, TEKSTİL VE AYAKKABI	KIEV
2	YOUR HOME ODESSA	23 Şubat 2017	25 Şubat 2017	YAPI-İNŞAAT MALZEMELERİ VE MAKİNELERİ, PENCERE, KAPI, ENERJİ TASARRUFU TEKNOLOJİLERİ	ODESA
3	21. BABY EXPO TRADE FAIR OF CHILDREN'S GOOD	21 Mart 2017	24 Mart 2017	ANNE, ÇOCUK VE BEBEK HAZIR GIYİM, AYAKKABI, MOBİLYA, BAKIM, OYUNCAK, ELEKTRONİK ÜRÜN VE GEREÇLERİ	KIEV
4	INTERBUILDEXPO - 20. ULUSLARARASI YAPI VE YAPI MALZEMELERİ FUARI	29 Mart 2017	01 Nisan 2017	İNŞAAT TEKNOLOJİLERİ, MALZEME VE EKİPMANLARI, TESİSAT,İKLİMLENDİRME VE HAVALANDIRMA TEKNOLOJİLERİ	KIEV
5	21. ELCOM UKRAINE'2017	11 Nisan 2017	14 Nisan 2017	ELEKTRİK, AYDINLATMA, KABLO VE GÜÇ OTOMASYON SİSTEMLERİ	KIEV
6	KIEV INT'L FESTIVAL OF VOGUE-2	06 Eylül 2017	09 Eylül 2017	HAZIR GİYİM, DERİ KONFEKSİYON-AKSESUAR, TEKSTİL VE AYAKKABI	KIEV
7	INTERCHARM UKRAINE	20 Eylül 2017	22 Eylül 2017	KOZMETİK, KİŞİSEL BAKIM, SAĞLIK	KIEV
8	DESIGN LIVING TENDENCY	27 Eylül 2017	30 Eylül 2017	EV TEKSTİLİ, MOBİLYA VE YAN SANAYİİ, EV DEKORASYONU, AYDINLATMA	KIEV
9	15TH INT'L FORUM: FUEL AND ENERGY COMPLEX OF UKRAINE	07 Kasım 2017	09 Kasım 2017	ELEKTRİK GÜCÜ, NÜKLEER ENERJİ ÜRETİMİ VE ATOM ENDÜSTRİSİ, FOSİL YAKIT GÜCÜ ÜRETİMİ, HİDROELEKTRİK SANTRALLERİ, ALTERNATİF GÜÇ, ELEKTRİK	KIEV

				ALT İSTASYONLARI, YAKIT (KÖMÜR, GAZ, PETROL, URANYUM) ENDÜSTRİSİ- TEKNOLOJİLERİ VE EKİPMALARI, ELETRİK EKİPMAN VE MAKİNALARI, ENDÜSTRİYEL AYDINLATMA, ENERJİ DONANIMLARI, OTOMASYON, KONTROL VE ÖLÇME	
--	--	--	--	--	--

İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Pasaport ve Vize İşlemleri

22 Aralık 2011 tarihinde Ukrayna Bakanlar Kurulu ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanmış olan Vatandaşların Karşılıklı Seyahatlerine İlişkin Usullere Dair Anlaşma, 1 Ağustos 2012 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Ukrayna Devlet Başkanı Ekselansları Viktor Yanukoviç'in, № 665/2013 sayılı ve 3 Aralık 2013 tarihli 'Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için vizesiz rejimi' hakkındaki Kararnamesi doğrultusunda, 4 Aralık 2013 tarihinden itibaren Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Ukrayna topraklarında vizesiz kalma süresi 30 günden 60 güne kadar çıkarılmıştı.

Böylelikle, T.C. vatandaşları Ukrayna topraklarına giriş yapıp orada vizesiz olarak 60 gün kalabilmekte, onların Ukrayna'da vizesiz toplam bulunma süresi 180 gün içerisinde 90 günü aşmamalıdır.

Ukrayna Devlet Sınırları Kanunu gereğince, Ukrayna'ya gitmek isteyen Türk vatandaşlarının, sınır kapısı noktasında iken seyahatlerinin amaçlarını destekleyecek olan belgeleri ibraz etmeleri gerekebilir. Söz konusu belgeler aşağıdaki gibidir:

1. Dönüş uçak bileti;
2. Otel rezervasyonu;
3. Üzerinde adresi ve telefon numarası yazılmış, bu kişiyi davet eden Ukrayna vatandaşının pasaport fotokopisi.

Bu belgelerin yanısıra, seyahatleri boyunca maddi ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterli para miktarının olması gerekmektedir (günde en az 50 dolar). Aynı zamanda, Ukrayna veya Türkiye Cumhuriyeti topraklarına iş ya da eğitim amaçlı veya yakınları, akrabalarına kavuşmak maksadı ile giriş yapan vatandaşların, yürürlükteki ilgili Ukrayna Mevzuatı gereğince vize almaları gerekli olduğunu bildiririz.

Yerel Saat

Ukrayna GMT'den 2 saat ileridir yani Türkiye ile aynı saati kullanmaktadır.

Telefon Kodları

ÜlkeKodu:38

Kiev Alan Kodu: 044

İklim

Kuzey iklim alanının ortasında yer alan Ukrayna'da dört mevsim de yaşanmaktadır. Ülkenin güney sahillerini oluşturan Kırım bölgesi Akdeniz iklimi özelliklerine sahiptir. Kiev'de yıllık ortalama sıcaklık 7,2 °C dir, m²'ye düşen yağış miktarı ortalama 600 mm.dir. En soğuk ay -5,8 °C ortalamasıyla Ocak, en sıcak ay 19,3 °C ortalamasıyla Temmuzdur.